

PARK PODIUM TUIN

**VISIE
EN
ONTWERPSTRATEGIE
VOOR HET
CITADELPARK GENT**

in opdracht van
Stad Gent en de Vlaamse Bouwmeester

INHOUD

samenvatting
analyse
visie
strategie
deelprojecten
pilots
kostenraming
projectorganisatie

INLEIDING

Het Citadelpark, het grootste stadspark van Gent, is dringend aan een grondige opfrisbeurt toe.

Het park wordt nu gebruikt door verschillende doelgroepen met verschillende motieven.

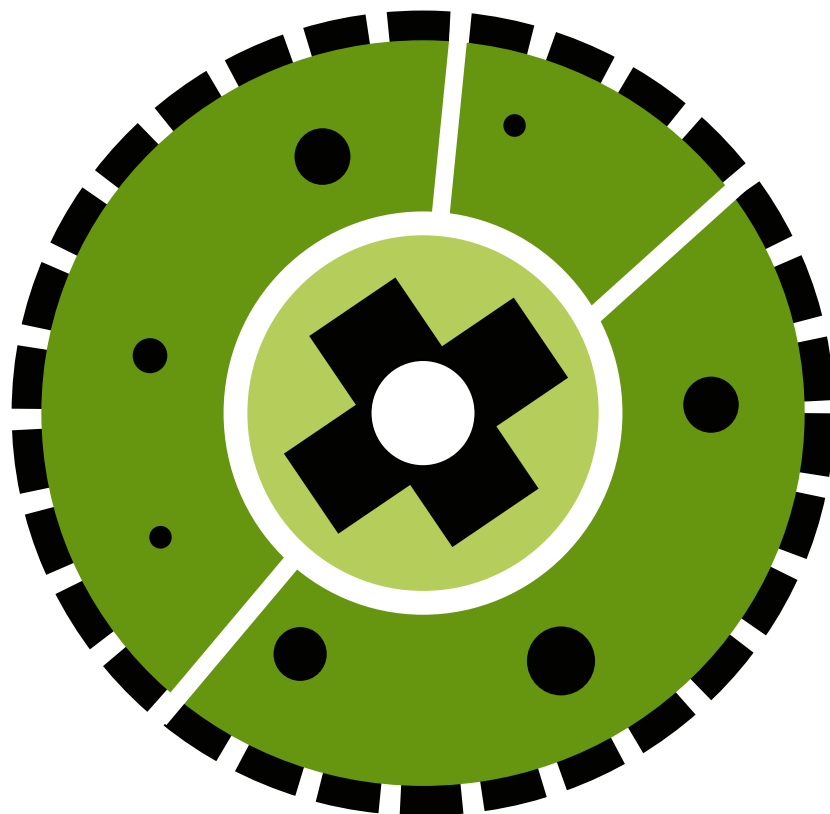
Het gebruik als cultuurpark gaat niet altijd goed samen met het gebruik als recreatiepark. De grootschalige bebouwing en culturele activiteiten vormen geen vanzelfsprekende combinatie met kleinschalige sport- en zacht recreatieve mogelijkheden voor de omliggende buurten. Bovendien kent het park dankzij de rijke historie een complexe structuur die de leesbaarheid niet ten goede komt.

De opgave zoals geformuleerd in de projectdefinitie is grotendeels gebaseerd op de visie en ambities zoals benoemd in de Masterclass Citadelpark (2010). In de voorliggende visie en ontwerpstrategie zijn de ambities en wensen nader onderzocht. Hierbij is de aansluiting met de Plantentuin en de omliggende infrastructuur nadrukkelijk betrokken. Naar aanleiding hiervan zijn afwegingen gedaan en keuzes gemaakt en is een visie en ontwerpstrategie geformuleerd. De ontwerpstrategie is onderverdeeld in verschillende strategische kaders voor de routes, de implementatie van een nieuwe gebruikszone, het park, de randen, de plekken en de transformatie van het gebouwencluster. Het resultaat is een eerste ruimtelijk structuurbeeld en voor de herinrichting van het Citadelpark. Dit structuurbeeld is geen blauwdruk maar een perspectief op de herinrichting van het Citadelpark. Tenslotte is een aanzet gegeven voor de nader uit te werken ontwerpgrammatica en een drietal pilootprojecten.

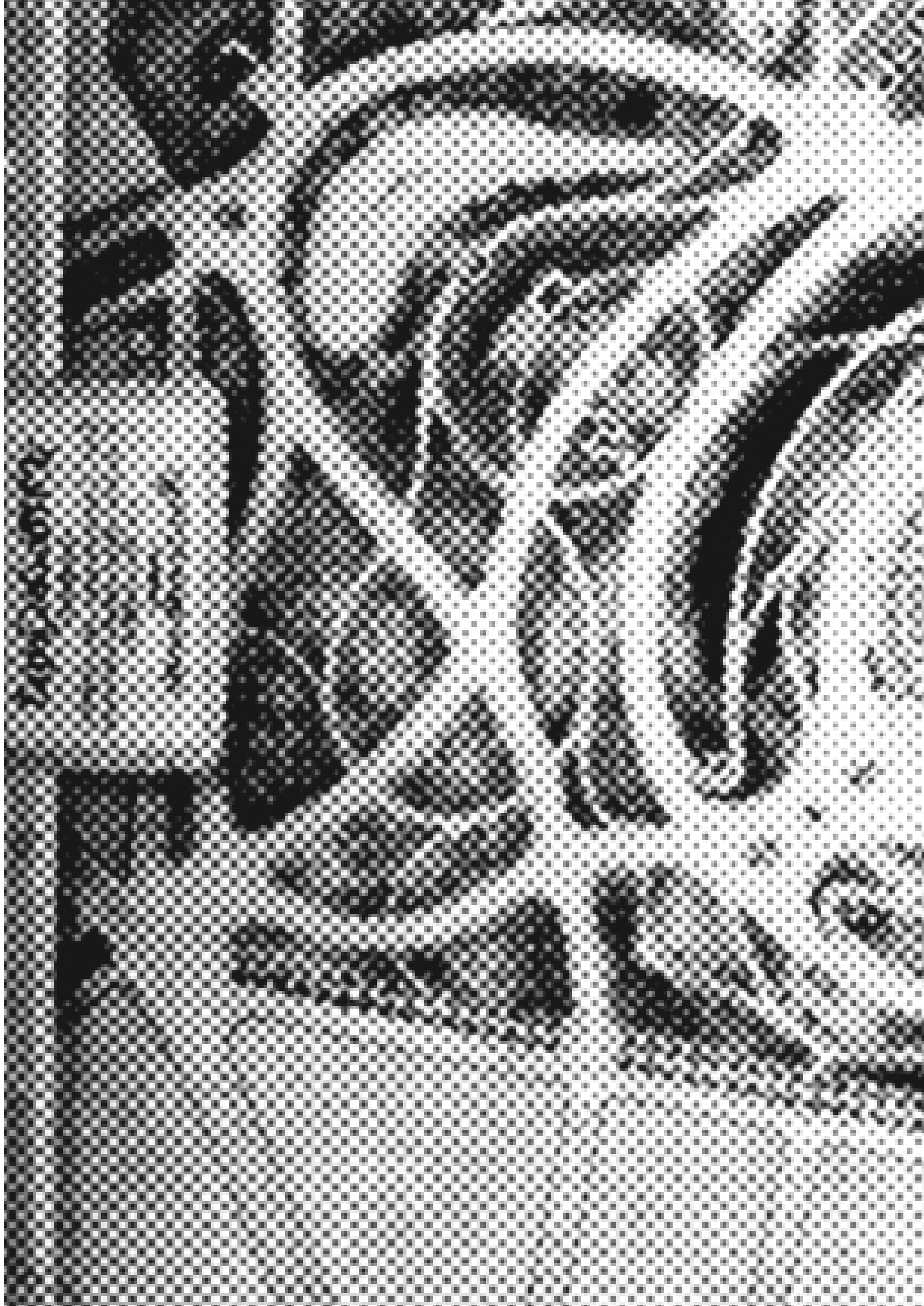
In de visie en ontwerpstrategie is het thema duurzaamheid integraal opgenomen. Door te kiezen voor hoogwaardige materialen en door de inrichting een zekere neutraliteit te geven en af te stemmen op meervoudig ruimtegebruik en veranderende eisen wordt de layout van het park tijdloos en duurzaam. Voor het Citadelpark wordt uitgegaan van de principes van Harmonisch Parkbeheer.

Huidige situatie Citadelpark en Plantentuin.

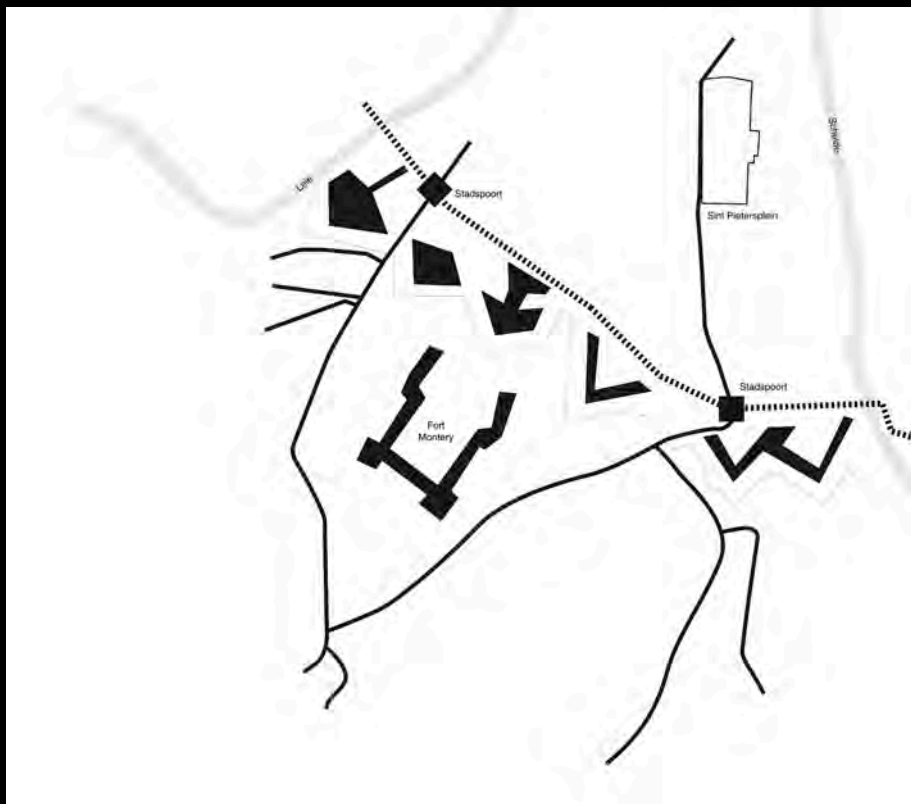

Matroesjka: een nieuw perspectief op het Citadelpark.

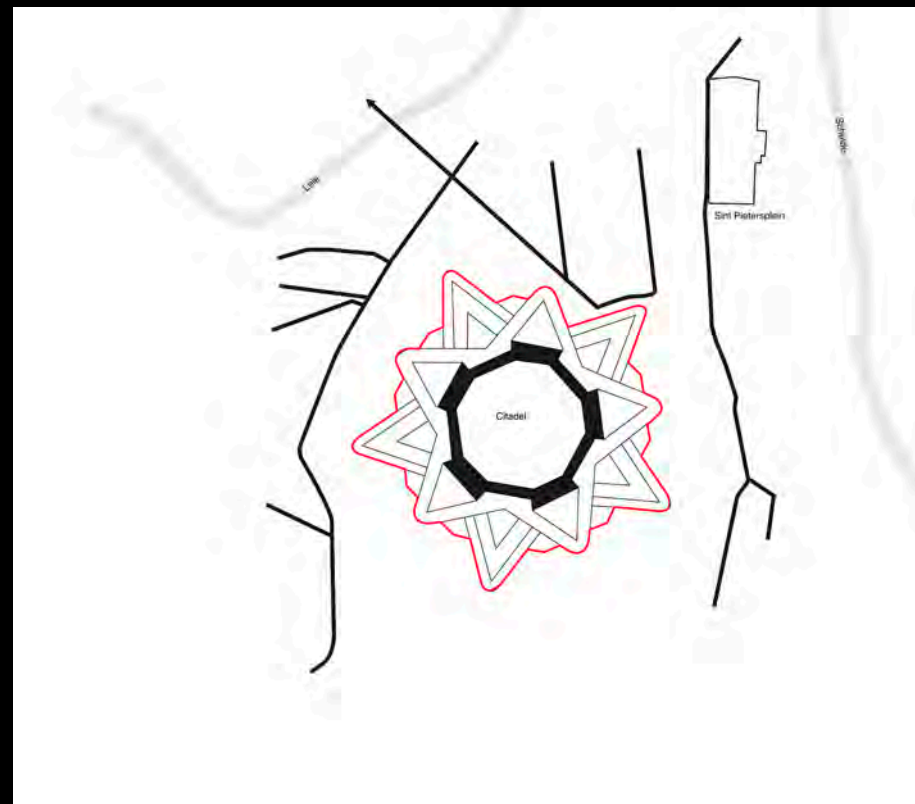

ANALYSE

1671, stadsrand:
Montereyfort aan de Gentse stadswal

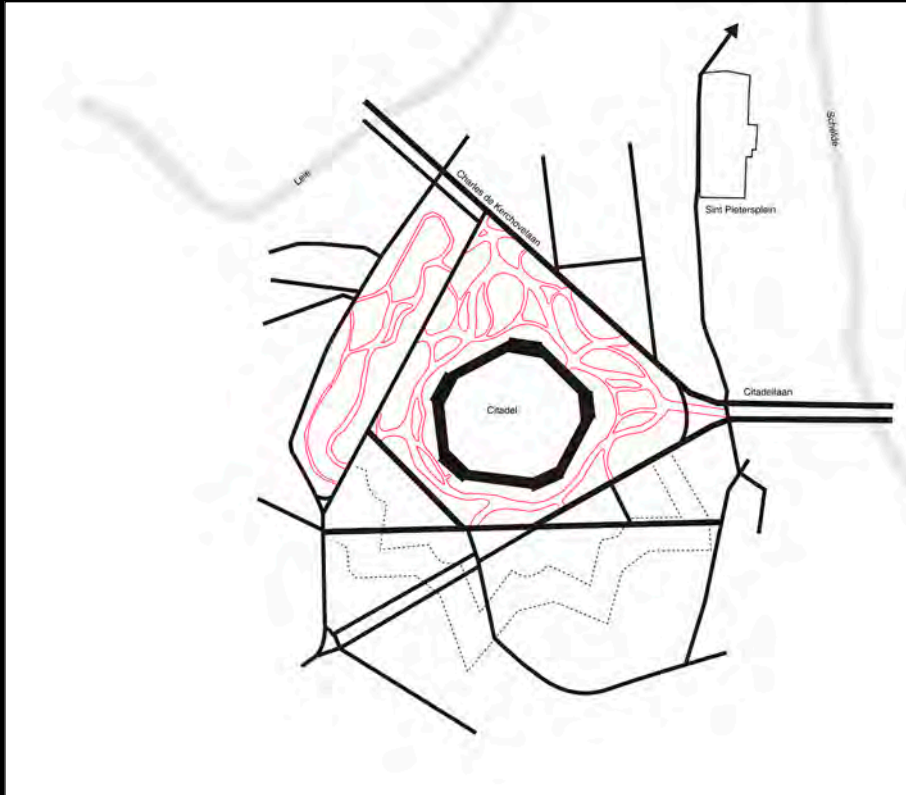
1819, citadel:
bouw Citadelvesting (1819-1831)

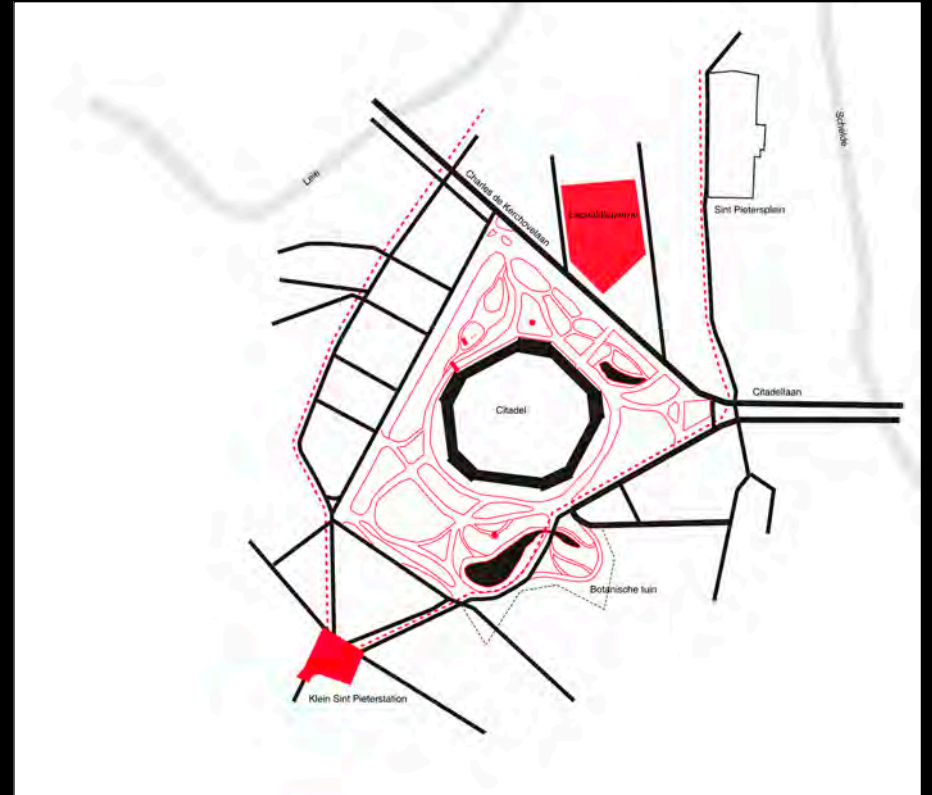
1913, Wereldtentoonstelling:
afbraak van de citadel (1907 voltooid), Sint Lievenspoort als parkfollie
bouw van het Museum voor Schone Kunsten (1902)
ontwikkeling van de centrale zone met Floraliënpaleis en thematuinen
opening nieuw Sint-Pietersstation geopend en verlegging tramlijnen

1930, Eeuwfeesten:
aanleg van monumentale Erekoer en art-deco tuinen
verbouwing van het Floraliënpaleis

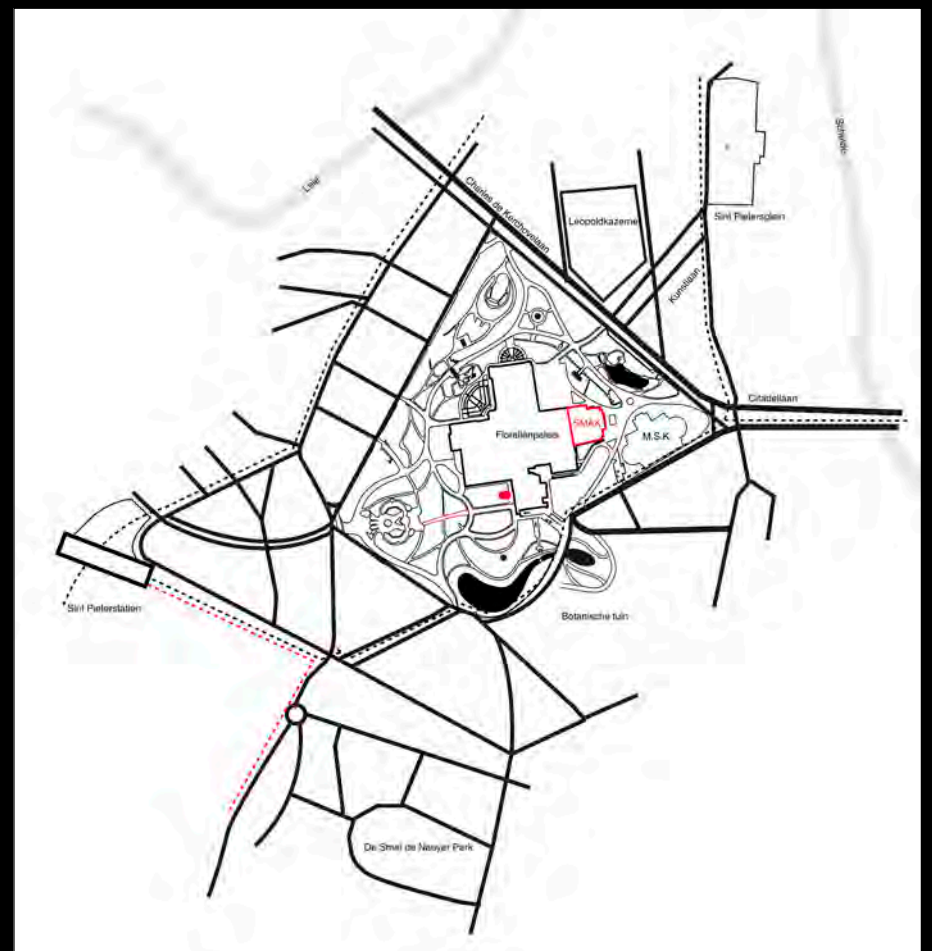
1874, ontmanteling:
afbraak vestingwallen van de Citadel
eerste plannen voor een park als onderdeel van
de zuidwestelijke stadsuitbreiding

1874-1898, parkaanleg:
ontwerp van Hubert van Hulle in de pittoreske Engelse landschapstijl
parkontwerp vormt hedendaagse parkstructuur
treinhalte Klein Sint Pietersstation (1881) en tramlijnen

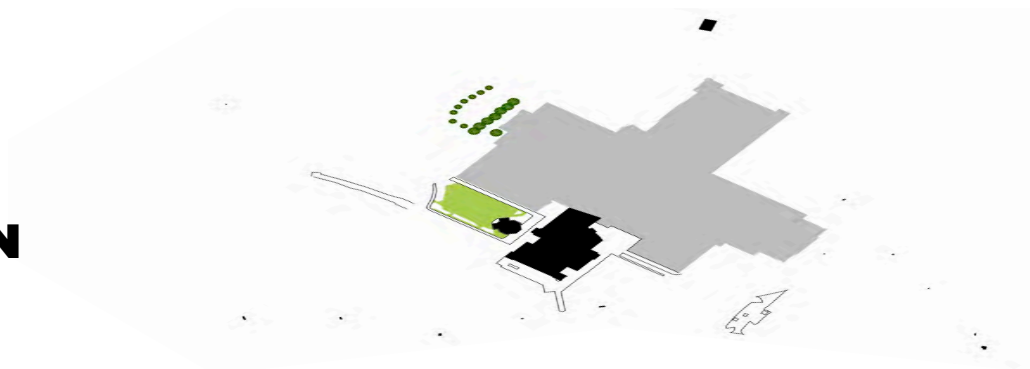
1940-1975, aanpassingen en toevoegingen:
verkleining park door aanleg van de ringweg (R40)
aansluiting (circuit) met Plantentuin verdwijnt.
bouw theater de Schelp (1940) en Dierenasiel (1958) in het park.
gebouwencluster verbouwd en uitgebreid met o.a. Hal 6 en
Congrescentrum (CCI, 1975)
tramlijnen vervangen door buslijnen

1975-2011, nadere aanpassingen en herbestemming:
inpassing van het Stedelijk Museum voor Actuele Kunst (1999)
monumentale as Erekoer aangepast op loopstromen
Sloop Hal 6
Floralienhal staat grotendeels leeg

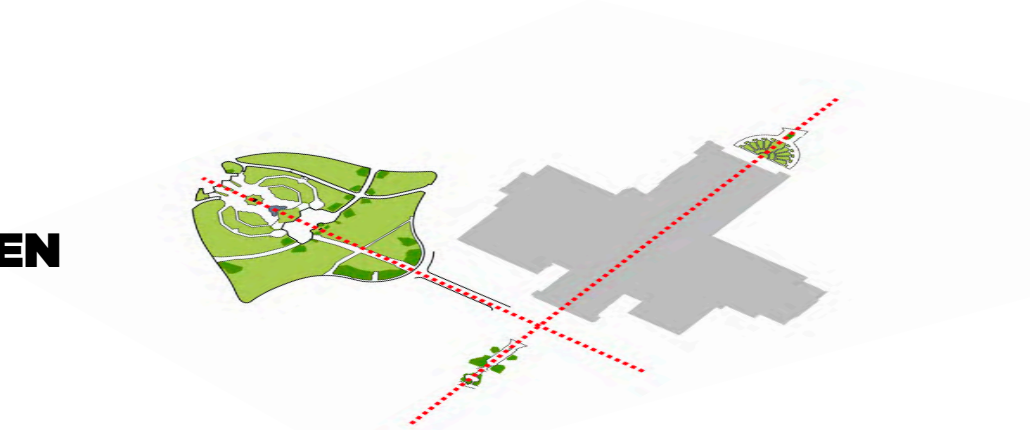
De evolutie van het Citadelpark toont aan dat de basisstructuur, ondanks diverse aanpassingen en toevoegingen, overeind is gebleven: een park in landschapstijl rond een centrale zone gedomineerd door bebouwing.

**1930-2010:
DIVERSE
AANPASSINGEN**

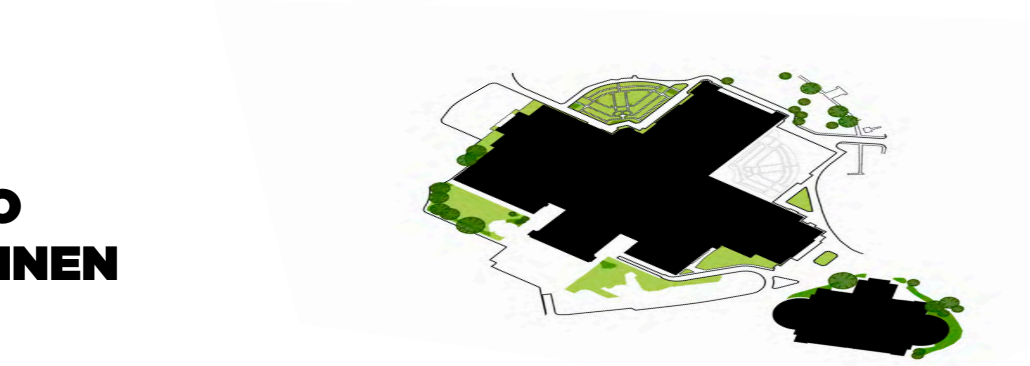
- sloop feestpaleis, bouw CCI (nadruk op expeditie in park)
- monumentale as Erekoer verdwijnt en verrommelt
- inpassing speeltuin
- parkeerplein nabij Casinolocatie
- parkeerterreinen S.M.A.K. en M.S.K.

**1930:
ART-DECO TUINEN**

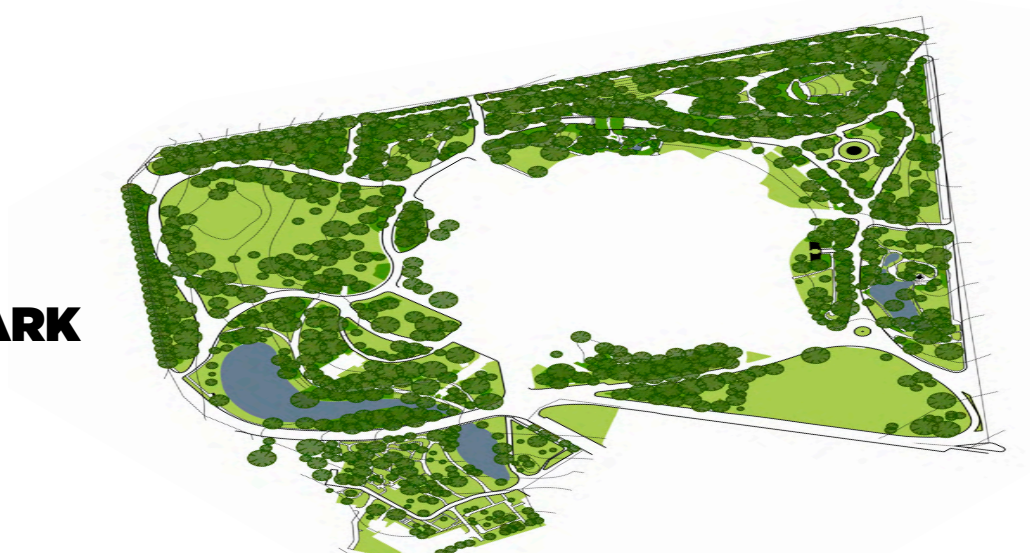
- integratie park & gebouw
- superpositie monumentale assen op structuur landschapspark en gebouwcluster
- Erekoer als statisch tuinelement

**1913:
WERELDEXPO
GEBOUWEN & TUINEN**

- classicistisch expodomein naast domein pittoresk landschap (tweeledig park)
- neutrale grasvelden als aansluiting op gebouwcluster
- formele tuinen als aanvulling op het informele park

**1875-1895:
PITTORESK
LANDSCHAPSPARK**

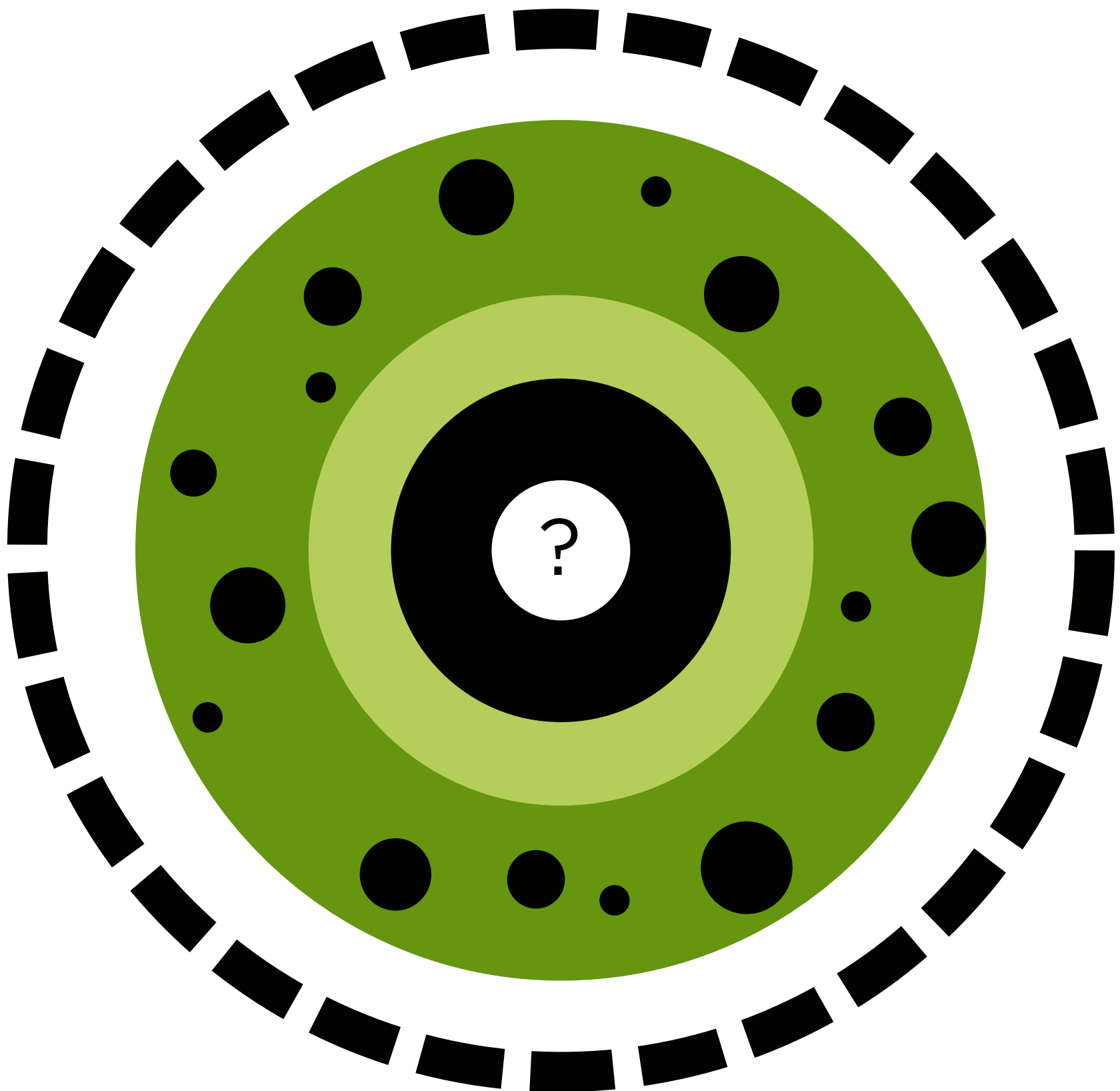
- totaal compositie rondom citadel, inclusief plantentuin
- officieuze bomentuin 'buiten de muren' (huidige kapitaal)
- oorspronkelijke padenstructuur bijna volledig herkenbaar
- oorspronkelijk beplantingsvakken bijna volledig herkenbaar

De optelsom van superposities en transformaties door de tijd heen hebben de huidige parkstructuur bepaald.

bestaande situatie Citadelpark:
compositie van de verschillende lagen met als resultaat een slecht leesbare parkstructuur.

**De van oorsprong
heldere en
gebruiksvriendelijke
opzet van het park
heeft in de loop der
tijd zijn leesbaarheid
verloren.**

lege Floralienhal

dominant gebouwencluster met stedelijk programma

statische thematuinen rondom het gebouwencluster

versleten pittoresk landschapspark met follies en ornamenten

parkranden gedomineerd door infrastructuur, resulterend in een slechte aansluiting stad-park

VISIE

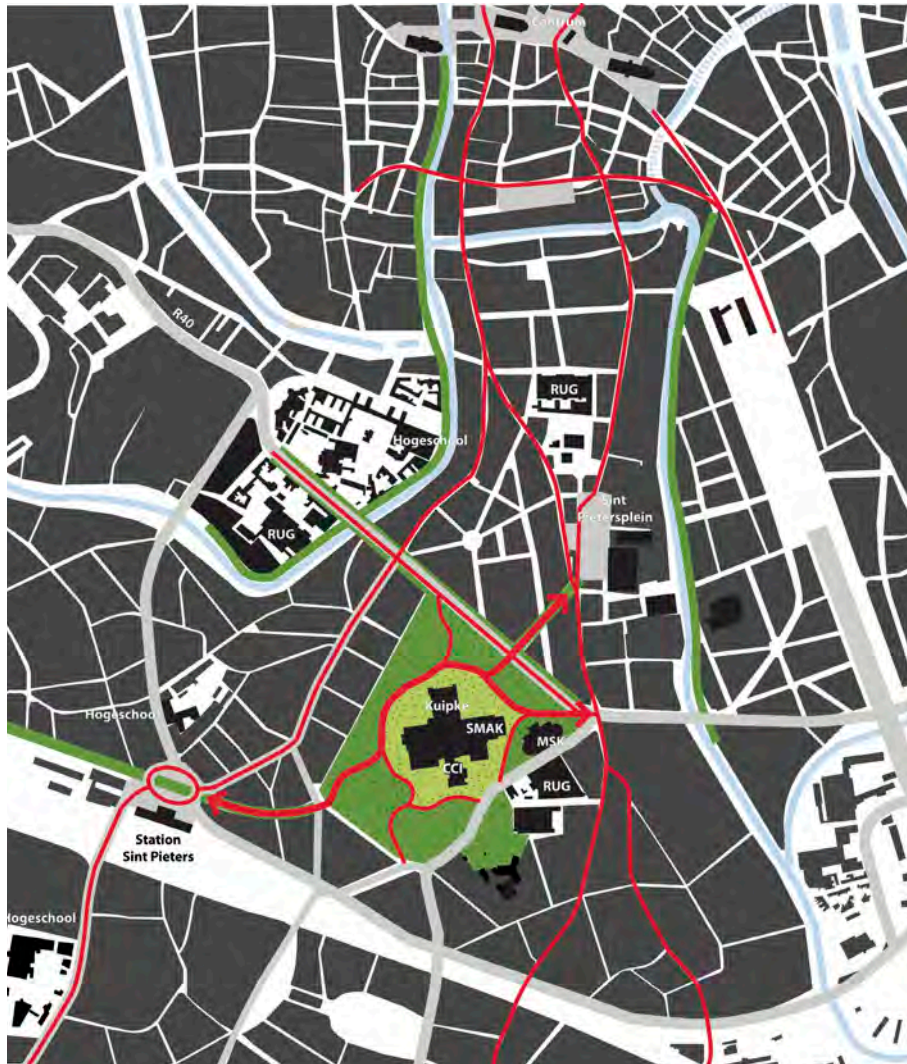
UITGANGSPUNTEN

Het Citadelpark is het grootste stadspark van Gent, een groene oase in de stad. Het park functioneert in de eerste plaats als recreatieruimte en uitloopgebied voor de direct omliggende buurten.

Daarnaast is het Citadelpark een belangrijke bestemming en schakel in het stedelijk weefsel., door de concentratie van stedelijk programma en de ligging tussen Station en Centrum.

Het Citadelpark functioneert zodoende als ‘park voor de stad’ en als ‘tuin voor de buurt’ voor verschillende doelgroepen en activiteiten.

De ambitie van park voor de stad en tuin voor de buurt stelt verschillende eisen aan de organisatie en inrichting van de site. De uitgangspunten voor de visie sturen op een verbetering van de functionaliteit, samenhang en beleving voor de verschillende doelgroepen en programma's, voortbouwend op de bestaande (cultuurhistorische) waarden.

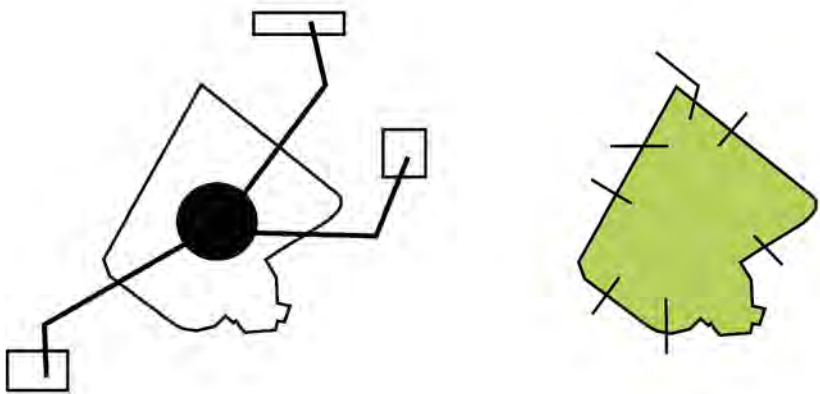
park voor de stad

tuin voor de buurt

zicht op Citadelpark

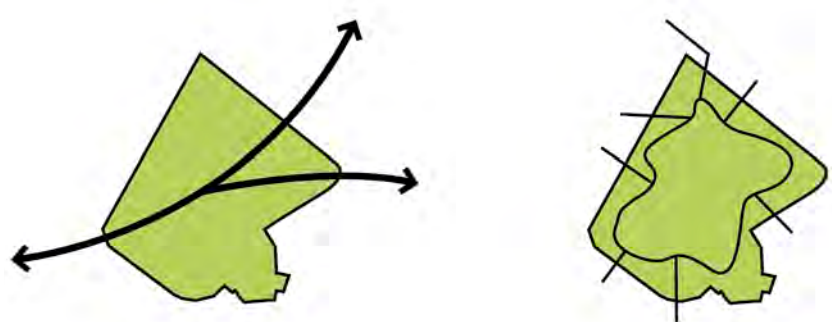

Het Citadelpark functioneert met het stedelijke programma van musea, congrescentrum en sportpaleis als cultuurpark. Dit programma stelt eisen aan bereikbaarheid, expeditie- en parkeermogelijkheden en zorgt periodiek voor een intensief gebruik van het park door grootschalige evenementen. Voor de omliggende buurten functioneert het Citadelpark als recreatiepark waarbij de parkfunctie met kleinschalige activiteiten voorop staat. De opgave is om beide functies binnen het park te combineren zodat deze elkaar zo min mogelijk frustreren.

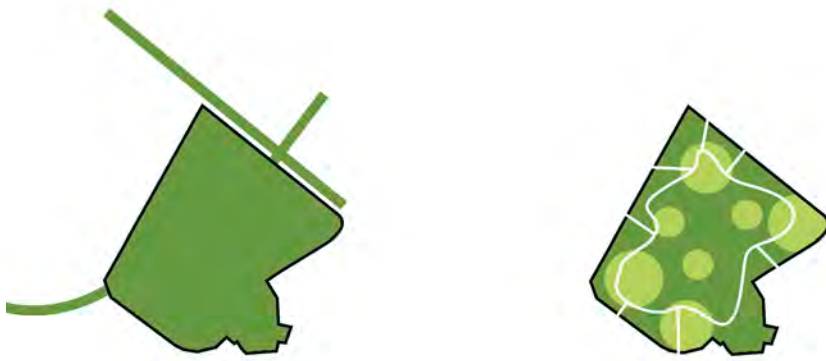
1. ZONERING VAN GEBRUIK

2. NIEUWE HIERARCHIE ROUTING

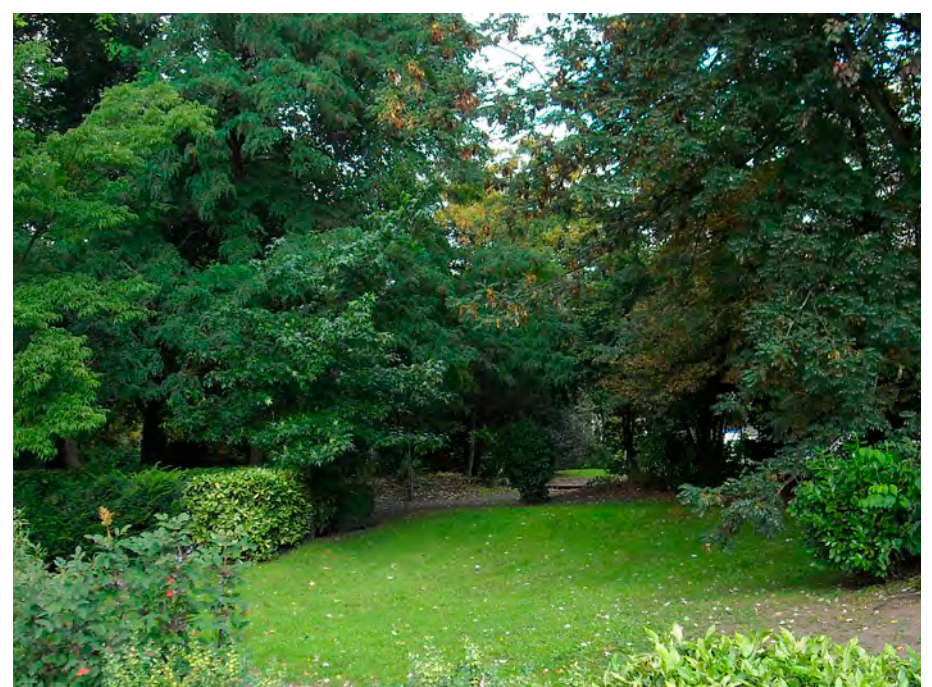
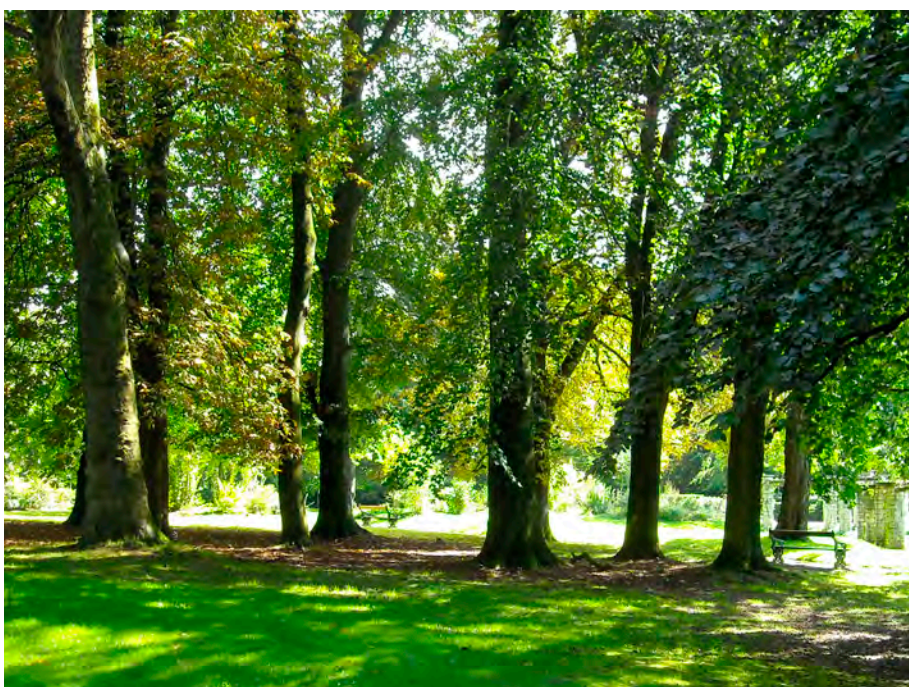
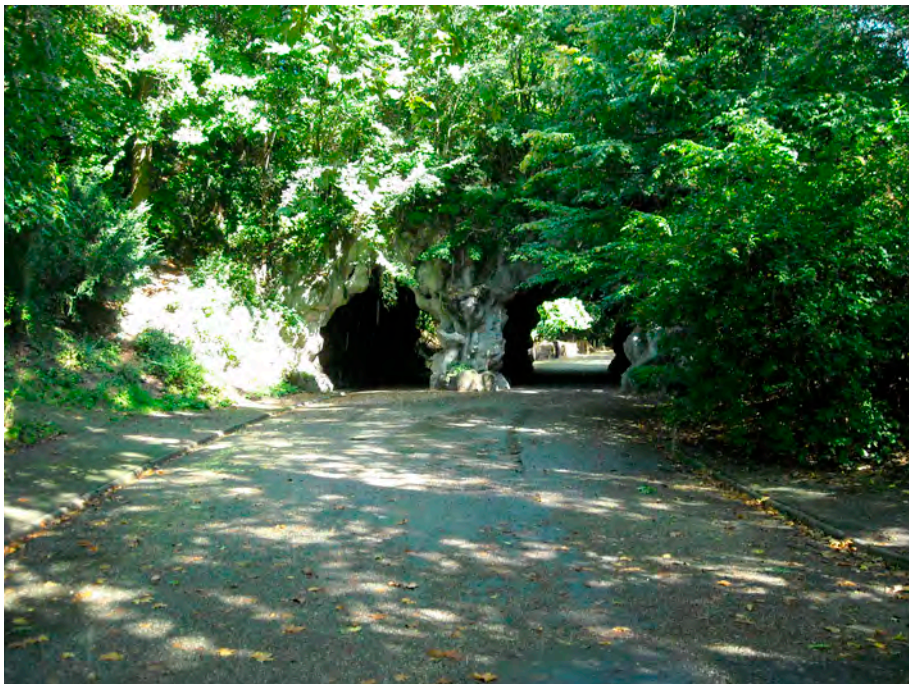

Het park is door de ligging in het stedelijk weefsel een schakel in de route tussen station en centrum en scholenclusters. De doorgaande routes door het park zorgen voor een continue stroom van fietsers en wandelaars. Daarnaast is het park voor veel gebruikers een bestemming, als plek of als wandeling. De opgave is de versleten padenstructuur te reconstrueren en nader te differentieren voor de verschillende gebruikers.

De site is een semi-natuurlijk landschap, een groene oase in de stad. De natuurillusie vormt een waardevolle afwisseling in de dicht bebouwde stad. Het park vormt echter ook een publiek domein, met recreatieve ruimten die moeten voldoen aan de eisen van sociale veiligheid en functionaliteit. De opgave is de landschapsbeleving in stand te houden, aangepast aan de eisen van een goed functionerend publiek domein.

3. EERHERSTEL LANDSCHAP

4. REVITALISATIE GROENSTRUCTUUR

De Bomentuin van Gent is de bijnaam van het Citadelpark. Het monumentale bomenbestand en de diversiteit in soorten (botanische waarde) vormen het kapitaal van de site. Het continue en dichte bomendak beperkt echter het aantal zonuren in het park. Door de weelderige heestermassieven kent de parkstructuur een gefragmenteerd maaiveld van kleinschalige en besloten ruimten. De opgave is om met een methode van shocktherapie het bomendak uit te dunnen. De gefragmenteerde en besloten ruimten vragen om schaalvergroting en uitdunning van de heestermassieven.

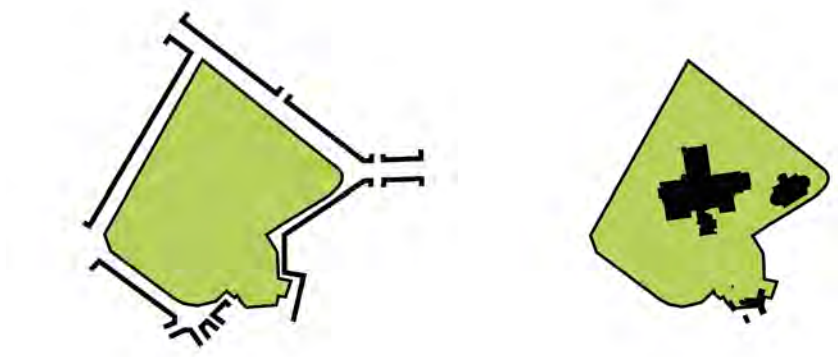

De betekenis van het park is sterk gekoppeld aan de beeldbepalende parkelementen van vijvers, tuinen, ornamenten, follies en speelobjecten. Daarbij is een onderscheid te maken tussen de informele parkelementen en in het pittoreske landschapspark die vaak een flexibel en divers gebruik kennen en de formele, meer statische tuindelen. De opgave is om met oog voor de cultuurhistorische waarde duidelijke keuzes te maken voor behoud, transformatie of vernieuwing van deze parkelementen. De nadruk dient daarbij te liggen op flexibele plekken met recreatieve mogelijkheden.

5. VERSTERKEN PARKELEMENTEN

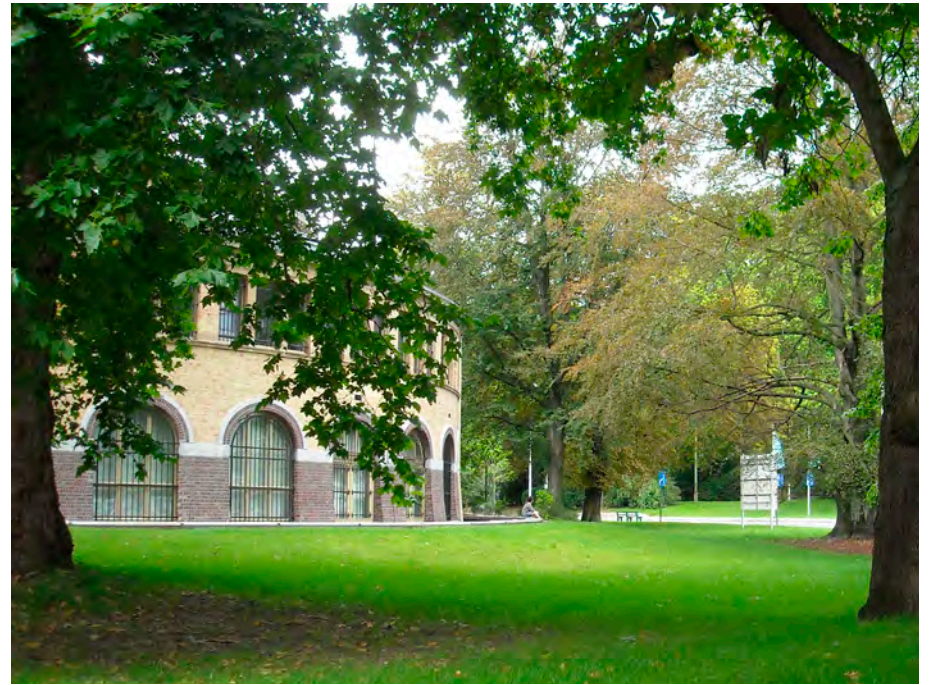

De gewenste diversiteit van gebruik vraagt om een gelaagde aanpak van het park om zo de mogelijkheden te vergroten en tegelijkertijd de historische waarden te behouden.

De relatie met de omliggende stad, het stedelijk weefsel en de wanden kan beter. De huidige infrastructuur rond het park en de dichte begroeiing van het park legt de site in een isolement. De bebouwing in het park domineert als volume en kent niet aan alle zijden een representatief gevelbeeld (met uitzondering van het M.S.K.). Hierdoor ontbreekt de ruimtelijke en gebruikskwaliteit in veel zones tussen landschapspark en gebouwencluster. De opgave is om het park beter aan te laten sluiten op de stad met ‘groen tot aan de gevel’ en de bebouwing te transformeren tot alzijdige volumes.

6. AANSLUITING RANDEN

7. VERSTERKING SAMENHANG GEBOUWCLUSTER

Het Citadelpark kent een sterk programmacluster van stedelijke functies die autonoom van elkaar functioneren. Het gebouwencluster domineert als volume de parkbeleving. De gebruikintensiteit is per functie verschillend en stuurt sterk op de huidige dynamiek en representativiteit op de site. De Floralienhal staat grotendeels leeg. De opgave is de interne samenhang tussen de functies te versterken en met de uitbreidingswensen het gebouwencluster deels te reorganiseren. Daarnaast biedt het openleggen van de Floralienhal een goede kans om de doorwaadbaarheid van het volume te vergroten.

DUURZAAMHEID

Aspecten van duurzaamheid zijn integraal opgenomen in de visie en ontwerpstrategie voor het Citadelpark. Door te kiezen voor hoogwaardige materialen en door de inrichting een zekere neutraliteit te geven en af te stemmen op meervoudig ruimtegebruik en veranderende eisen wordt de layout van het park tijdloos en duurzaam.

Voor het Citadelpark wordt uitgegaan van de principes van Harmonisch Parkbeheer. Belangrijke thema's zijn de bereikbaarheid en toegankelijkheid en een kwaliteitslag in de basiskwaliteiten: uitrusting, natuur, cultuur, historie, ruimte, rust en stilte. Daarnaast is het beheer gericht op het realiseren van duurzame parken waarbinnen op een dynamische manier wordt ingespeeld op een zich wijzigende maatschappelijke behoefte. Dit betekent een veelal neutrale inrichting die flexibel gebruikt kan worden voor zacht recreatieve activiteiten (verpozen, picknicken, sport en spel). De follies en speciale parkelementen zoals de vijverpartijen en ornamenten zorgen voor de nodige diversiteit en variatie (mensgerichtheid). De natuurgerichtheid is herkenbaar in de inrichting van de grasweiden aan de randen: bloemrijke, ruigere graslanden aan de randen (ten opzichte van de meer gecultiveerde gazons van de centrale gebruikspoten) en het behoud van de botanische waarde van het bomenbestand.

De waarborging van de sociale veiligheid is een belangrijk thema voor een duurzaam Citadelpark. Een goede sociale veiligheid wordt bereikt door de inperking van de heestermassieven (transparantie) en een continu verlichtingsbeeld op de hoofdroutes.

Voor de vorm en materialisatie van de inrichtingselementen en objecten geldt het algemene uitgangspunt: een vriendelijke, sobere en robuuste uitstraling. Er wordt gebruik gemaakt van duurzame materialen met een natuurlijk verouderingsproces. Het is bestand tegen vervuilingen en niet gevoelig voor vandalisme.

Voor het gehele park geldt het principe van integraal waterbeheer. Door de minimalisering van verhard oppervlak kan het regenwater grotendeels direct infiltreren in de ondergrond.

Tenslotte is een belangrijk onderdeel van de visie en ontwerpstrategie de reductie van de footprint van het gebouwencluster. Bij de herinrichting van de Floraliënhal wordt gebruik gemaakt van duurzame materialen.

AFWEGINGEN

Op basis van de uitgangspunt en voor de visie zijn voor de herinrichting van het park verschillende strategieën te volgen. Het oorspronkelijke park in landschapsstijl kan daarbij volledig worden gerestaureerd in al haar kleinschalige en pittoreske facetten. Dit romantische beeld is lastig te verenigen met de huidige betekenis als cultuurpark en recreatiepark en de daarbij behorende eisen.

De verschillende eisen vanuit het gebruik als cultuurpark en recreatiepark kunnen binnen de opgave opgevat worden als uitgangspunt voor een verdere intensivering van de inrichting. Daarbij wordt de parkstructuur wel verbeterd maar blijft de structuur een optelsom en de gebruikswaarde beperkt door het uitblijven van keuzes.

De keuze gaat daarom uit naar de strategie van diversiveren: voor de herinrichting van het Citadelpark is het uitgangspunt de parkstructuur sterker te differentiëren naar gebruikszones. Het oorspronkelijke landschapspark wordt daarbij in ere hersteld met nadruk op transparantie en zacht recreatieve gebruiksmogelijkheden. De zone rondom het gebouwencluster biedt ruimte aan meer grootschalige activiteiten. De padenstructuur wordt gedifferentieerd naar het gebruik van de verschillende modaliteiten.

RESTAUREREN?

INTENSIVEREN?

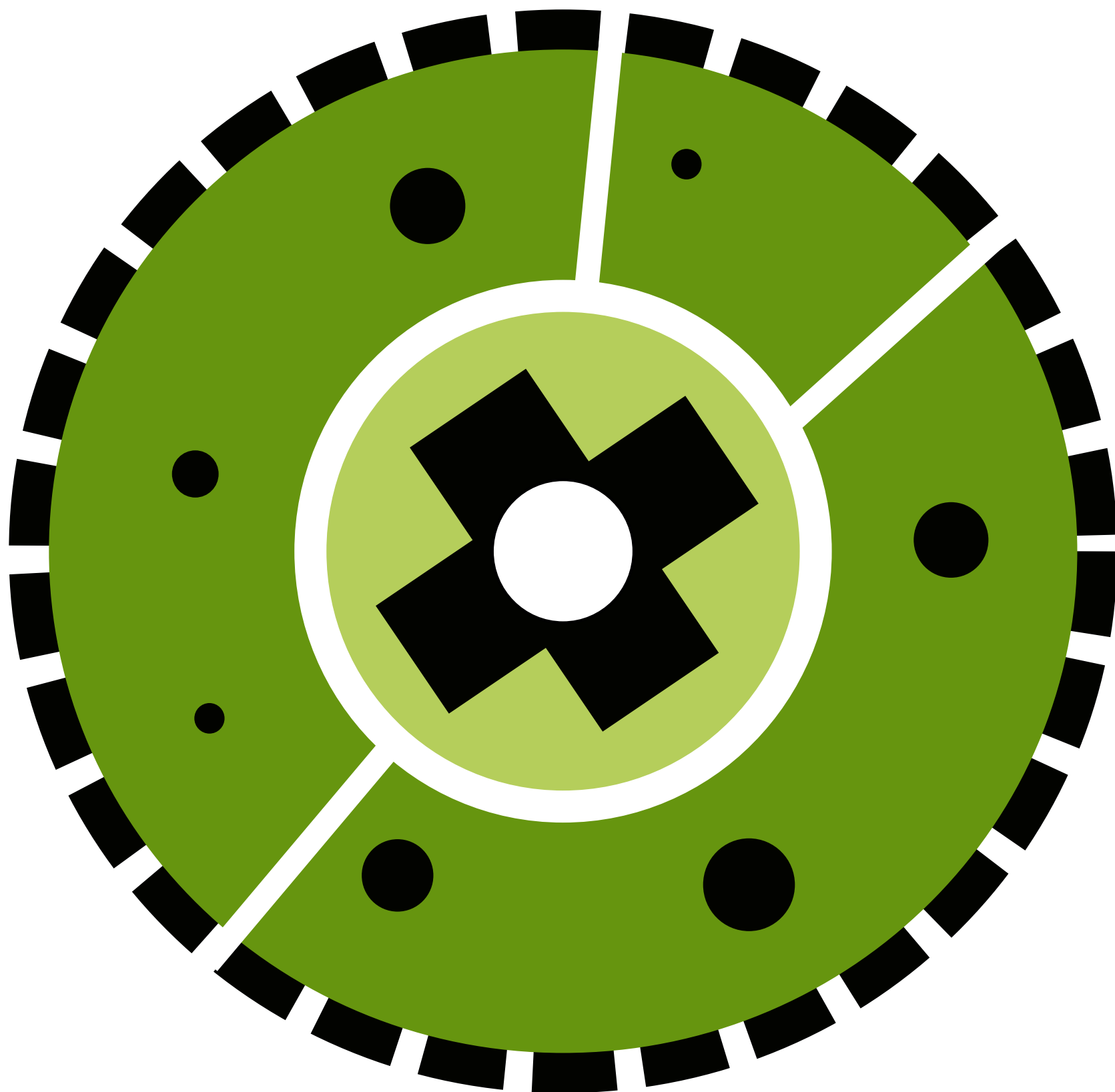

DIVERSIVISEREN!

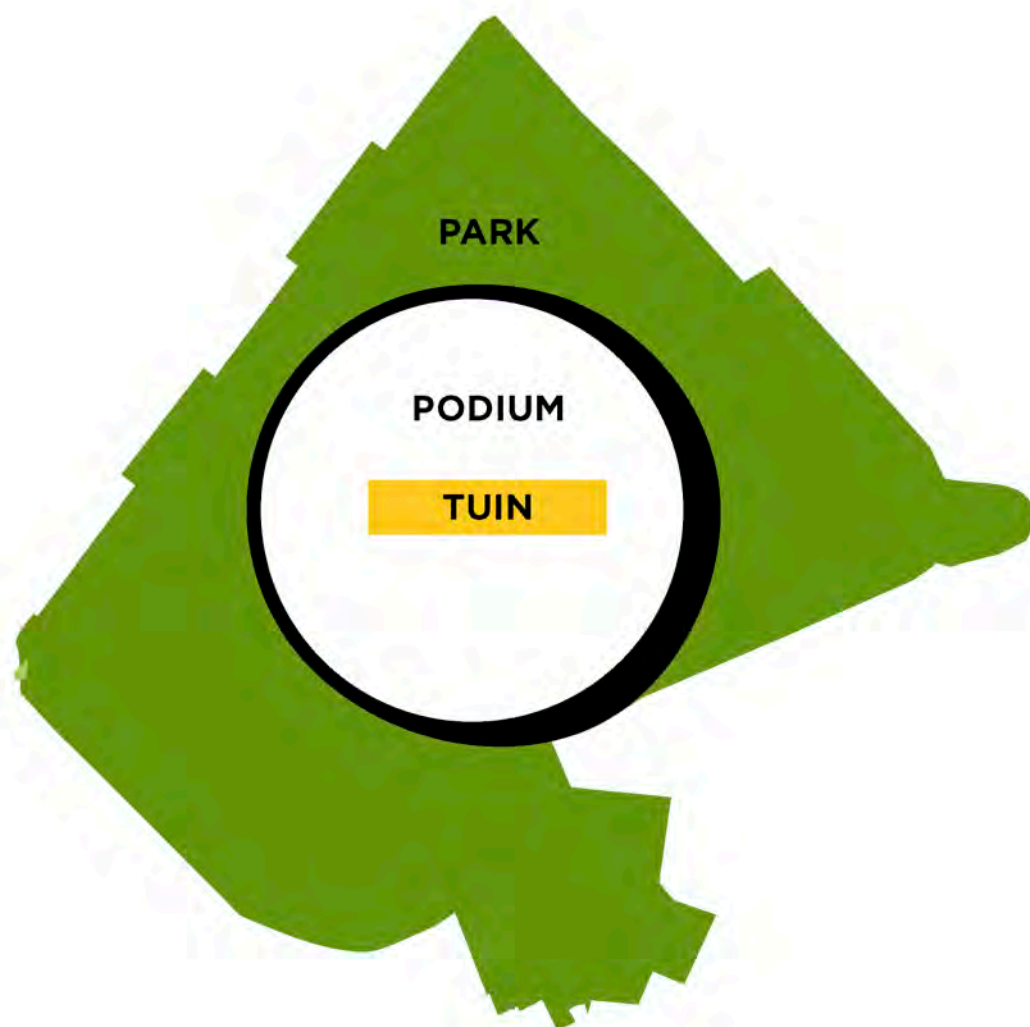
**Met de introductie van
het podium ontstaat
een heldere zonering
voor diverse vormen
van gebruik.**

**De differentiatie van
routes zorgt voor een
maximale vervlechting
in een gelaagde
context.**

TUIN
PODIUM
PARK

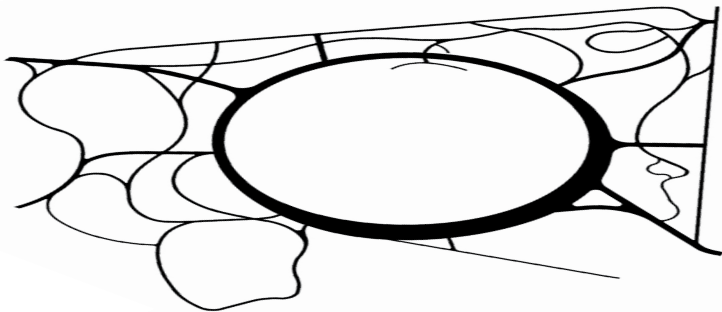

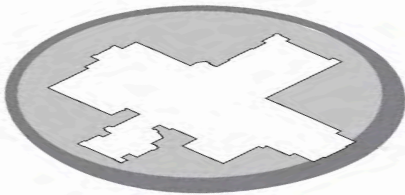
maquettefoto met zicht op podium en wintertuin

**HERSTRUCTURERING
ROUTING**

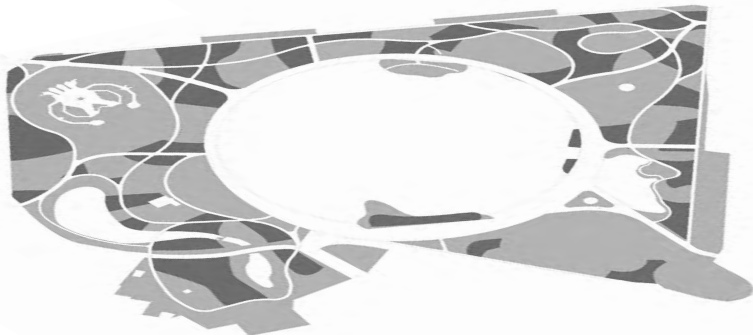
De routes als verbinding en de centrale promenade als recreatieve ruimte.

**INTRODUCTIE
PODIUM**

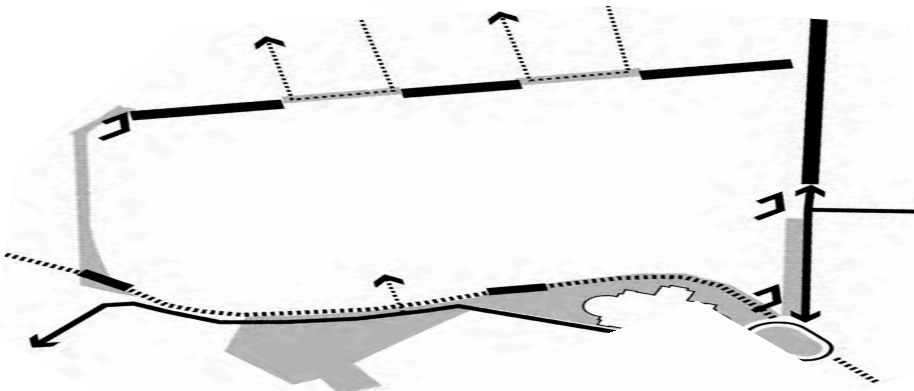
Flexibel te gebruiken recreatieruimte centraal in het park en buitenruimte van het gebouw programma.

**EERHERSTEL
PARK**

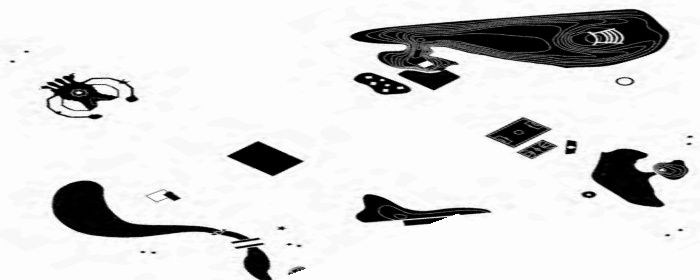
Herwaardering van de pittoreske parkstructuur met de nadruk op transparantie en een grotere schaal van de beplanting en ruimten met een continu bomendak.

**RANDEN
EN
ENTREES**

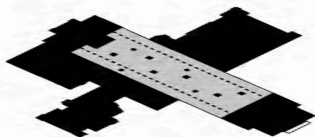
Borging van de toegankelijkheid, bereikbaarheid en uitbreiding van de parksfeer door het opheffen van de omliggende barrières, prominente entrees, transparante randen en hernieuwde verbindingen.

**STERKE
PLEKKEN**

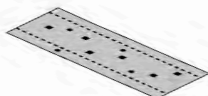
Selectie en koppeling van de bijzondere parkelementen in het perspectief van diverse en flexibele recreatieplekken voor sport, spel en verpozen.

**TRANSFORMATIE
GEBOUWENCLUSTER**

Reorganisatie van het programma) en uitbreidingen (terkere samenhang), en minimalisatie van het volume door gerichte sloop/ nieuwbouw.

**INTRODUCTIE
WINTERTUIN**

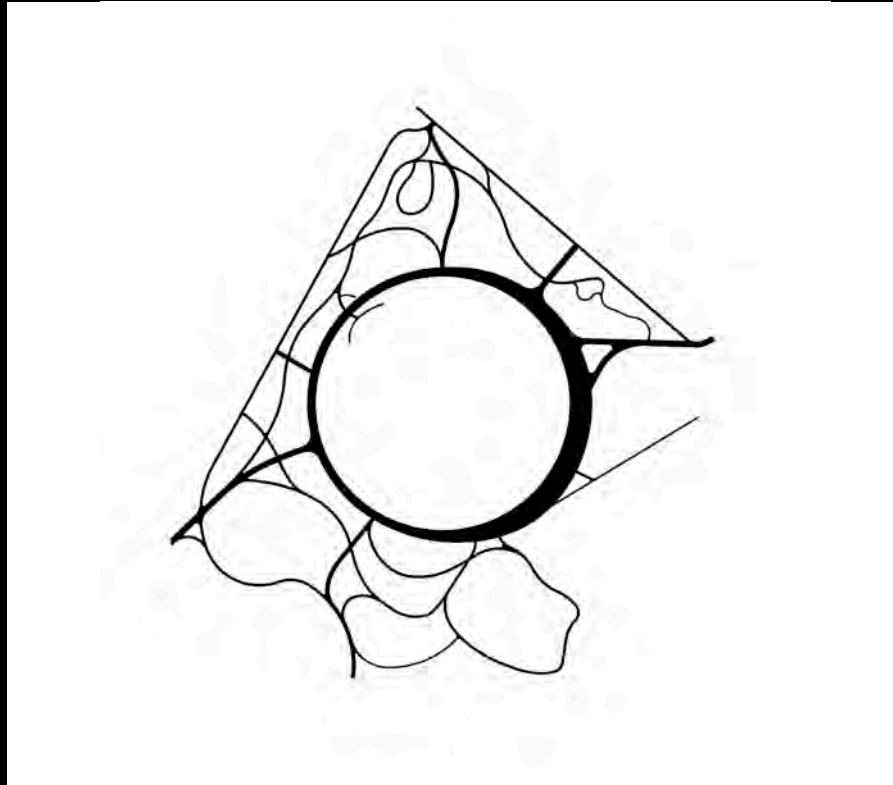

Herbestemming van de hal als wintertuin in aanvulling op de publieke parkstructuur. Borging van de doorwaadbaarheid van het gebouwencluster.

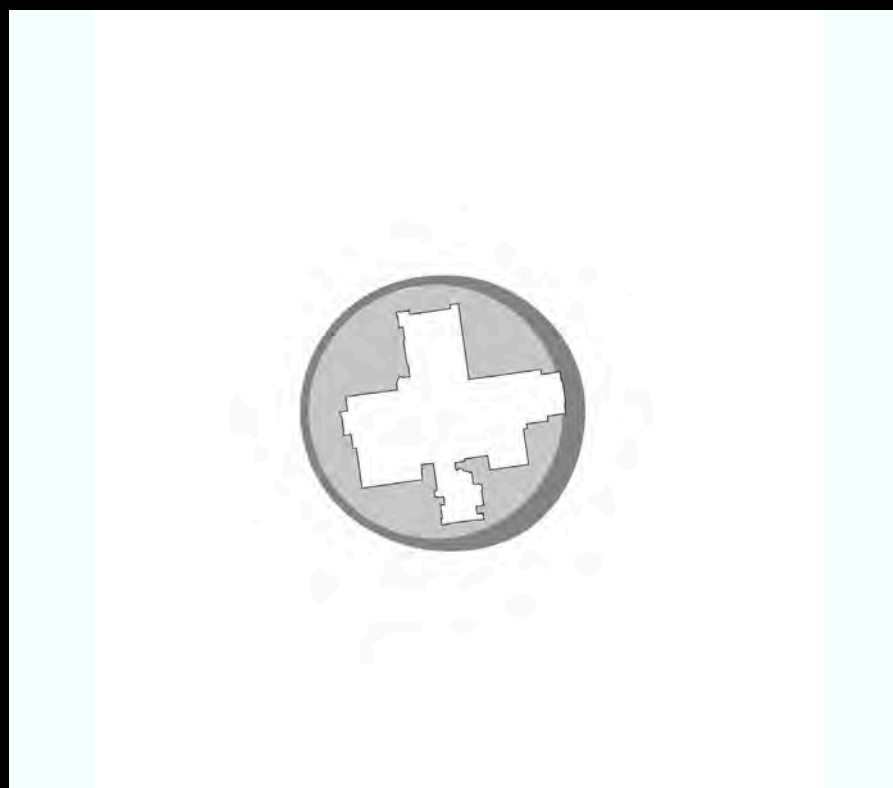

Maquettefoto met zicht op gebouwencluster

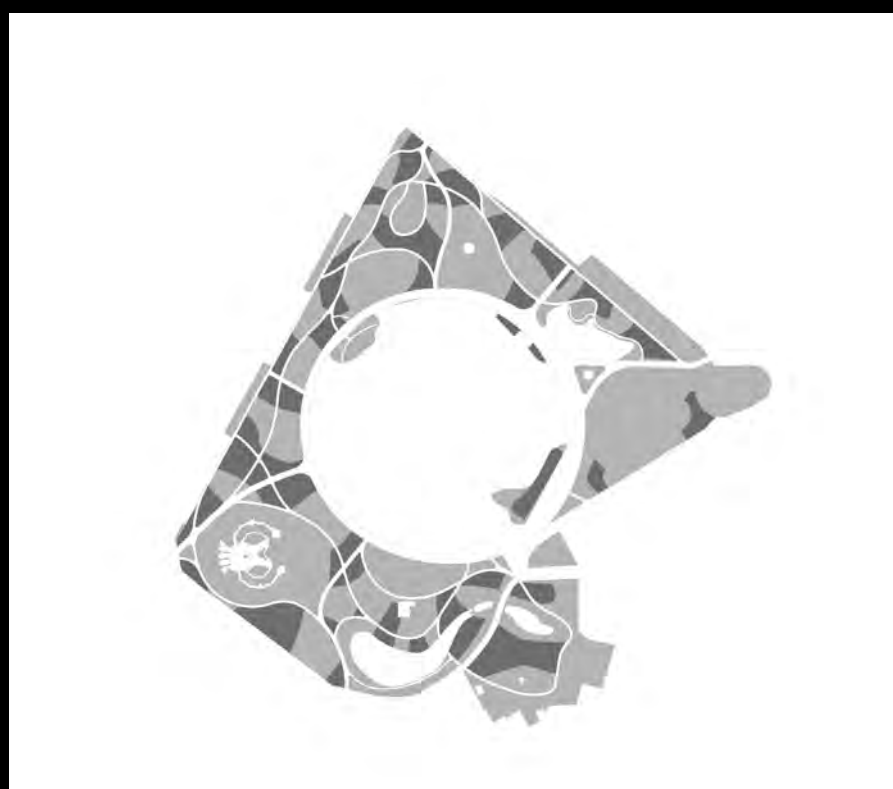

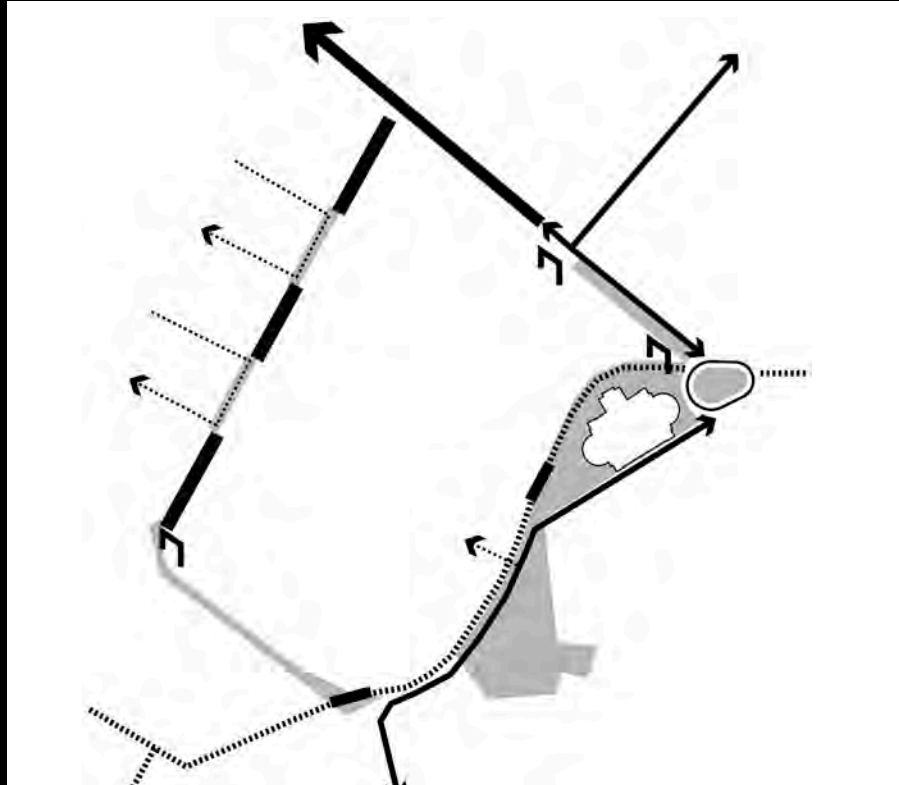
Reconstructie en differentiatie van de routing

Implementatie van de podiumzone

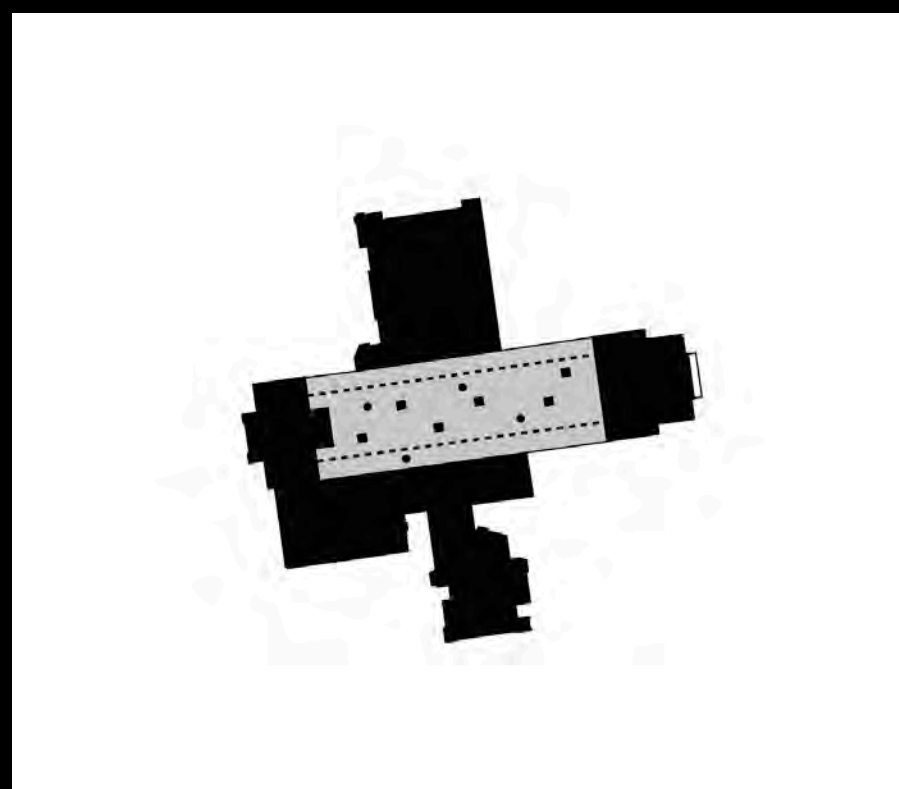
Eerherstel van het park

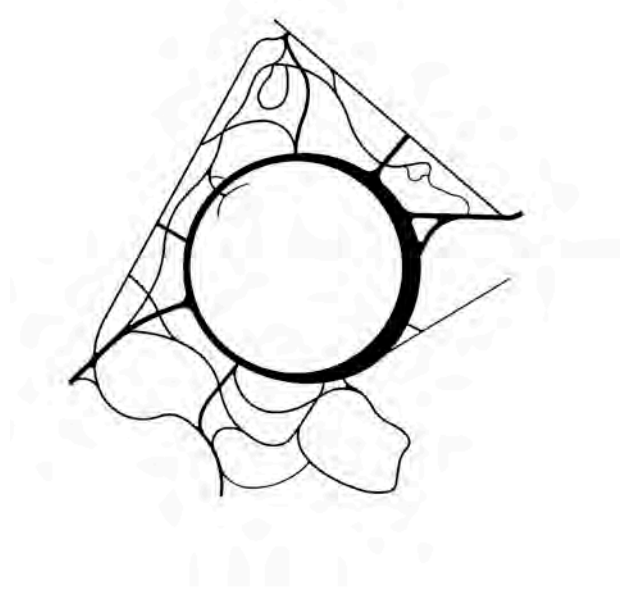
Duidelijke randen en entrees

Betekenisvolle plekken maken

Transformatie van het gebouwencluster

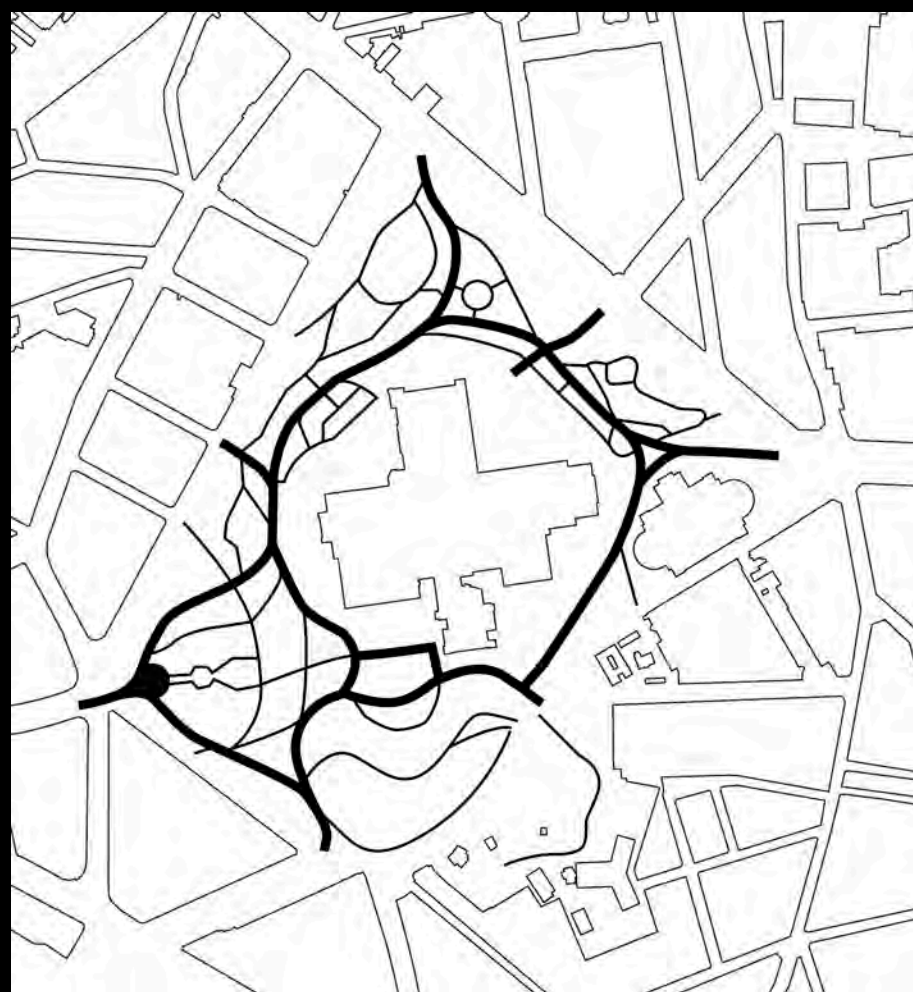

ROUTES

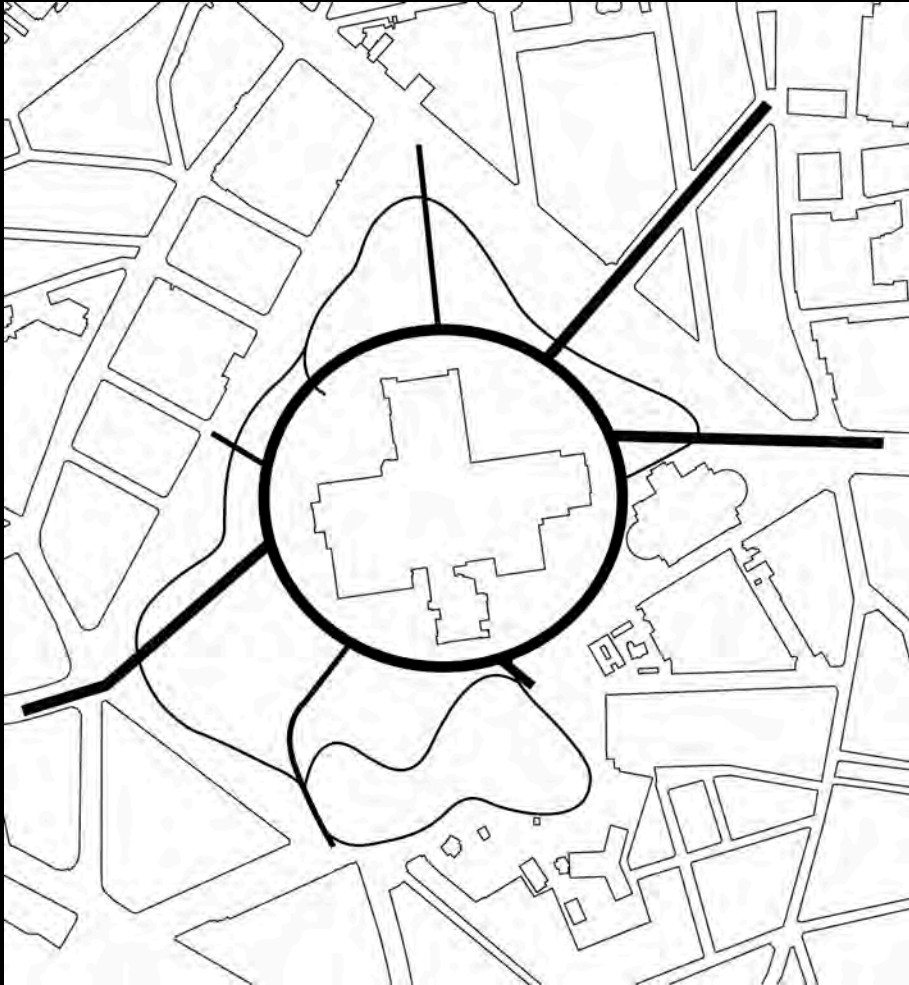

1. historische structuur dreven en paden
(oorspronkelijk engels landschapspark 1874-1895)

2. huidige structuur dreven en paden

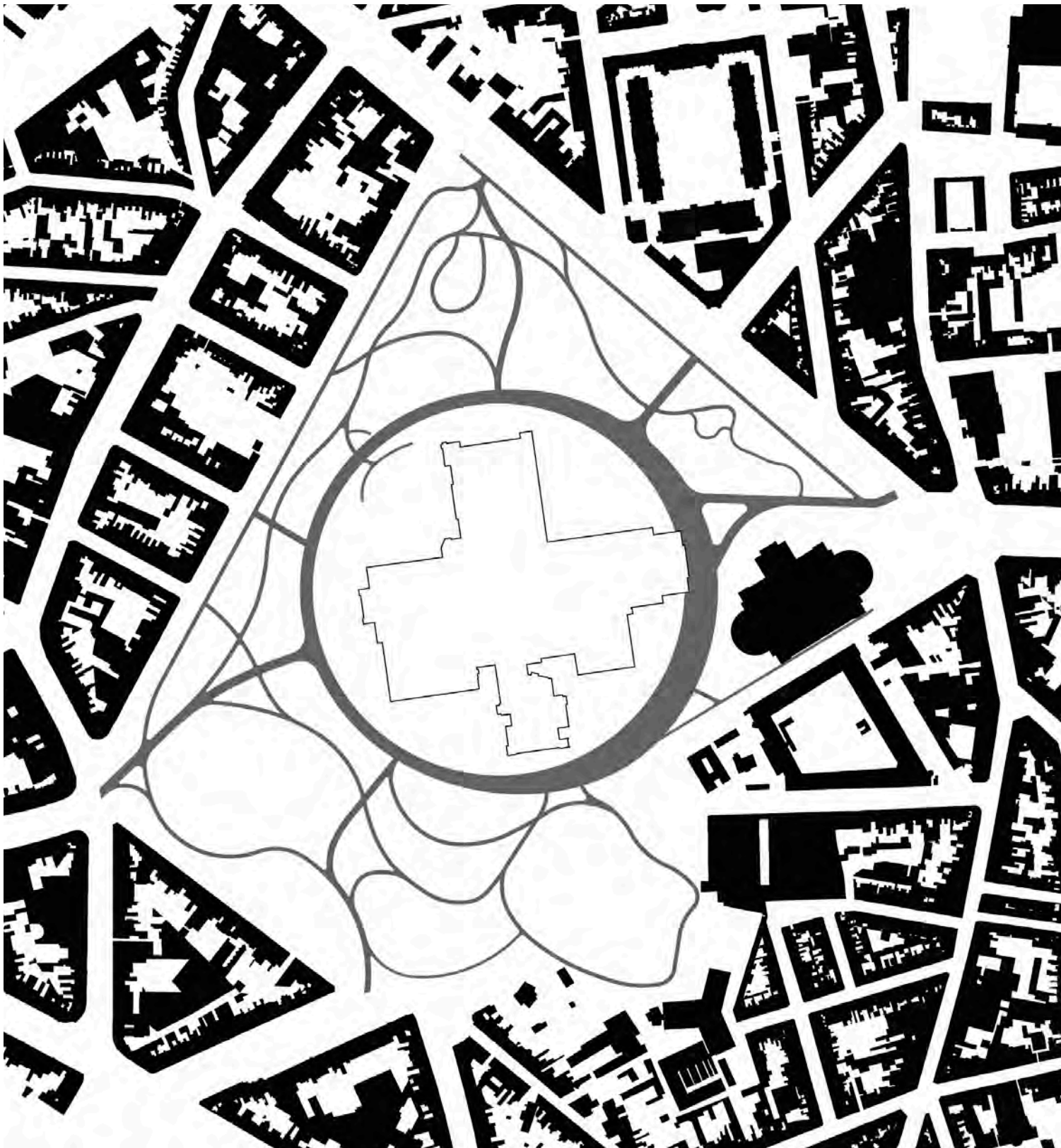

3. conceptueel uitgangspunt voor de reconstructie en differentiatie van de routing

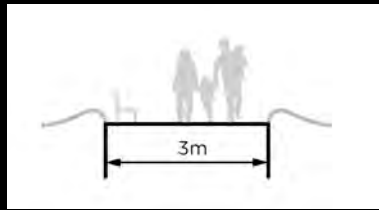
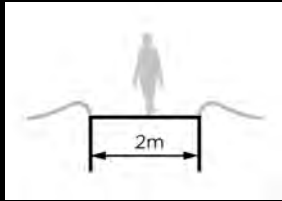
4. strategisch kader voor de reconstructie en differentiatie van de routing: paden, dreven en promenade

Vanuit de historiek en het gebruik is een nieuwe logica voor de routing te reconstrueren die aanleiding vormt voor een sterkere differentiatie: de route als verbinding en de centrale promenade als recreatieve route, een 21^e eeuwse herinterpretatie van de Belt.

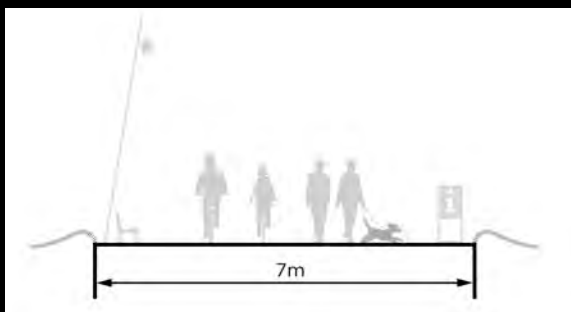
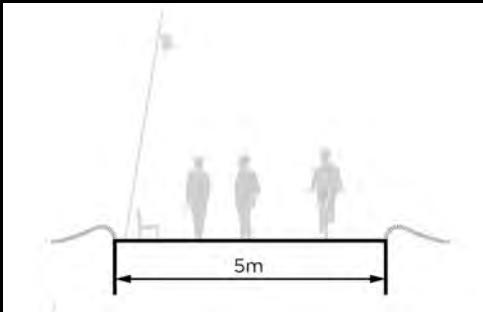

Strategisch kader voor de reconstructie en differentiatie van de routing:
paden, dreven en promenade.

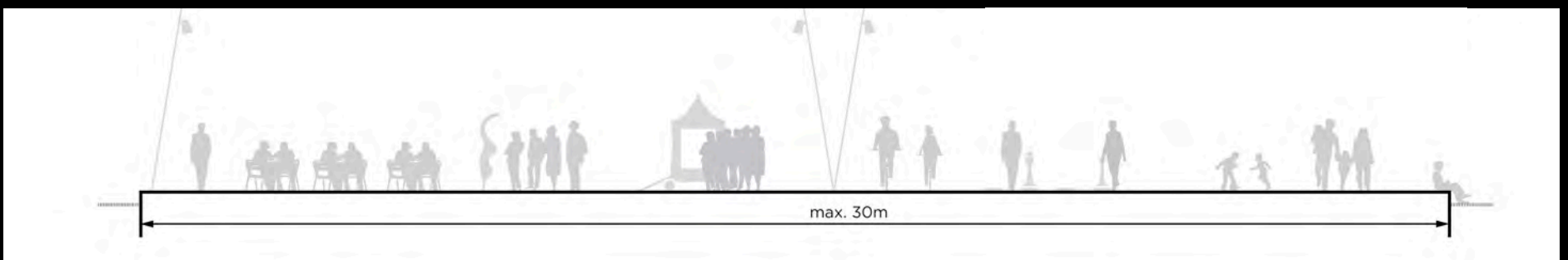
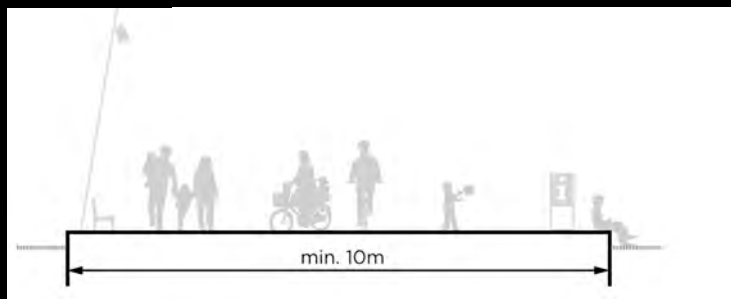
**De hiërarchie van paden, dreven en promenade is
bepalend in de keuzes voor de dimensionering,
inbedding, materialisatie, mate van verlichting en
inrichting van de routing.**

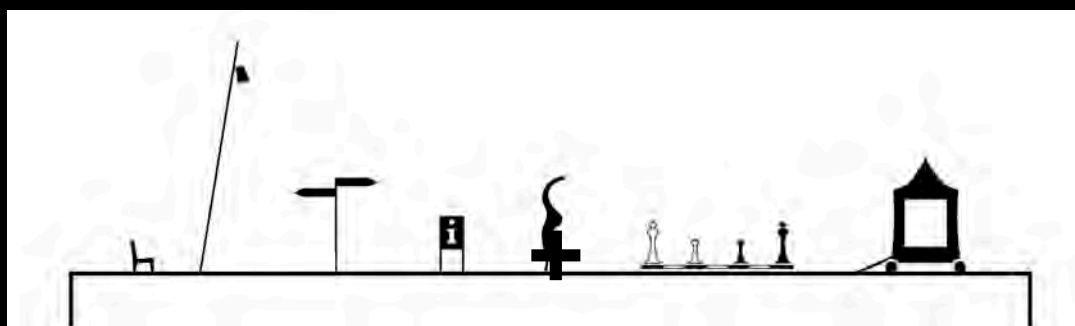
Paden:
circuits voor wandelaars, ingebed in het maaiveld

Dreven:
de hoofdentree routes van het park voor wandelaars en fietsers zijn ingebed in het parkmaaiveld en afhankelijk van de gebruikintensiteit breder uitgevoerd.

Promenade:
centrale route in het park als recreatieve ruimte en entreeplein tot het gebouwencluster voor wandelaars, fietsers en sport & spel.
De promenade varieert in breedte (en daarmee gebruiksmogelijkheden) en verheft zich ten opzichte van het maaiveld van park en podium waardoor het een autonome plek vormt.

Toolbox inrichtingselementen:
afhankelijk van het profiel kunnen de routes worden ingericht met vaste en flexibele elementen.

Park Valkenberg, Breda, referentie voor transparante parkstructuur

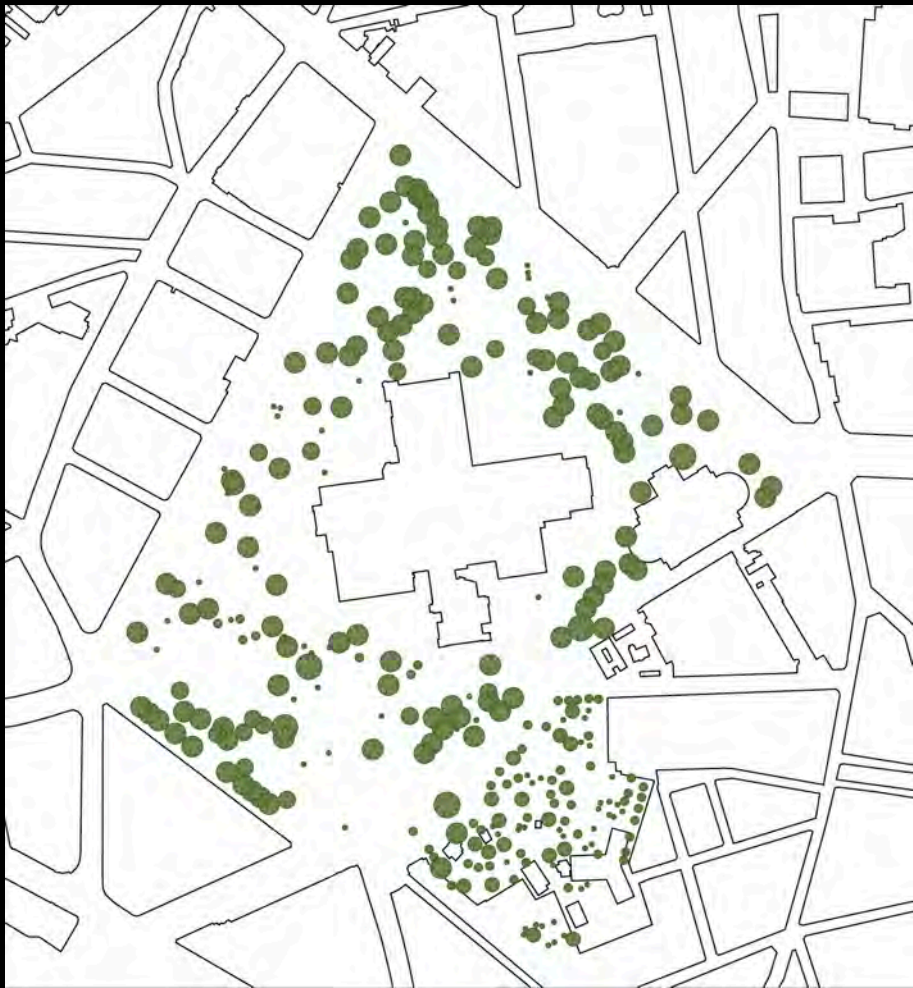

Central Park, New York, als voorbeeld voor de promende rondom het podium

PARK & PODIUM

1. Het monumentale bomenbestand en de bijzondere soorten vormen het kapitaal van de groenstructuur.

2. Huidige bomendak

5. Historische heestermassieven en weiden (oorspronkelijk engels landschapspark 1874-1895).

6. Huidige heestermassieven en weiden.

Door selectieve dunning ontstaat meer licht en ruimte in het bomendak dat daarnaast uitgebreid wordt als continue groenstructuur. Met de versoering van de heestermassieven en uitbreiding van de grasweiden krijgt het Citadelpark een leesbare en veilige inrichting.

3. Conceptueel uitgangspunt voor eerherstel van het park: zorgvuldige selectie kap van bomen als 'shocktherapie' voor meer (zon)licht en ruimte en continuering bomendak.

4. Strategisch kader voor eerherstel van het park: uitbreiding van het bomendak als continue structuur en etalering van het kapitaal door het vrijzetten van bomen.

7. Conceptueel uitgangspunt voor eerherstel van het park: vereenvoudiging van het maaiveld door de versobering van de heestermassieven en ruimte voor grotere weiden en het herstel van zichtlijnen.

8. Strategisch kader voor eerherstel van het park: een minder groot aantal grote heestermassieven en uitbreiding van de weiden als flexibel te gebruiken ruimten.

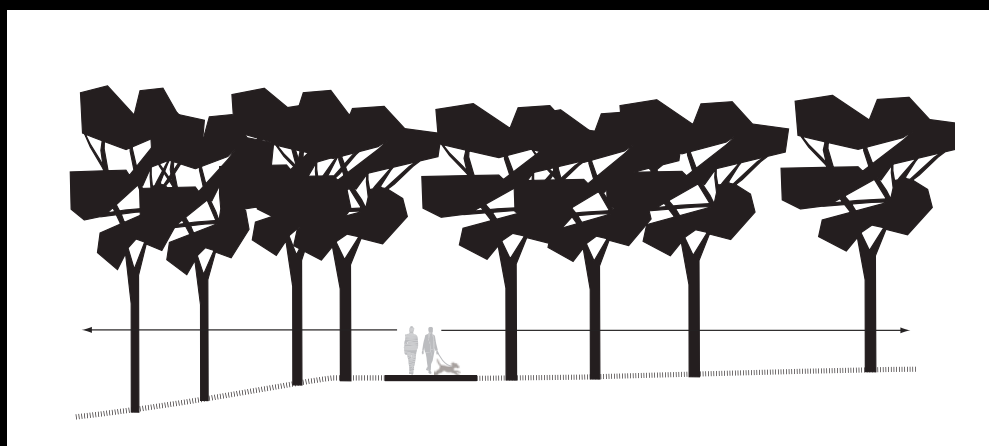

Strategisch kader voor eerherstel van het park:

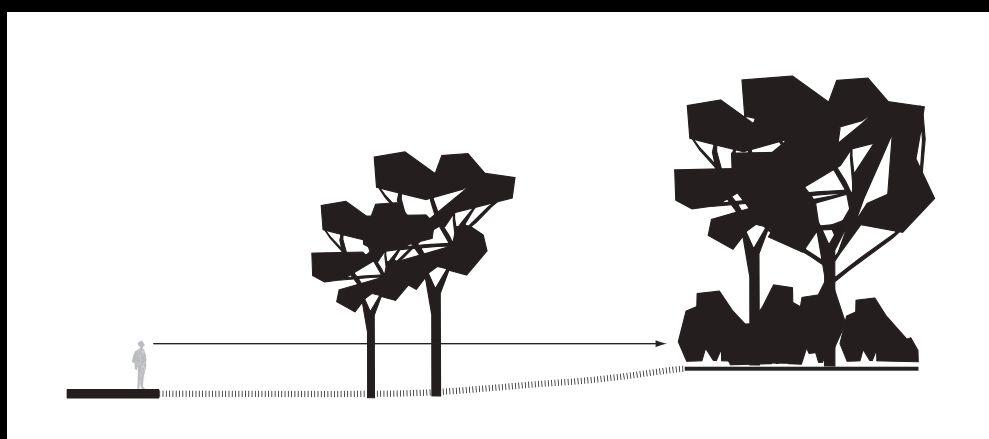
Uitbreiding van het bomendak als continue groenstructuur en etalering van het kapitaal door het vrijzetten van bomen middels selectieve kap (meer licht en ruimte). Met de versoering van de heestermassieven en uitbreiding van de weiden als flexibel te gebruiken ruimten, krijgt het Citadelpark een leesbare en sociaal veilige inrichting.

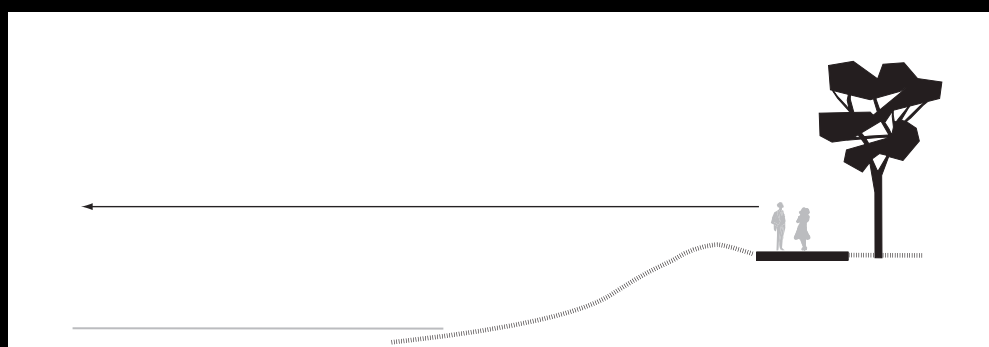
Besloten ruimten en natuurbeleving met bosages (bomen en heestermassieven) boven ooghoogte.
Aaneenschakeling van semi-besloten ruimten en variatie in het beplantingsbeeld met boomgroepen en heestermassieven onder ooghoogte

Bij een continu bomendak (bosbeleving) is onderbegroeiing nauwelijks mogelijk en ontstaat een schaduwrijke ruimte die op ooghoogte transparant is

Glooiende grasweiden vormen de grootschalige ruimten in het park, de openheid wordt benadrukt door de beplanting met solitaire bomen

Grasoevers worden hol aangelegd waardoor ze in het perspectief groter lijken en beter afwateren.

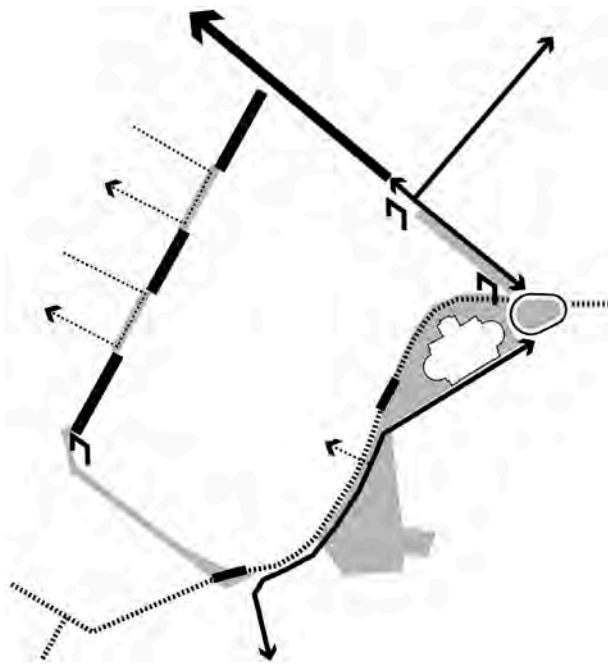
Buttes Chaumont, Parijs, als voorbeeld voor overgang park en podium

Sharjah Art Museum, Arab Emirates, programmatische lading van het podium

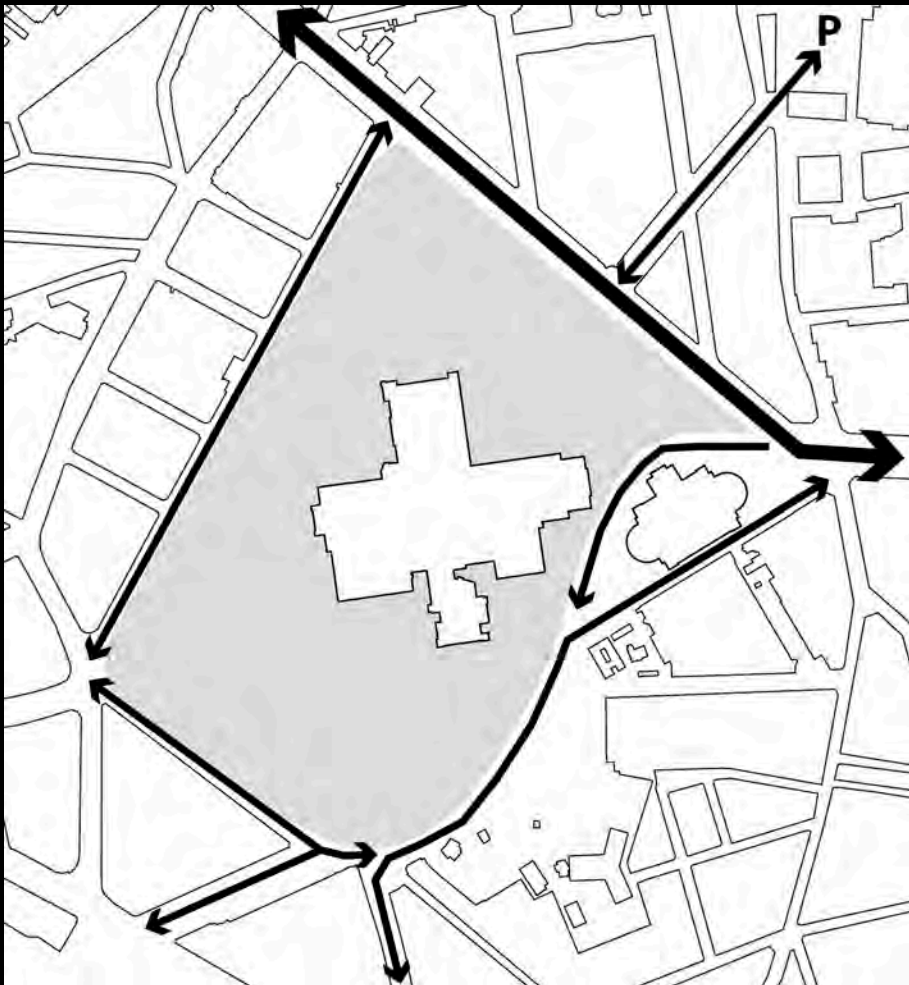

Parc de la Pegasso, Barcelona, als inspiratie voor het podium

RANDEN & ENTREES

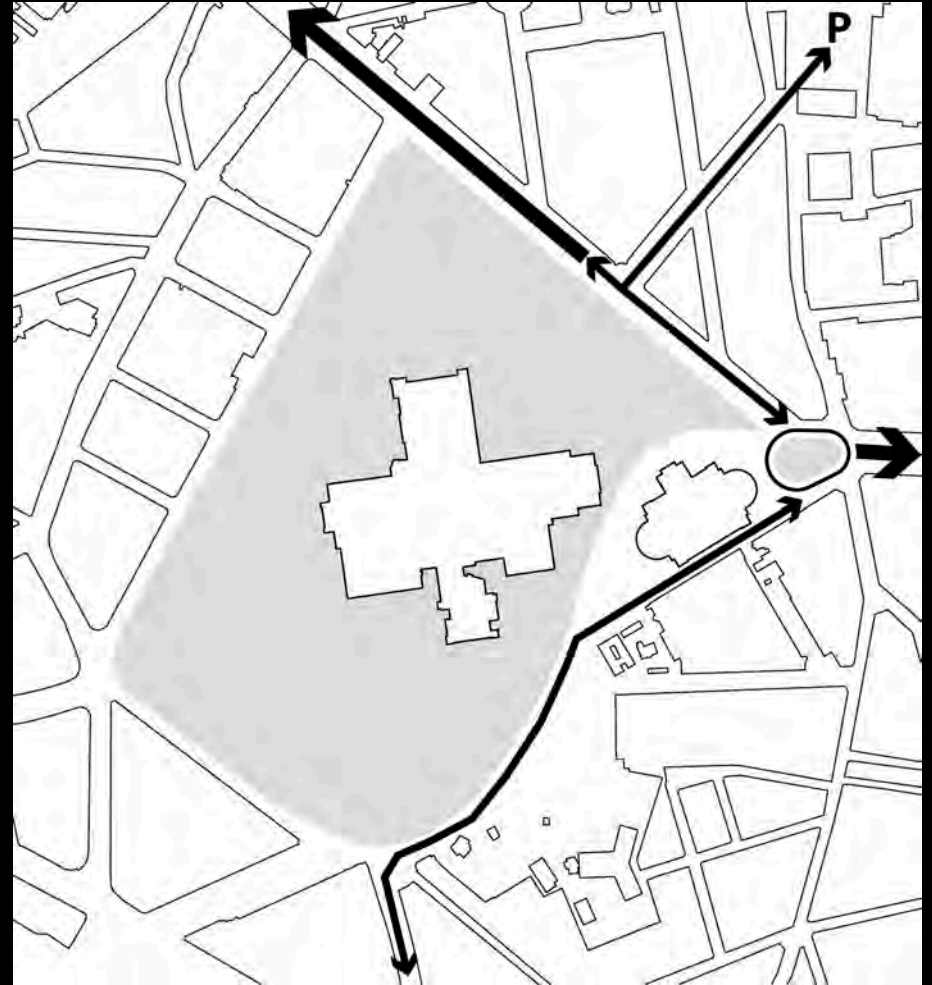
1. bestaande situatie

Het park is geïsoleerd van haar omgeving. De drukke infrastructuur in de randen snijden het park af van het omliggende stadsweefsel. De drukke stadsring vormt een moeilijk oversteekbare barrière

Het kruispunt Heuvelpoort vormt een complexe en verkeersonveilige oversteekplaats voor de studenten en een moeilijke toegang tot het park

De Leopold II-laan en Fortlaan vormen sluipwegen van en naar het station

De Emiel Clauslaan/Scribbedreef doorsnijden het park en vormen een barrière tussen SMAK en MSK maar ook tussen Citadelpark en de botanische tuin

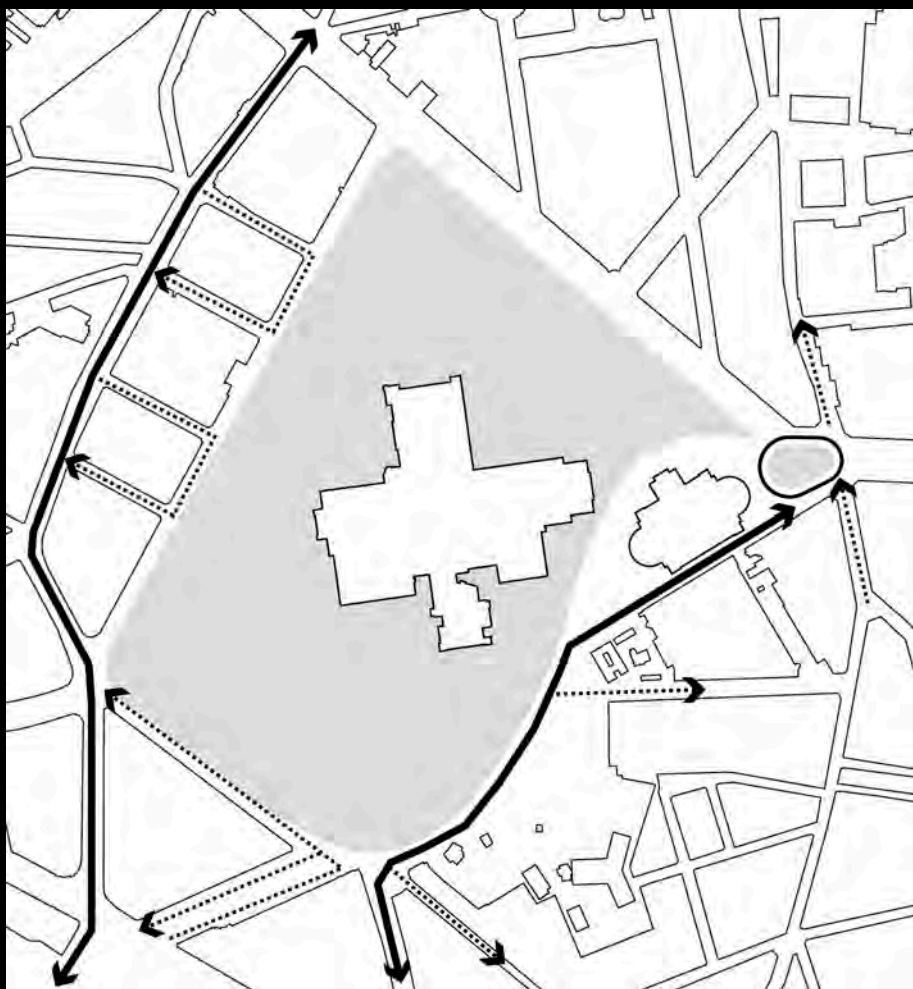

2. herstructureren hoofdontsluiting

Een eerste opgave is het herstellen van een duidelijke hiërarchie in het wegennet volgens de krijtlijnen van het structuurplan.

De R40 organiseert als verdeelweg alle bewegingen tussen de binnenstad en de stadsrand. Ze vormt echter een te grote barrière tussen park en stad. Door de R40 te ondertunnellen van voor het kruispunt Heuvelpoort tot voorbij de Kunstlaan kan het park terug aansluiten aan het stadscentrum en kan het kruispunt van de Heuvelpoort verkeersveilig gemaakt worden. De tunnel gaat zo net onder twee belangrijke toegangen voor fietsers en voetgangers (zie verder) door. Het lijkt weinig zinvol de tunnel langer te maken. De kostprijs zal anders aanzienlijk verhogen (nu is de tunnel <500m en hoeft ze niet aan de tunnelrichtlijn te voldoen). Bovendien moet nog voldoende lengte in het Citadellaan en Charles De Kerckhovelaan voorzien worden voor aansluitbeweging voor de volgende kruispunten (ifv weefbewegingen).

De as Krijgslaan-Clauslaan-Hofbouwlaan wordt als hoofdinvalsweg ingericht en krijgt een eenvoudige bovengrondse aansluiting op de stadsring via een rond (verkeers)plein. Ook de bovengrondse ventwegen van de R40 en de ontsluiting van de parking St-Pietersplein sluiten hier op aan.

3. herstructurering lokaal verkeer

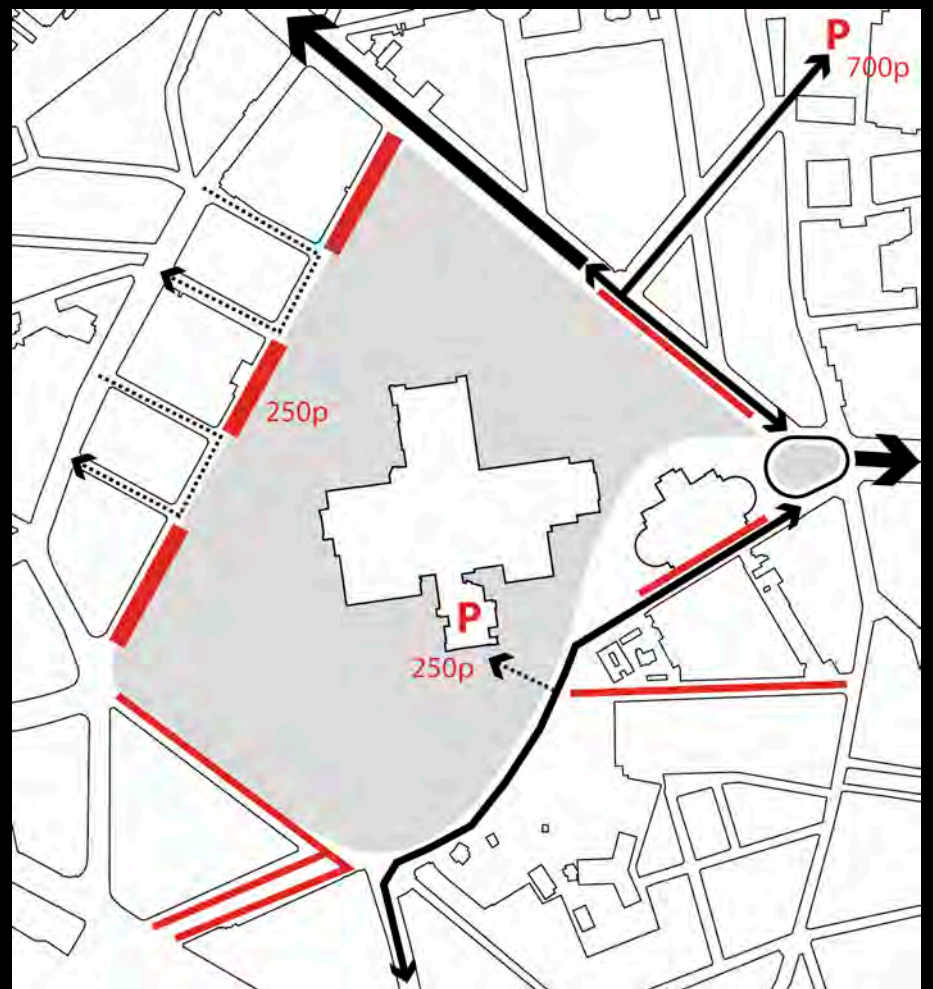
Het lokale verkeer wordt georganiseerd buurt per buurt. Elke buurt rond het park (Stationswijk, wijk Zwijnaardsesteenweg, studentenkwartier) wordt los van de andere ontsloten zodat sluipbewegingen vermeden worden.

De straten van het studentenkwartier Kattenberg, Kunstlaan, Overpoort) worden aangesloten op de bovengrondse ventweg van de R40

De Leopold II-laan en fortlaan worden 'opgeknijpt' in verschillende lussen voor plaatselijk verkeer die telkens van en naar de Kortrijksesteenweg lopen zodat doorgaand verkeer onmogelijk wordt. Ze kunnen ingericht worden als erven die aansluiten bij het park.

De aansluiting van de Zwijnaardsesteenweg op de Heuvelpoort wordt éénrichting zodat een veel eenvoudiger kruispunt mogelijk is. De steenweg zelf wordt, via het invoegen van verschillende éénrichtingen in de buurt niet langer een invalsweg naar de binnenstad. Die rol is weggelegd voor de as Krijgslaan-Clauslaan-Hofbouwlaan. Op de steenweg zelf wordt voorrang gegeven aan lokaal verkeer en vooral aan de fietsers. Zo ontstaat een veel veiligere studentenas.

(via wijkcirculatieplannen kunnen deze voorstellen verder verfijnd worden)

4. herschikken van het parkeren

Het parkeren is momenteel sterk versnipperd in en rond het park. Duidelijke keuzes zijn noodzakelijk.

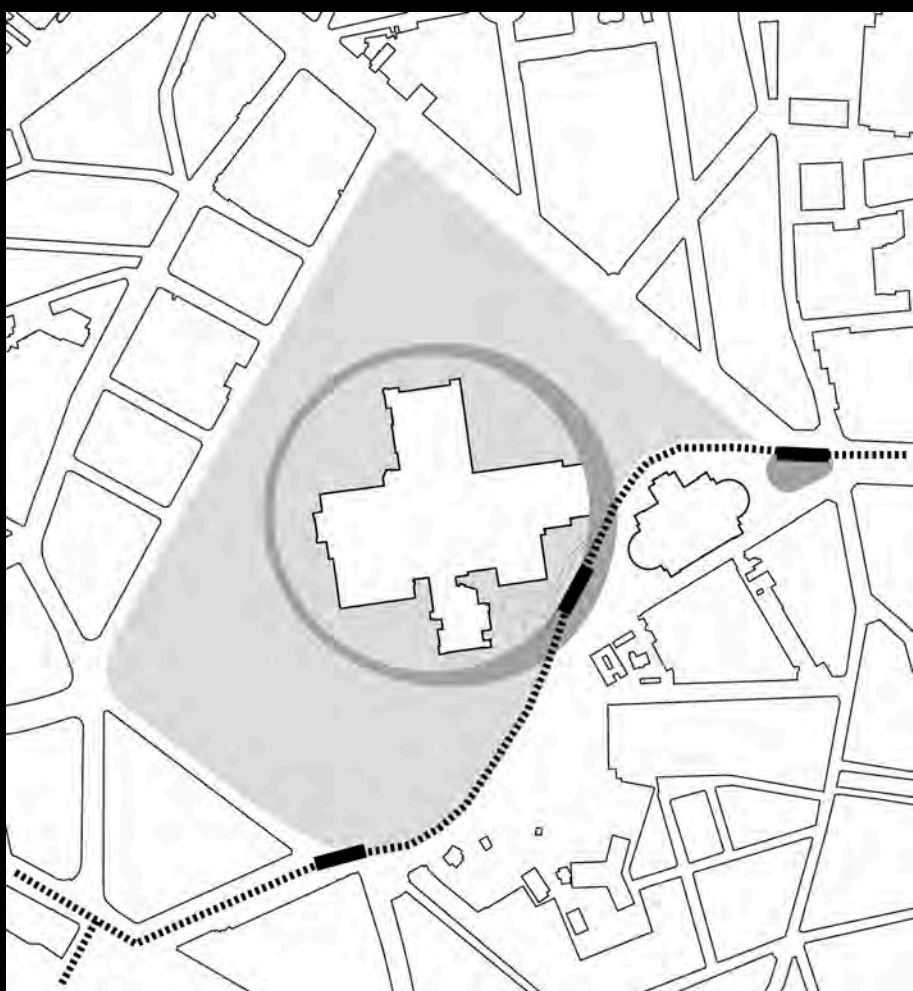
In de toekomst wordt er niet meer geparkeerd in het park.

De parkings in de rand van het park worden hoofdzakelijk gereserveerd voor bewonersparkeren. In alle straten wordt langsparkeren ingevoegd ten behoeve van de veiligheid, enkel in de Leopold II-laan worden geclusterde parkeervelden ingevoegd (+/- 250pl.)

Bezoekers aan het kunstenkwartier en Citadelpark parkeren in de parking St-Pieterplein (700pl): Museumplein ligt op 500m wandelafstand van St-Pietersplein en 700m van het station.

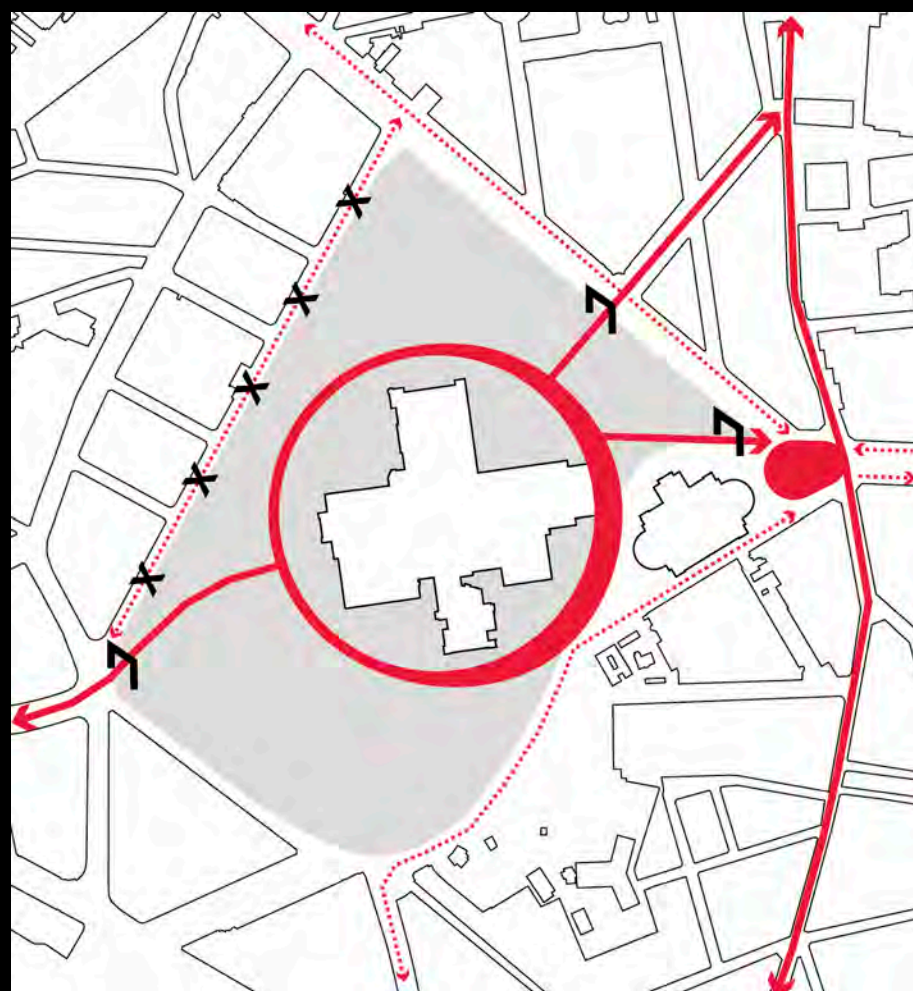
De druk tijdens evenementen kan niet in de onmiddellijke omgeving van het park opgevangen worden: de parkings aan het St-Pietersplein wordt dan aangevuld met de parking St-Pietersstation (2800pl) maar ook met shuttles naar de grotere P+R parkings.

Voor personeel van de diverse grote functies in het park en in de rand (site Hogent en Ugent) kan de ondergrondse parking van het ICC gebruikt worden (250pl)

5. inpassen tramverbinding

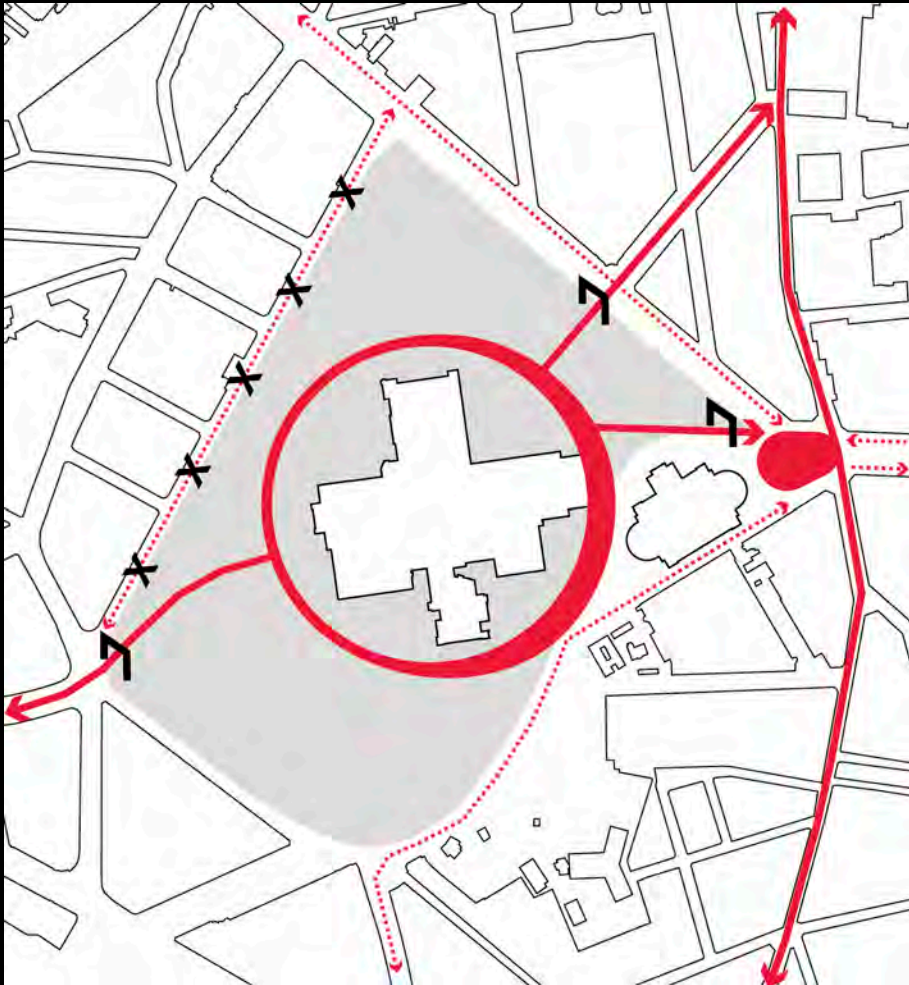
Het Pegasusplan voorziet een nieuwe tramverbinding tussen St-Pietersstation en de Zuid. Deze loopt door het Citadelpark. Aangezien de tramverbinding ook gebruikt zal worden voor de vele bussen op bundel wordt dit een drukke verbinding. Door het toevoegen van de busverbindingen zal dit geen groene tram-as zijn. We kiezen daarom duidelijk voor een verharde bedding en passen die met zo min mogelijk bochten in het park in. Het voorgestelde tracé Parklaan-Clauslaan-Scribbedreef lijkt heel logisch en loopt over het voorgestelde cirkelvormige museumplein. Het profiel van de Hofbouwlaan is immers te smal voor een kwalitatieve inpassing van zowel een OV-as als de hoofdinvalsweg. Er worden drie haltes voorzien die telkens een toegang vormen tot het park: eentje aan het kruispunt Fortlaan-Clauslaan (dat zo beide straten van elkaar scheidt), eentje tussen ICC en SMAK en eentje aan het nieuwe toegangsplein op de Heuvelpoort. Van daar voegt de tram-as zich excentrisch in het profiel van de Citadellaan-St-Lievenslaan in zodat de tram heel eenvoudig kan aansluiten op de Tentoonstellingslaan (of Olifantenstraat).

6. duidelijke fietsassen

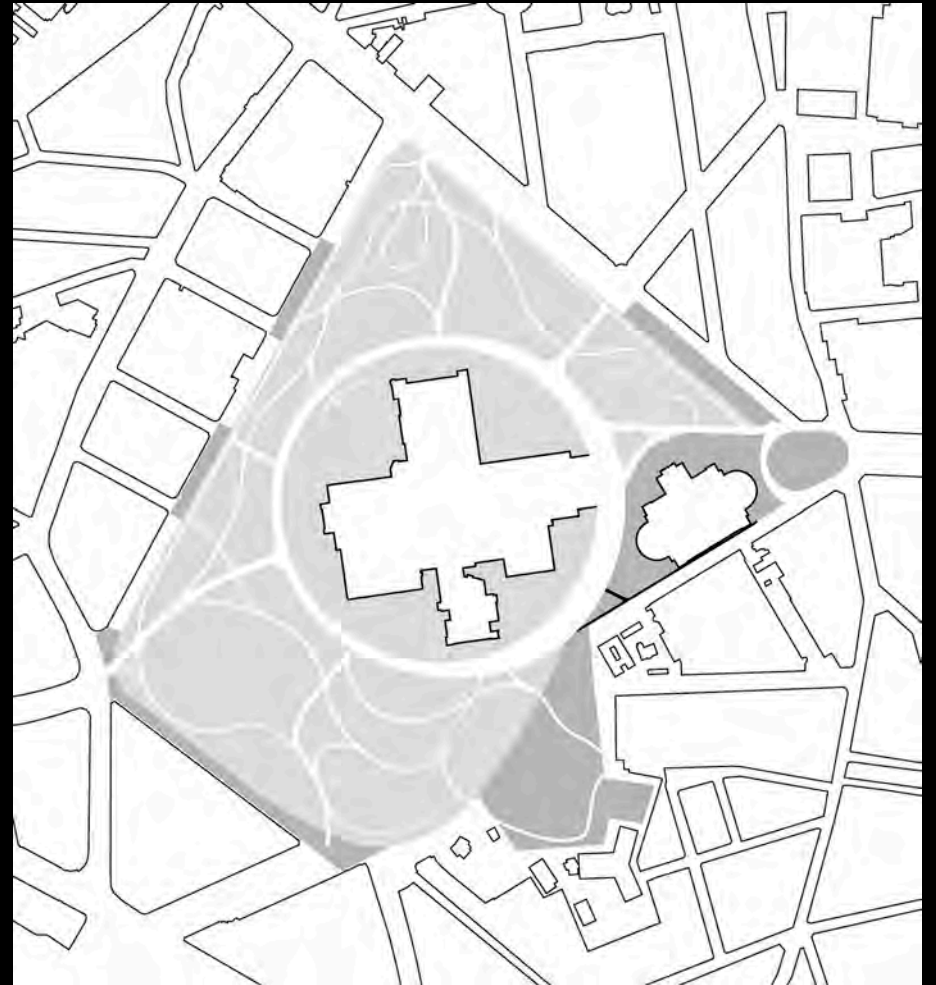
De herstructurering van het padennetwerk biedt de fietsers een helder en verkeersveilige verbinding tussen station, de binnenstad en de universitaire wijk. Vanaf de cirkelvormige promenade centraal in het park lopen die verbindingssassen. De fietsbewegingen lopen dus in de toekomst nog meer door het park dan langs het park (het fietspad in de Leopold II-laan kan daarom plaats maken voor meer park). Aan de Heuvelpoort wordt voorrang gegeven aan de fietsers. De drukke studenten-as vermijdt door de nieuwe tunnel een oversteek over de ring. Maar ook door het aanpassen van het lokaal verkeer (éénrichting in Zwijnaardsesteenweg en Overpoort) sluit de fietsas veilig aan op het plein aan de Heuvelpoort.

Langs de hoofdwegen (stadsring + Krijgslaan-Clauslaan-Hofbouwlaan) worden wel functionele fietspaden ingevoegd. In de woonstraten niet.

7. nieuwe poorten tot het park

De drie hoofdassen creëren aan de Astridlaan, Kunstlaan en de Heuvelpoort portalen waarlangs je makkelijk en veilig het park in kunt. Vooral de knoop op de Heuvelpoort zal een ware metamorfose ondergaan: van druk en complex kruispunt voor auto's wordt het een ovale verkeersplein dat voorrang geeft aan fietsbewegingen en openbaar vervoer. Het vormt een duidelijke toegangsruimte op de studentenas die vlot het park in leidt.

8. uitbreiding van het park

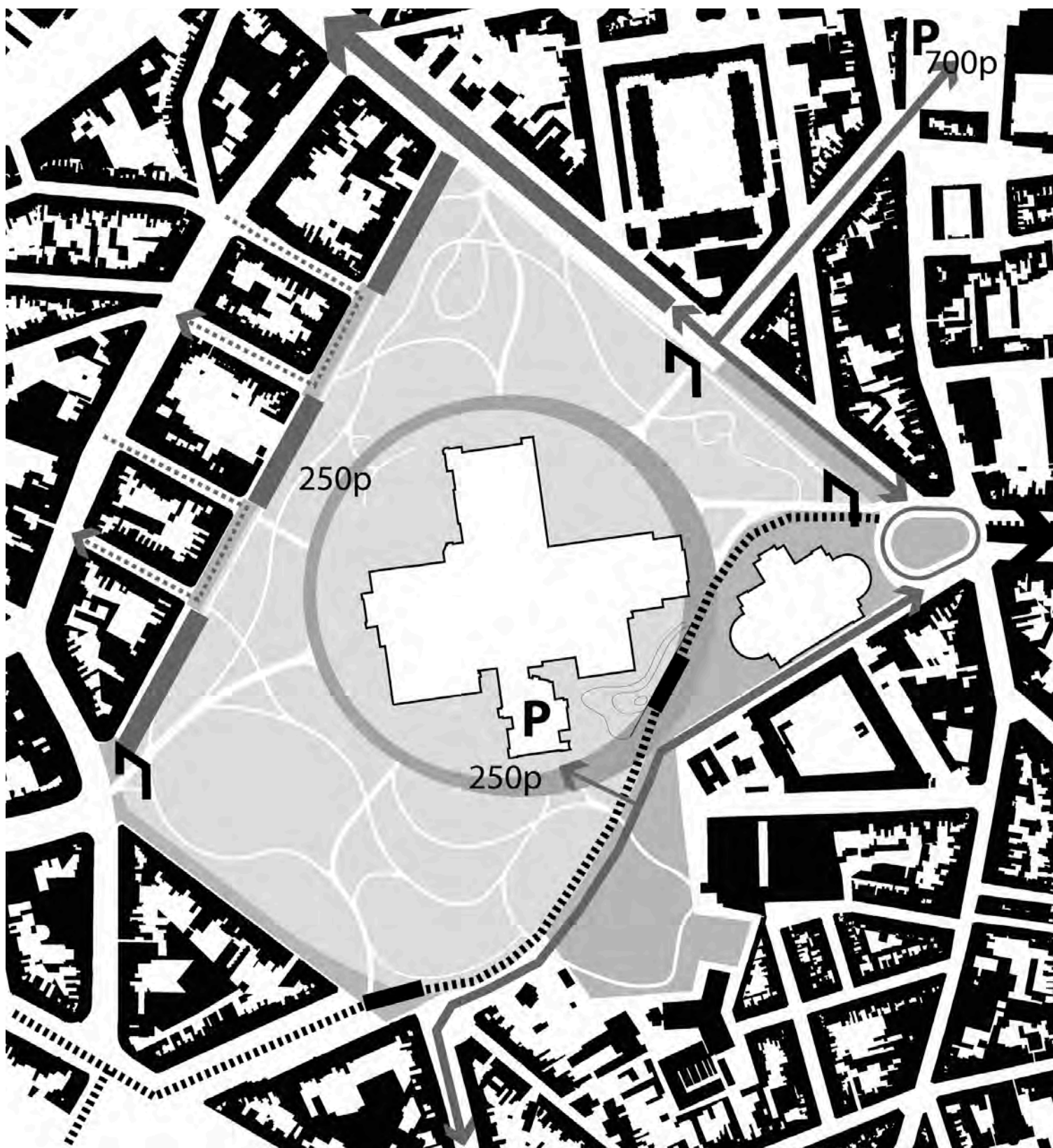
Door de herschikking van de verschillende verkeersstromen komt in de rand meer ruimte vrij voor het park. Het park kan letterlijk uitbreiden.

Boven op de tunnel van de R40 wordt een veel smallere lokale weg ingepast. De vrijgekomen ruimte wordt deel van het park en zorgt ervoor dat de studentenbuurt aansluit op het park.

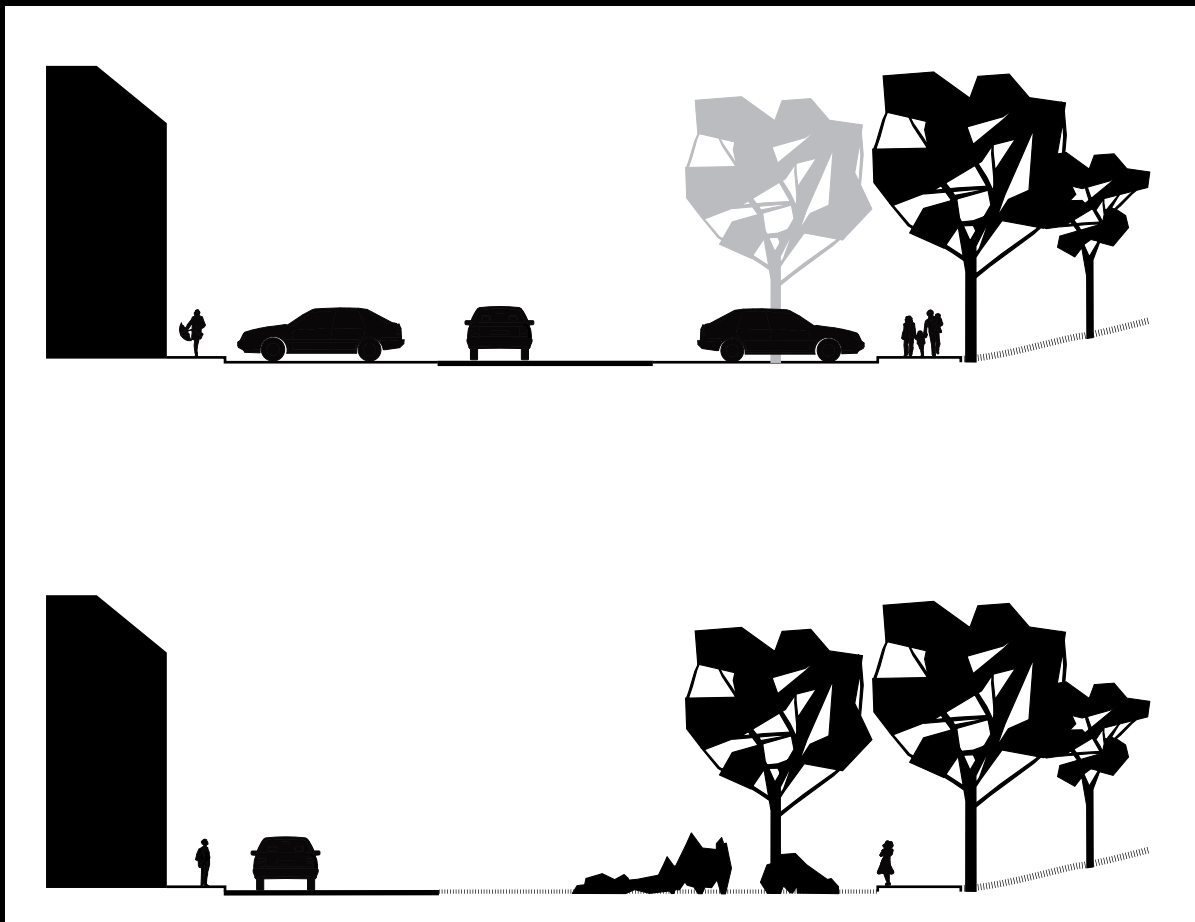
De Leopold II-laan wordt vervangen door twee lokale lussen en drie parkeerclusters. Het park kan zo doorlopen tot tegen de gevelwanden. De parkeerclusters zien we als onderdeel van het park. Er kan geparkeerd worden maar soms kunnen de clusters ook gebruikt worden voor een lokaal buurtfeest, rommelmarktje, ... Ze vormen deel van de buurt en van het park.

De Fortlaan wordt versmald tot woonerf. Ook hier loopt het park tot tegen de gevels aan.

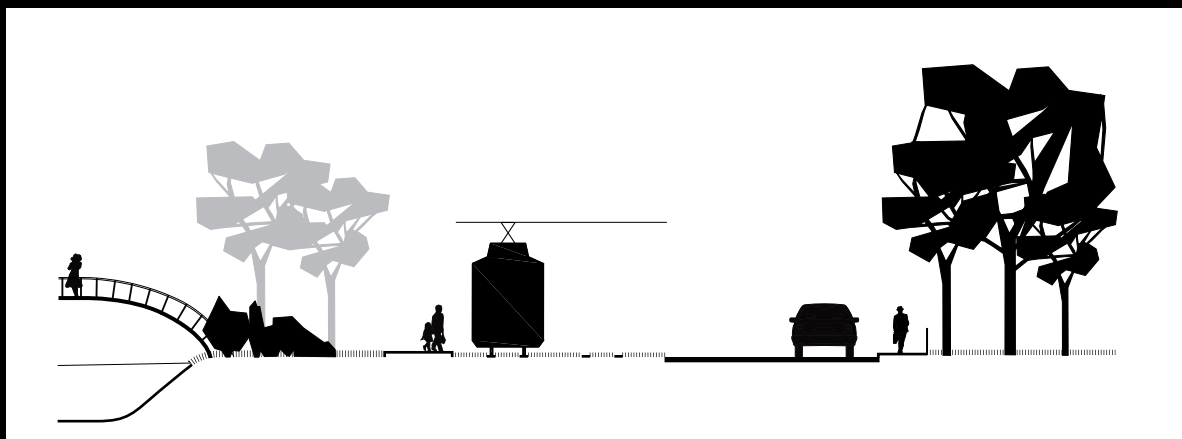
De Clauslaan blijft als invalsweg en OV-as een belangrijke infrastructuurbundel door het park. Maar via gerichte oversteekpunten en een tweede toegang naar de botanische tuin van de Ugent kan de historische padenstructuur tussen het park en de plantentuin weer hersteld worden.

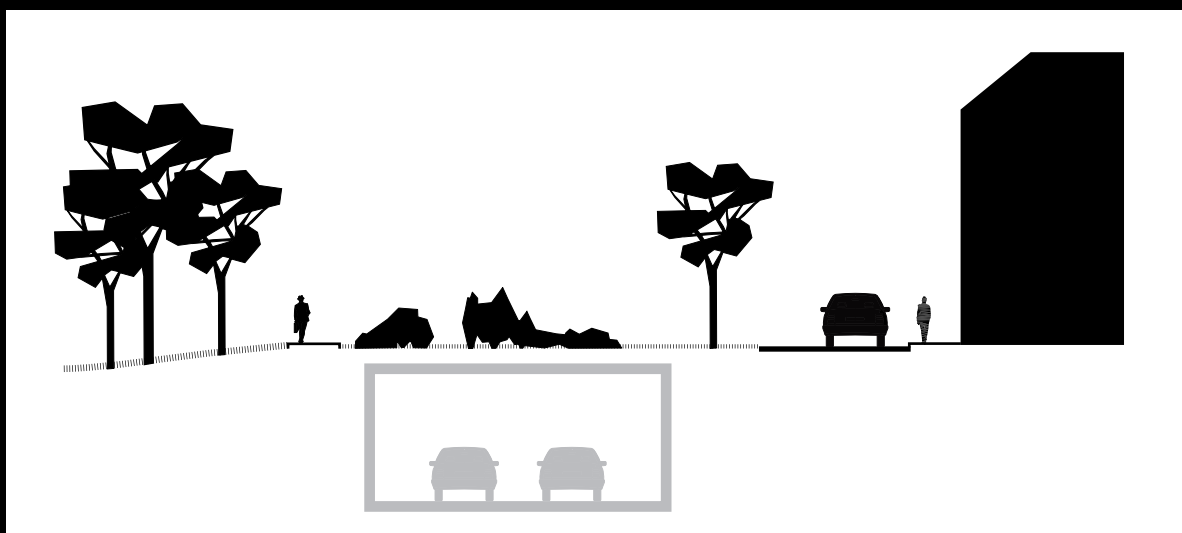
Strategisch kader voor de reorganisatie en herinrichting van de randen en entrees.

Principes van de herprofilering van de Koning Leopold II-laan: door de reorganisatie van de verkeersafwikkeling en het parkeren kan de parksfeer gedeeltelijk worden uitgebreid tot aan de gevels.

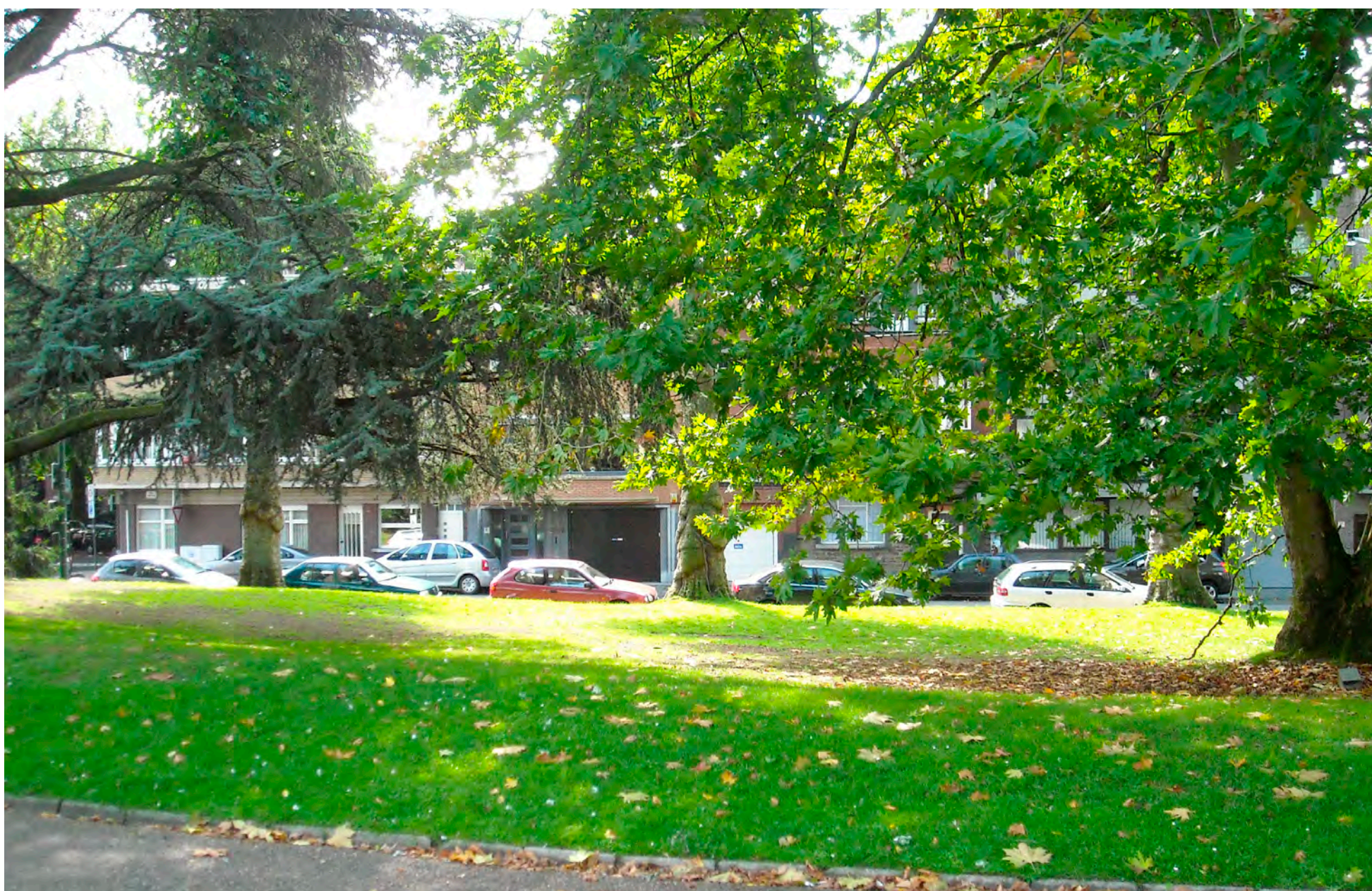
Principe van de herprofilering van de Emile Clauslaan: in het profiel wordt de vetramming van lijn 7 opgenomen in de parkstructuur (graszone) en wordt een circuit mogelijk gemaakt tussen Citadelpark en een tweede entree van de Plantentuin, eventueel met een brug over de grote vijver.

Principe van de herprofilering van de Charles de Kerckhovelaan: door gedeeltelijke ondertunneling van de R40 is de uitbreiding van de parksfeer mogelijk tot aan de gevels van de bebouwing aan de Charles de Kerckhovelaan.

Koekamp, Den Haag, als referentie voor nieuwe Charles van Kerckhovelaan

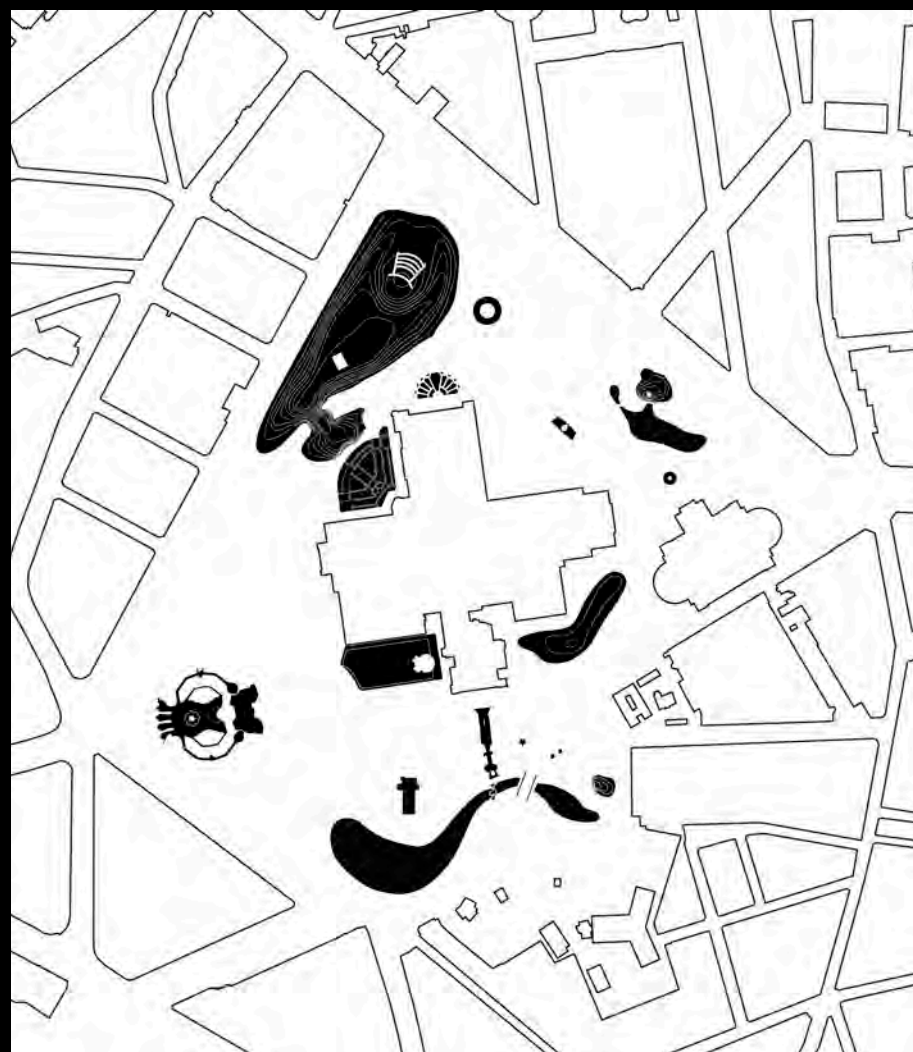
Huidige parkrand Citadelpark zijde Fortlaan, als goed voorbeeld voor transparantie randen

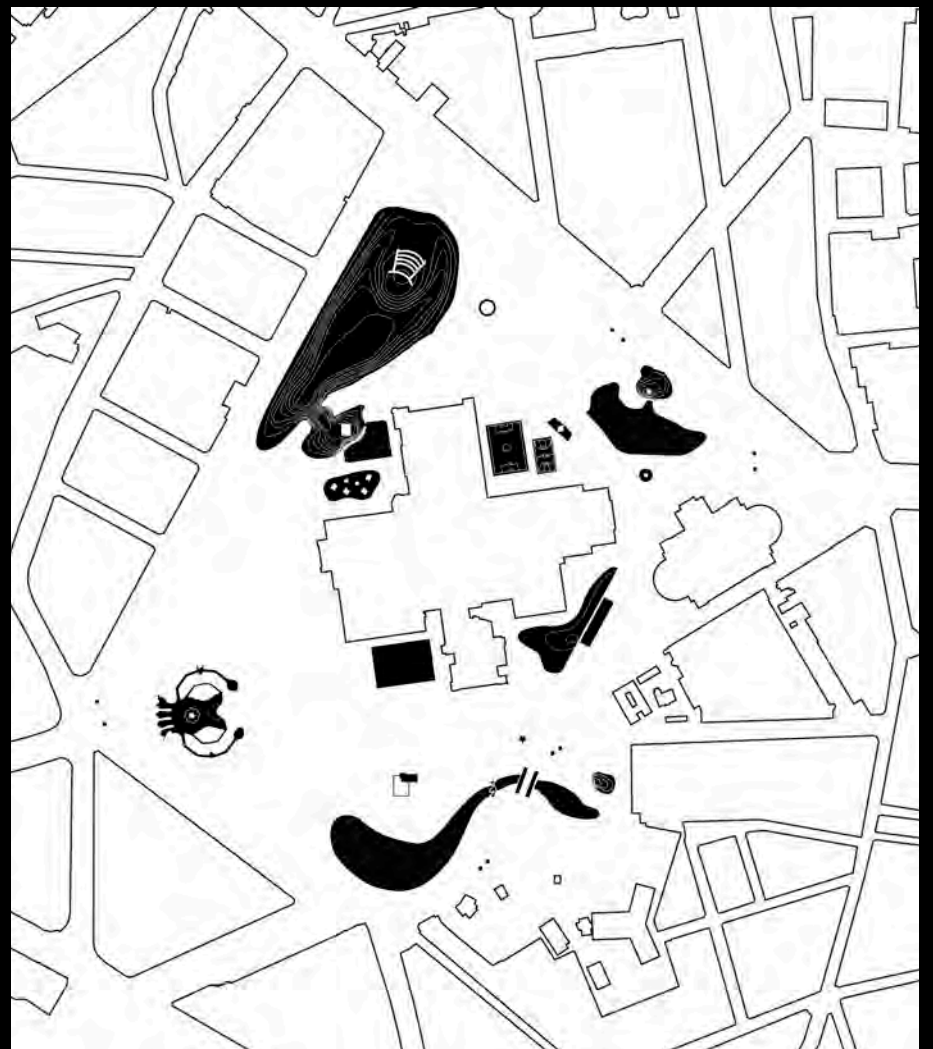
1. Overzicht van de cultuur historische parkelementen (deels verdwenen) van tuinen, follies, water- en rotspartijen die de verschillende ruimten in het park opladen als betekenisvolle plek.

2. Huidige parkelementen en plekken.

3. Conceptueel uitgangspunt voor de selectie van de parkelementen en het maken van plekken. Reorganisatie van de inpassing van functionele plekken en het grotendeels vervangen de statische tuinelementen door een diverser aanbod van recreatieplekken voor sport, spel en verpozen.

4. Strategisch kader voor de plekken: door het vrijzetten van de cultuurhistorische parkelementen krijgen plekken betekenis. Met de introductie van nieuwe recreatieve elementen voor sport en spel krijgt de site extra betekenis.

Door het vrijzetten van de cultuurhistorische parkelementen krijgen plekken betekenis. Met de keuze voor het opruimen of versoberen van de statische tuinelementen en de introductie van nieuwe recreatieve elementen voor sport en spel krijgt de site extra betekenis als stadspark.

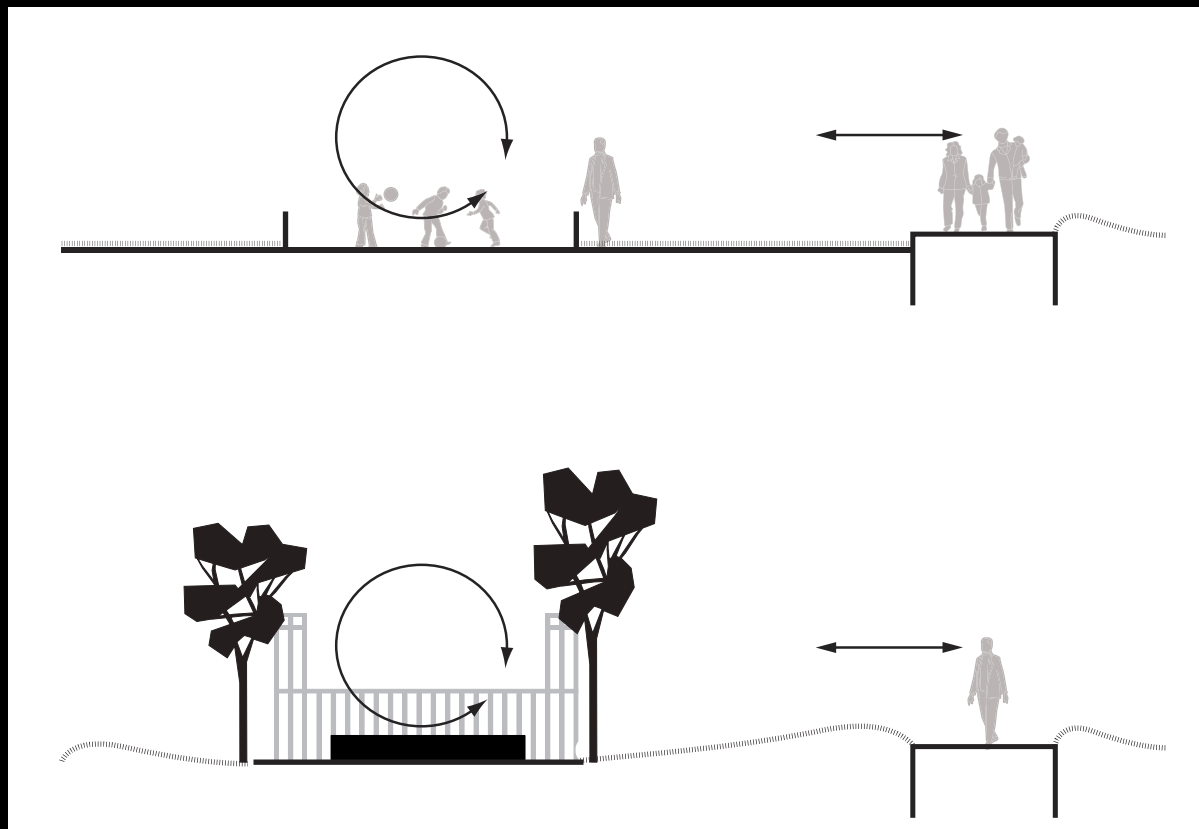

Strategisch kader voor de omgang met de bijzondere (cultuurhistorische) parkelementen en het maken van plekken:

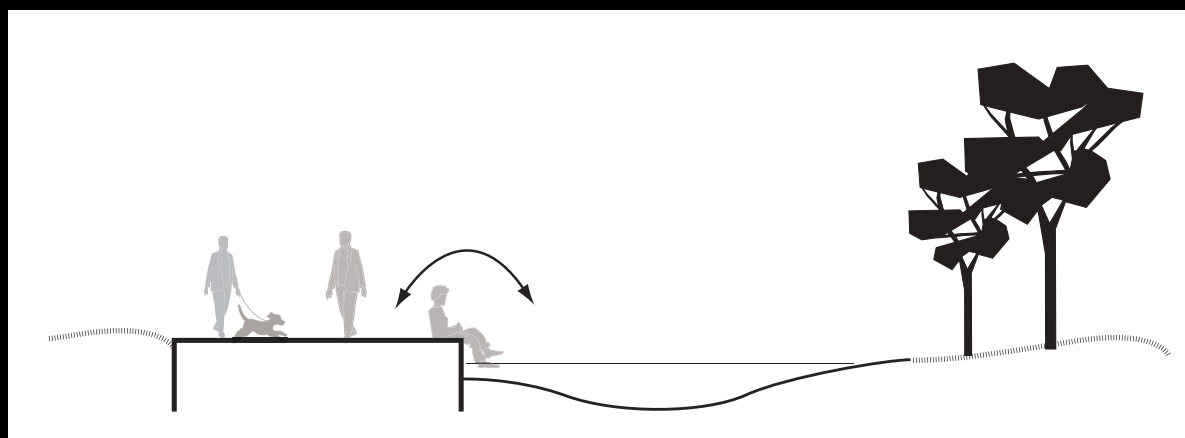
Door het vrijzetten van de cultuurhistorische parkelementen krijgen plekken betekenis. Met de keuze voor het opruimen of versoberen van de statische tuinelementen en de introductie van nieuwe recreatieve elementen voor sport en spel krijgt het Citadelpark extra betekenis als park voor de stad en als tuin voor de buurt. De nieuwe parkelementen op het podium worden gekoppeld aan de functies van het gebouwd programma zoals het S.M.A.K. en sport en spel rond het sportpaleis 't Kuipke of de entrees.

legenda parkelementen

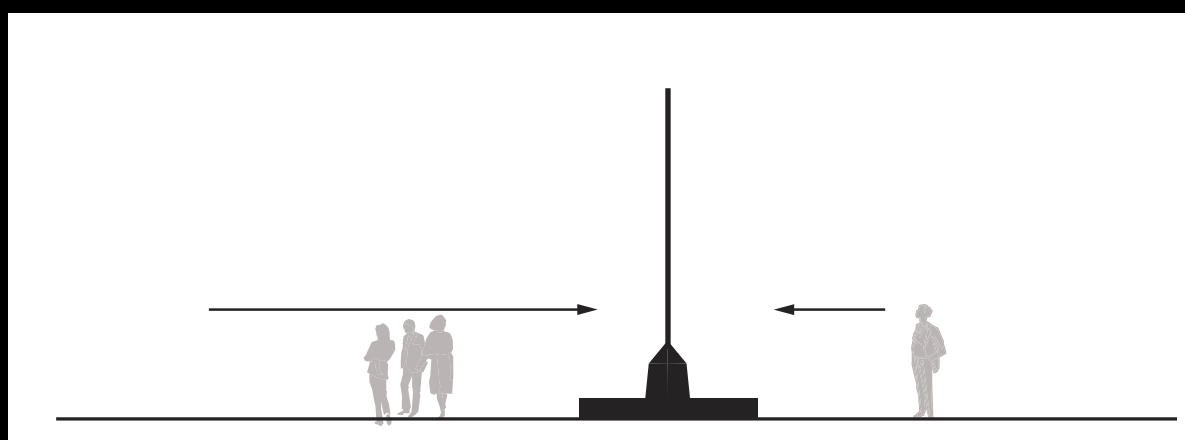
1. beeldhouwwerk 'de vlaggenplanters'
2. kleine vijver
3. muziekkiosk
4. openluchttheater De Schelp
5. Zwitserse vallei
6. Erekoer
7. grote vijver en dierenasiel
8. aansluiting Plantentuin
9. Sint Lievenspoort
10. restant historische vestingwal
(tramhalte en terras S.M.A.K.)
11. speeltuin
12. sportterrein
13. petanque plein (bomenplein)

Plekken als herkenbaar element ingebed in het park of op het podium met een onderscheidende materialisatie, afscheiding en beplanting.

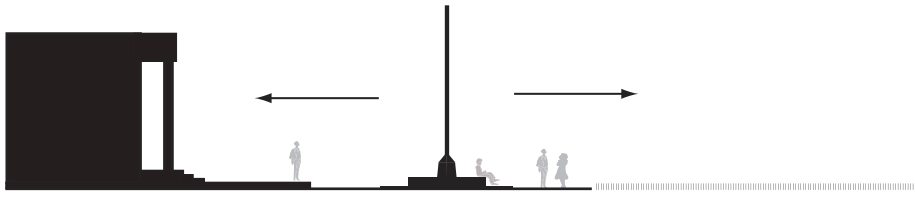

Plekken direct gekoppeld aan de hoofdroutes

Plekken als autonoom herkenbaar element

1. 'DE VLAGGENPLANTERS'

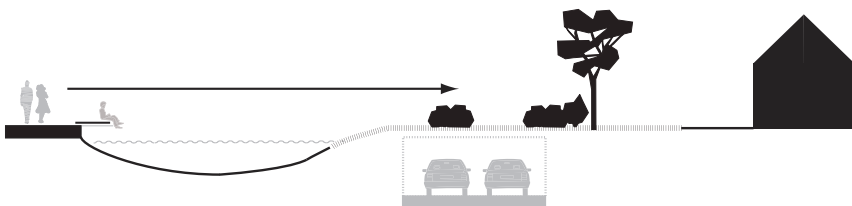

Met de strategie voor de herinrichting van de padenstructuur en het maaiveld van het park wordt de ruimte rond het beeldhouwwerk in ere hersteld in een vrij veld gesitueerd. Nadere suggesties voor de aanpassing van de plek:

- Het beeldhouwwerk als een element aan de entreeroute.
- De plek nadere betekenis geven door de introductie van een zitelement rond het perk.

2. KLEINE VIJVER

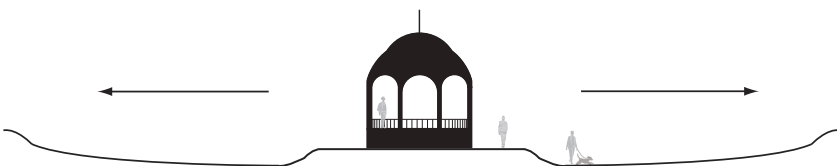

De vijver krijgt betekenis als plek door de koppeling aan de promenade. Nadere suggesties voor de aanpassing van de plek:

- Nieuwe, natuurstenen vijverranden.
- Uitbreiding van de de waterpartij tot direct aan de promenade en toevoeging van een vlonder als zitelement aan het water.
- Met het voorstel voor de gedeeltelijke ondertunneling van de R40 wordt de parksfeer ter hoogte van de kleine vijver uitgebreid.

3. MUZIEKKIOSK

Met de strategie voor de herinrichting van de padenstructuur en het maaiveld van het park wordt de ruimte rondom de monumentale muziekkiosk vergroot en versoberd. Deze parkfollie wordt vrijgezet door het grotendeels verwijderen van de heestermassieven. Nadere suggesties voor de aanpassing van de plek:

- Restauratie van de muziekkiosk
- De ruimte nader versoberen rond de kiosk door de bloembedden te verwijderen en het veld licht uit te graven zodat de de monumentale folie wordt ge-etaleerd en een grotere betekenis krijgt in de ruimte.
- Versterking van het informele karakter rond de kiosk door de spreiding van zitmeubilair (stoelen, verankerd).

4. OPENLUCHTTHEATER DE SCHELP

Met het eerherstel van het park worden de heestermassieven rond het openluchttheater uitgedund voor meer licht, echter met behoud van beslotenheid van de plek. Nadere suggesties voor aanpassing van de plek:

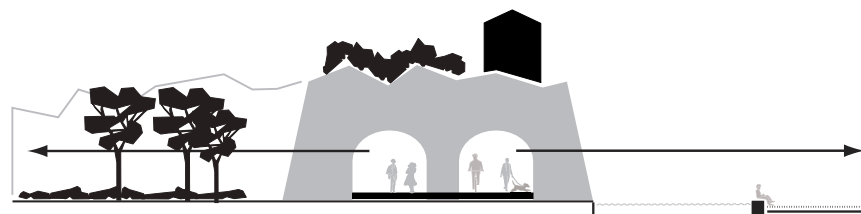
- Door de onoverzichtlijke situering van het theater, het voorstel voor de afsluiting van de plek met een hekwerk en poort. Openstelling bij activiteiten.
- De restauratie als grastheater.
- Afbraak van de toegang tot het bunkercomplex (functie groenbeheer verplaatsen naar gebouwencluster).

Impressie van de uitbreiding van de kleine vijver als plek aan de promenade.

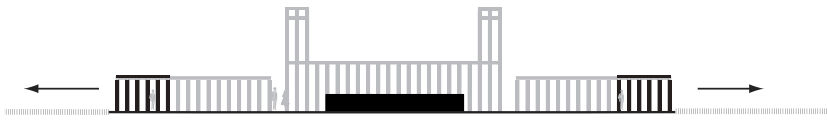
5. ZWITSERSE VALLEI

De heestermassieven op en rond de tunnels worden uitgedund waardoor de kunstmatige rotsen deels zichtbaar worden en een meer sociaal veilige situatie ontstaat. Nadere suggesties voor de aanpassing van de plek:

- Herintroductie van de Zwitserse vallei met zichtbare rotspartij, waterbassin en folie als parkelement op het podium.
- Sfeervolle verlichting van de tunnels (dag en nacht).

6. EREKOER

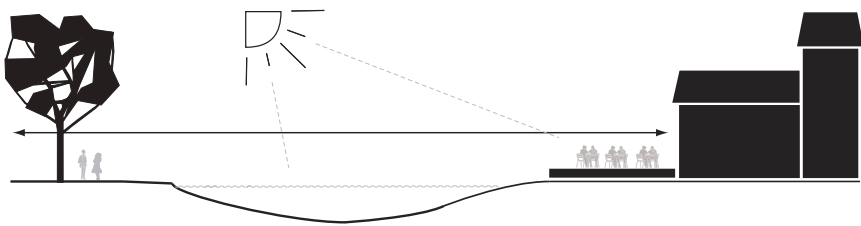

De monumentale as en het voor- en achterplein van de Erekoer verdwijnen bij de reconstructie van de routing. Met de uitdunning van de heestermassieven wordt de constructie vrijgezet. De erekoer wordt gereduceerd tot art-deco tuin in open weide. Nadere suggesties voor de aanpassing van de plek:

- Restauratie van de verdwenen torenconstructies als mogelijk uitkijkpunt en verticale tuin.
- Herzien van sierbeplanting door siergrassen als meer natuurlijk beplantingsbeeld: de Erekoer als wilderige tuin in plaats van klassiek en monumentaal ornament.

7. GROTE VIJVER EN DIERENASIEL

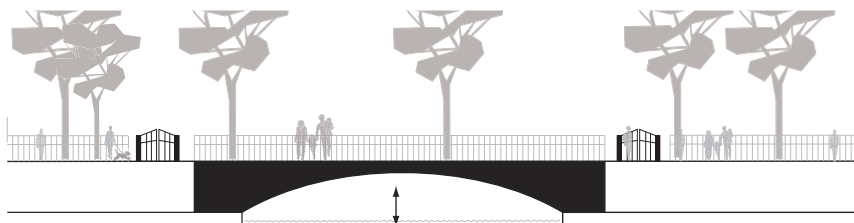

Door het afmaken van de parkranden met een groene gordel van bomen en het zuiveren van de heestermassieven rondom het dierenasiel worden de oevers rond de grote vijver een plek in het park. Nadere suggesties voor de aanpassing van de plek:

- Nieuwe, natuurstenen vijverranden.
- Herbestemming van het dierenasiel tot een theehuis met een terras aan de vijver.
- Inbedding van de vertramming van lijn 7 in het maaiveld (gras) van het park.

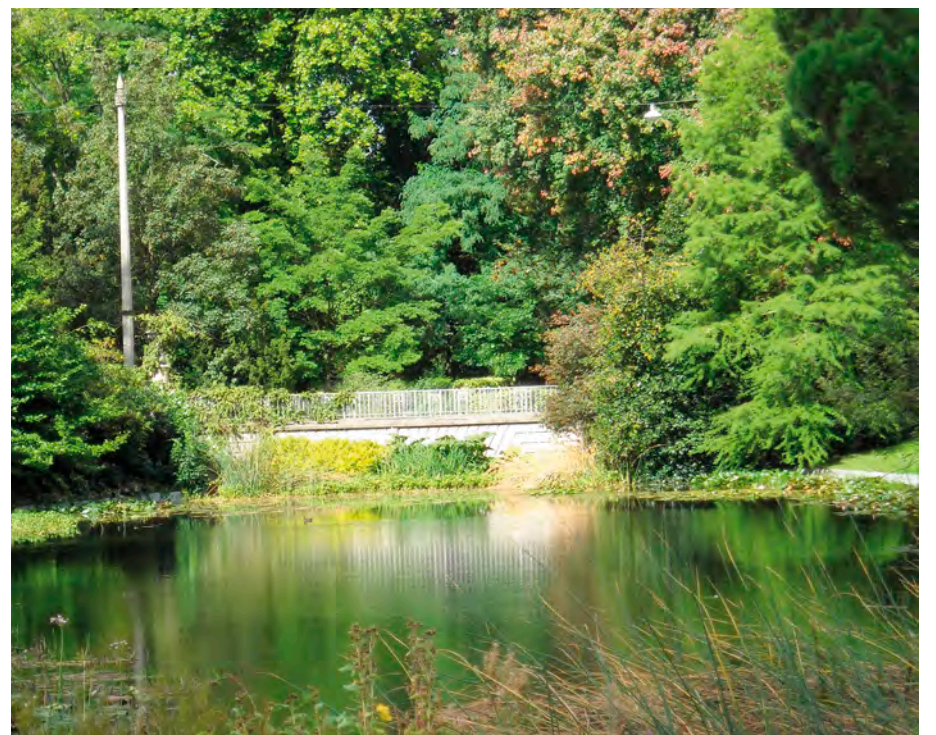

8. AANSLUITING PLANTENTUIN

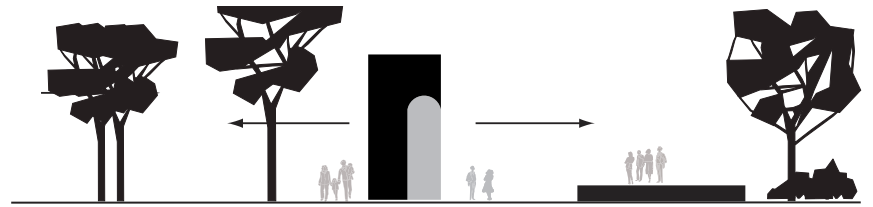
In de visie wordt nadrukkelijk een opwaardering van de verbinding met de Plantentuin beoogd. Met de uitdunning van de heestermassieven wordt de verlanding van de brug weer vrijgemaakt. Nadere suggesties voor de aanpassing van de plek:

- Volledig eerherstel voor een continue watergang, dus ook de verlanding in de plantentuin aanpakken.
- Tweede toegangspoort voor de Plantentuin hierdoor wordt een padecircuit door de tuin mogelijk dat aansluit bij de grote vijver van het park (een lusvormige route).
- Eventueel een brug over de grote vijver als onderdeel van het padencircuit.

9. SINT LIEVENSPOORT

Door de herwaardering van het parkmaaiveld wordt de zichtlijn door de poort weer open gelegd. De poort komt als follie vrij op het podium te staan, aan de rand van de promenade. Nadere suggesties voor de aanpassing van de plek:

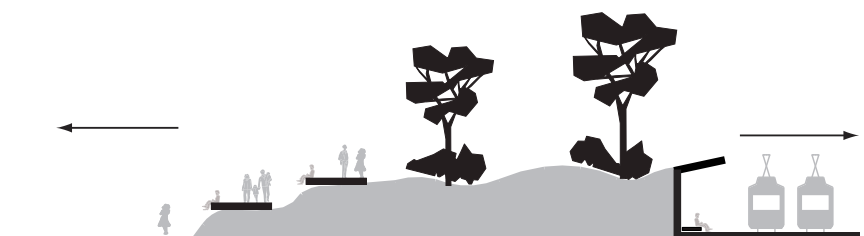
- Restauratie van de poort.
- Afgraven van de omliggende relictten van de vestigwal om de monumentaliteit poort volledig te kunnen etaleren als artefact.
- Eventuele herbestemming als kantoor en kantoor van de groendienst van het Citadelpark.

Impressie van de nieuwe boomstructuur en dunning van de heestermassieven rond de grote vijver. Met de mogelijke herbestemming van het dierenasiel tot een theehuis met een terras aan de vijver.

10. HISTORISCHE VESTINGWAL

Met de implementatie van de promenade en het podium wordt het restant van de historische vestingwal natuurlijk artefact in een nieuwe context gesitueerd. Voor de inpassing van de vertramming wordt voorgesteld een deel van het grondlichaam af te graven. Nadere suggesties voor de aanpassing van de plek:

- Bouw van een tramhalte in het park door een keerconstructie in het grondlichaam.
- Uitbreiding van het terras van het S.M.A.K. op de zuidwest helling van het restant van de historische vestingwal.

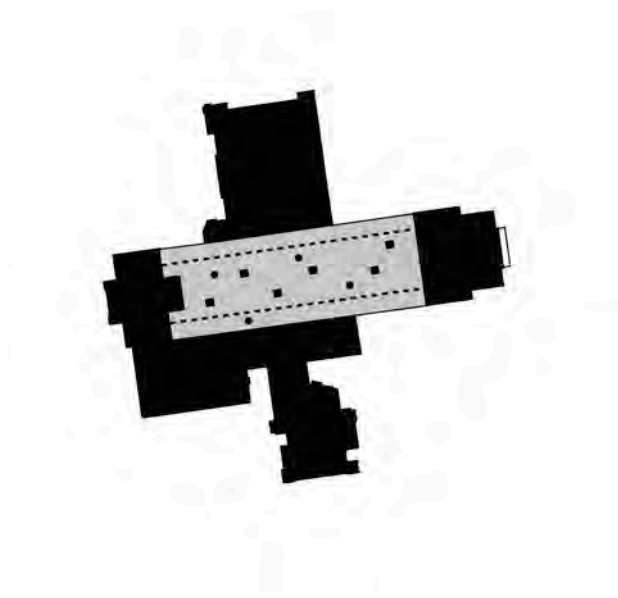
Zwemvijver Spoor Noord, Antwerpen, als voorbeeld voor het maken van randen.

Formeel historisch relict ingepast in ligweide Park Valkenberg, Breda.

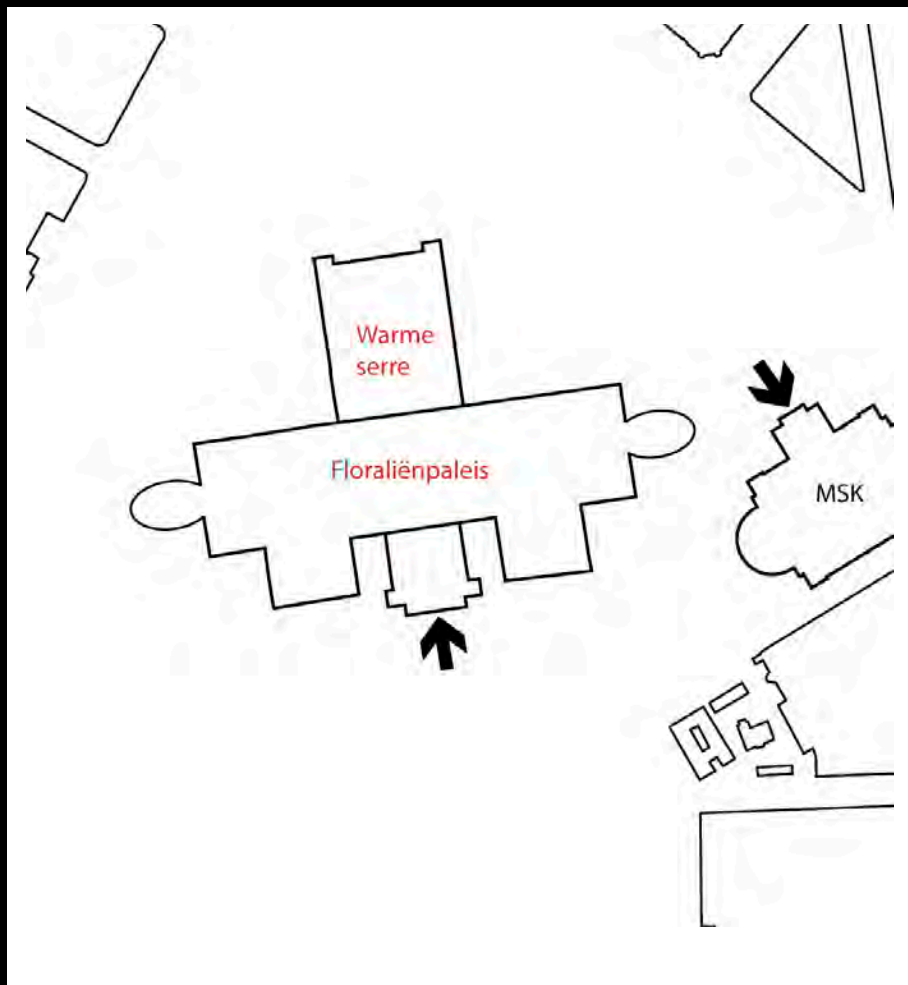

Theehuis Park Valkenberg, Breda, als herkenbare follie in het park.

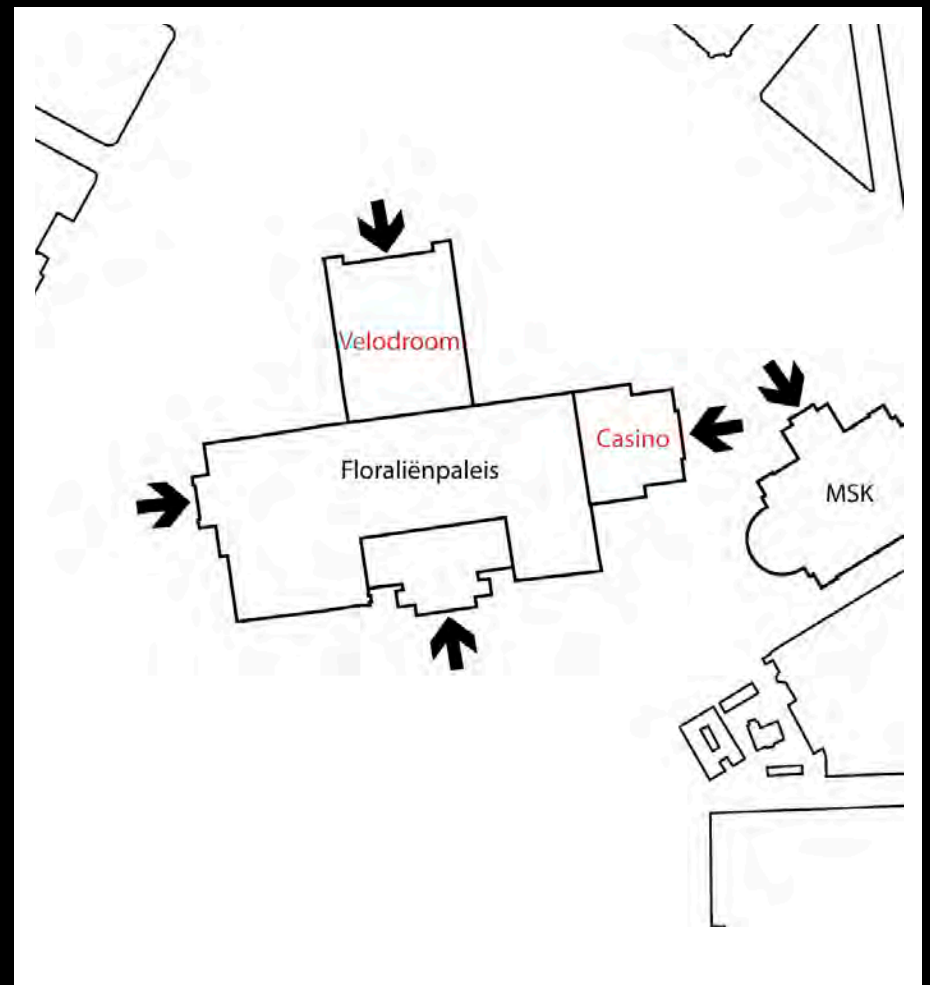
GEBOUWENCLUSTER

1. Historische evolutie: 1913

Na de sloop van de citadel werd op de vrijgekomen plaats in functie van de werldeftentoonftelling een feestpaleis opgericht. Het gebouw was symmetrifch (in kruisvorm) opgebouwd en bestond uit een grote centrale hal (de Floralienhal) met daaraan een aantal andere hallen gefchakeld (waaronder de warme serre en ovalen kopgebouwen). Het complex kende 1 hoofdingang gericht naar de Emiel Clauslaan.

2. Historische evolutie: 1950

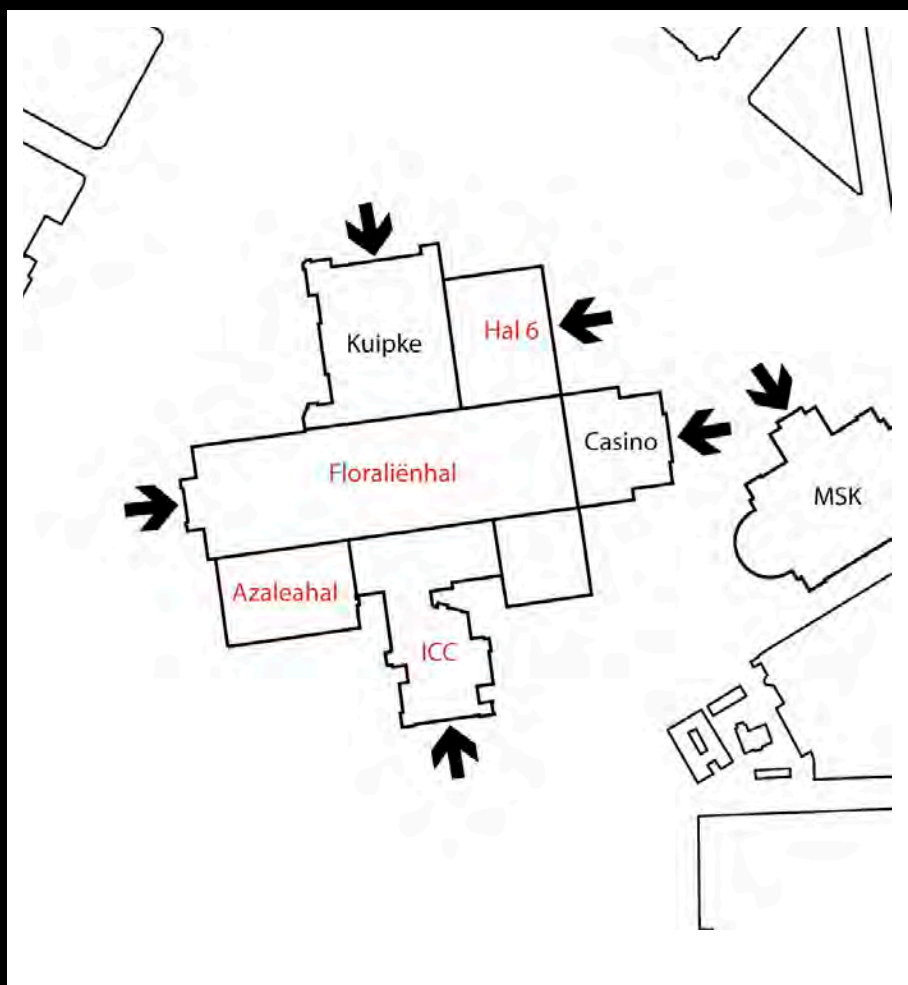
In een eerste golf van aanpassingen werd de oorspronkelijke architectuur van het feestpaleis grondig gewijzigd, maar de kruisvorm bleef redelijk zichtbaar. De verschillende functies in het complex kregen wel hun eigen toegang. Een overzicht:

In 1922 werd de velodroom in de warme serre ingepast.

De functie van de eeuwfeesten van 1930 werd de toegang tot het complex aangepast.

In 1949 werden de twee vernielde koppen van het complex heropgebouwd tot Casino.

De verschillende aanpassingen werden uitgevoerd in een vrij homogene en sobere architectuur die het complex tot op heden kenmerkt.

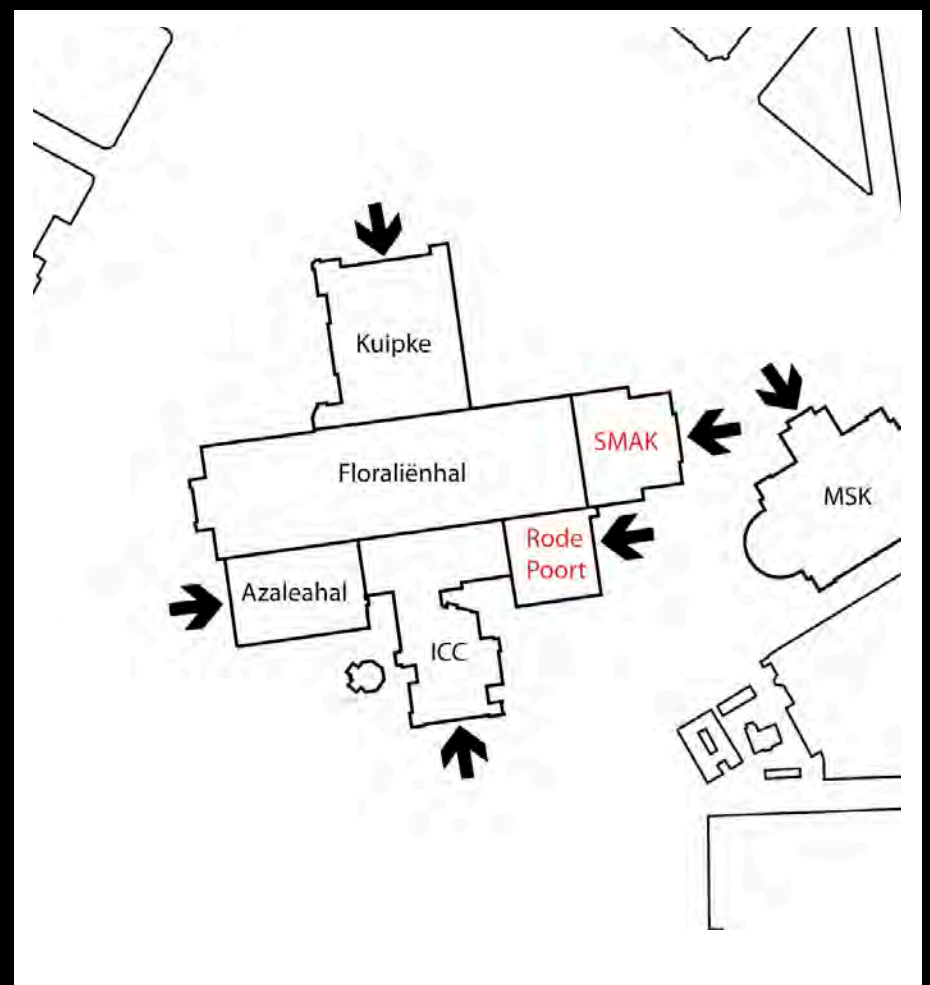

3. historische evolutie: 1980

Een tweede golf van verbouwing voegde een pak gebouwen toe aan het complex:

In 1965 werd de uitgebrande houten velodroom herbouwd als betonnen wielerpiste gekend als het Kuipke en werd hal 6 aan de Floralienhal gebouwd. Beide werden ze opgetrokken in de baksteenarchitectuur van het Casino.

In 1975 werd het toegangsgebouw afgebroken en vervangen door het I.C.C.

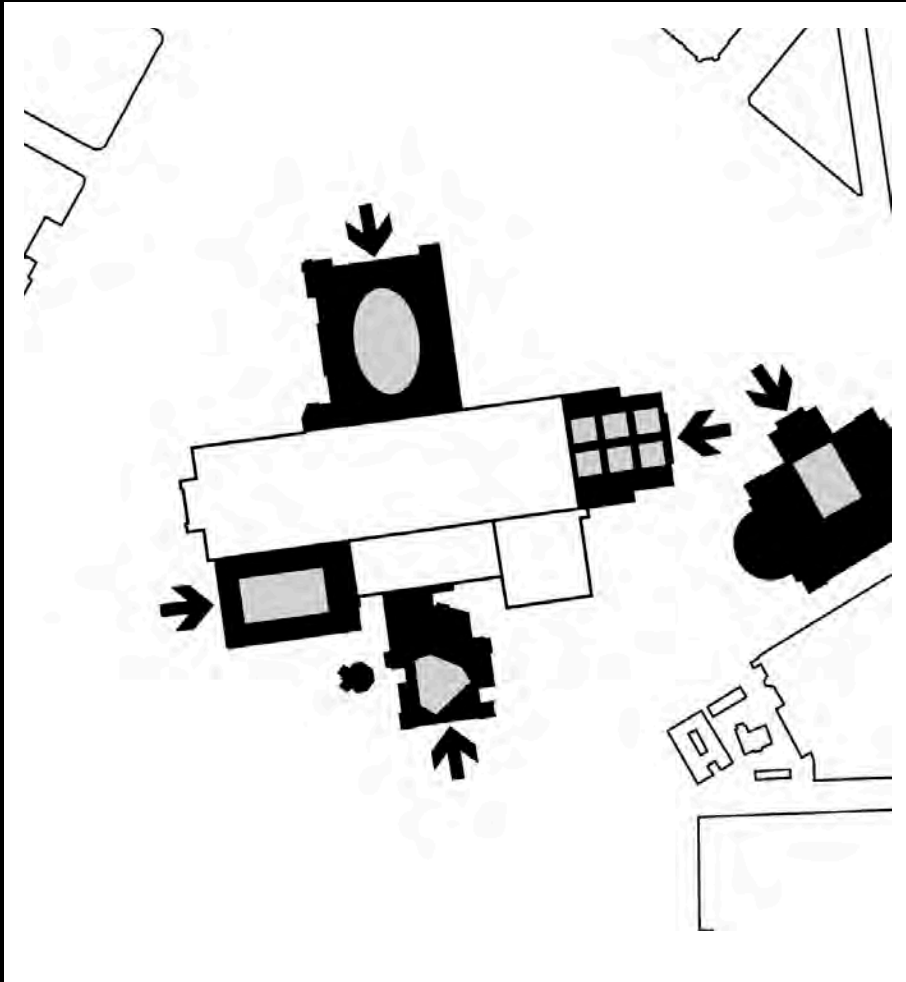
4. Bestaande toestand: 2011

In een volgende verbouwingsgolf werd het Casino aangepakt:

In 1996 werd een van de oude hallen (gekend als de Rode Poort) ingericht als stockageplek voor het S.M.A.K. dat toen nog gehuisvest was in het M.S.K.

In 1999 volgde de verbouwing van het casino tot S.M.A.K.

In die periode werd ook een kleine aanbouw gerealiseerd aan het I.C.C.

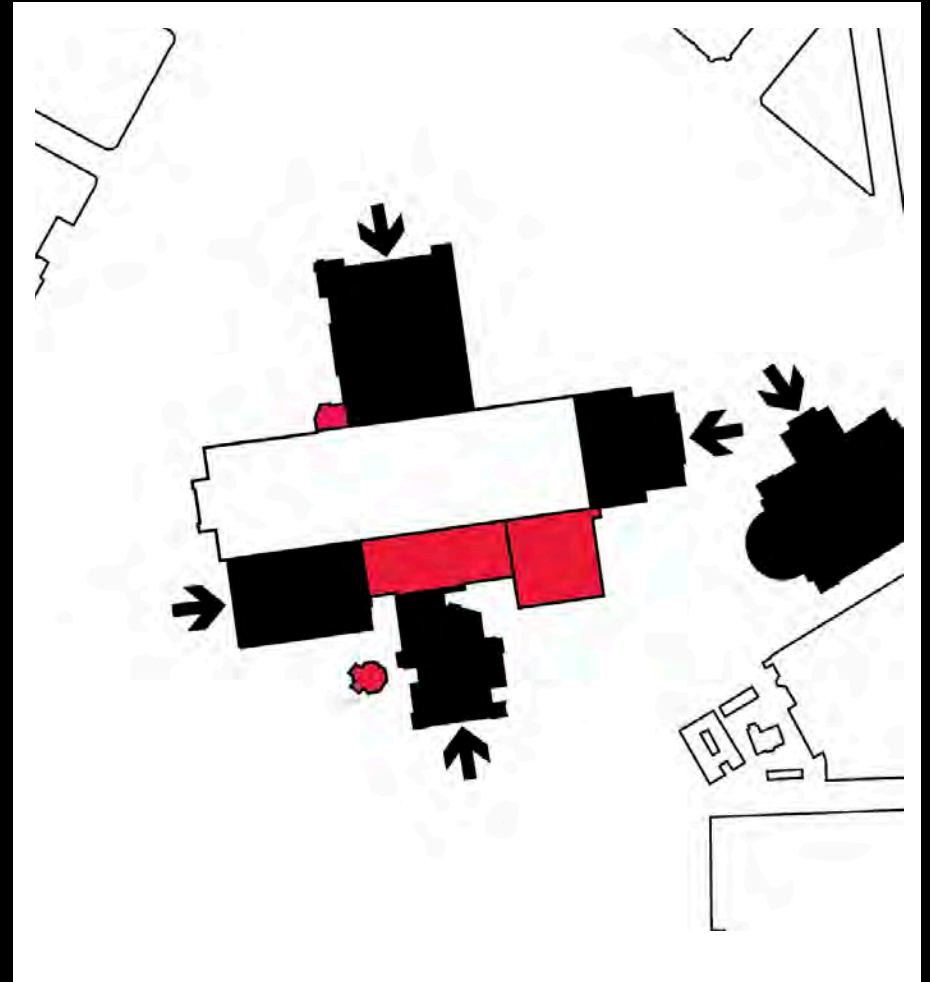

5. huidige functioneren van het complex:

Van het voormalige symmetrische hallencomplex met één hoofdingang is vandaag niet veel meer te merken. Geleidelijk aan werden de verschillende hallen vervangen of heringericht. Momenteel zitten er vier grote gebruikers in het complex en deze hebben elk een eigen toegang en ook een eigen hoofdfunctie. Deze hoofdfunctie laat zich telkens lezen als een introverte zaal of groep van zalen. De functies hebben nauwelijks nog een relatie met elkaar of met het park:

- Kuipke: wielerpiste.
- S.M.A.K: groep van museumzalen
- Azaleahal: grote banketzaal uitgebaat door Gourmet Events
- I.C.C.: grote auditorium aangevuld met meetingrooms

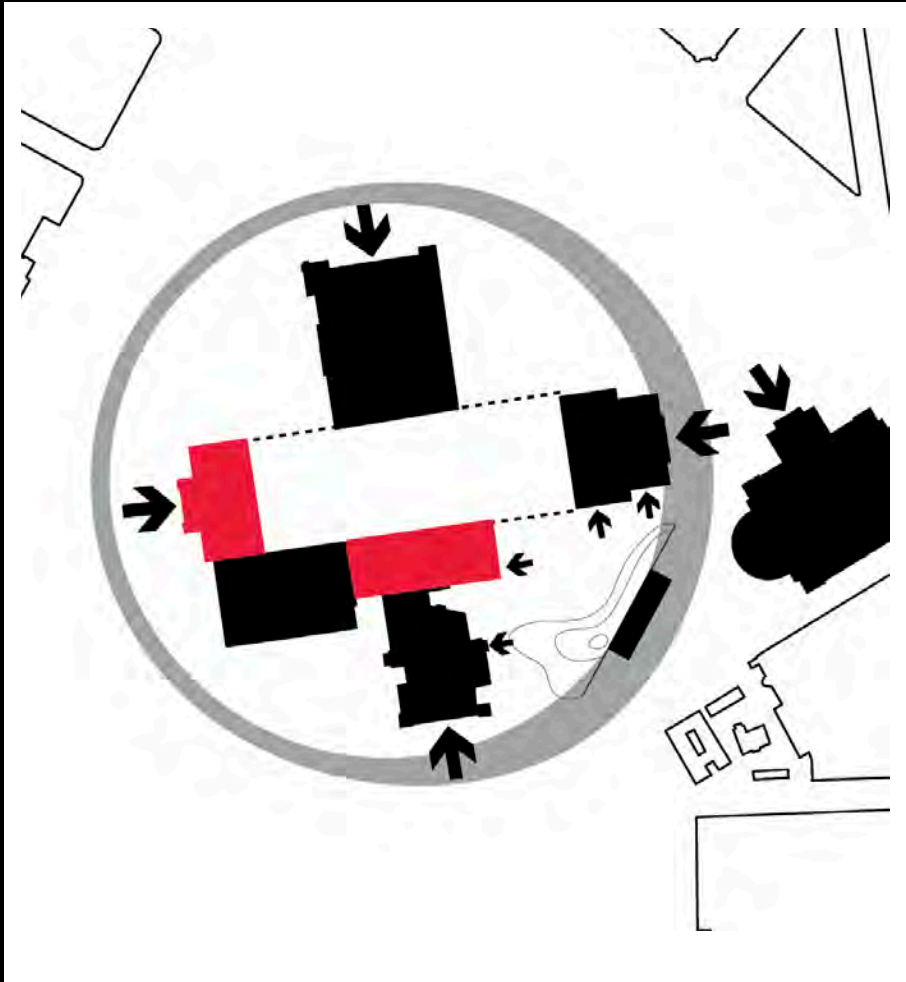
De overige gebouwen worden gebruikt als loodsen. De centrale grote hal staat leeg.

6. sloop:

We stellen voor een aantal minderwaardige gebouwen te slopen om zo de relaties tussen de functies en het park te verbeteren en ruimte te maken voor nieuwbouw. Te slopen zijn:

- Aanbouw Kuipke: Deze heeft geen functie en verbreekt de gevel van de Floraliënhall.
- Rode Poort: een deel van de functie van het gebouw kan buiten het Citadelpark herhuisvest worden in het museumdepot (op termijn) de rest wordt herhuisvest op de site zelf),
- De achterbouw ICC: deze blokkeert een goede relatie tussen ICC en Floraliënhall. De functies worden ondergebracht in een nieuwbouw.
- De aanbouw van het ICC aan de speeltuin: heeft geen rol meer

7. nieuwbouw en herbestemming

Twee nieuwe volumes worden ingepast.

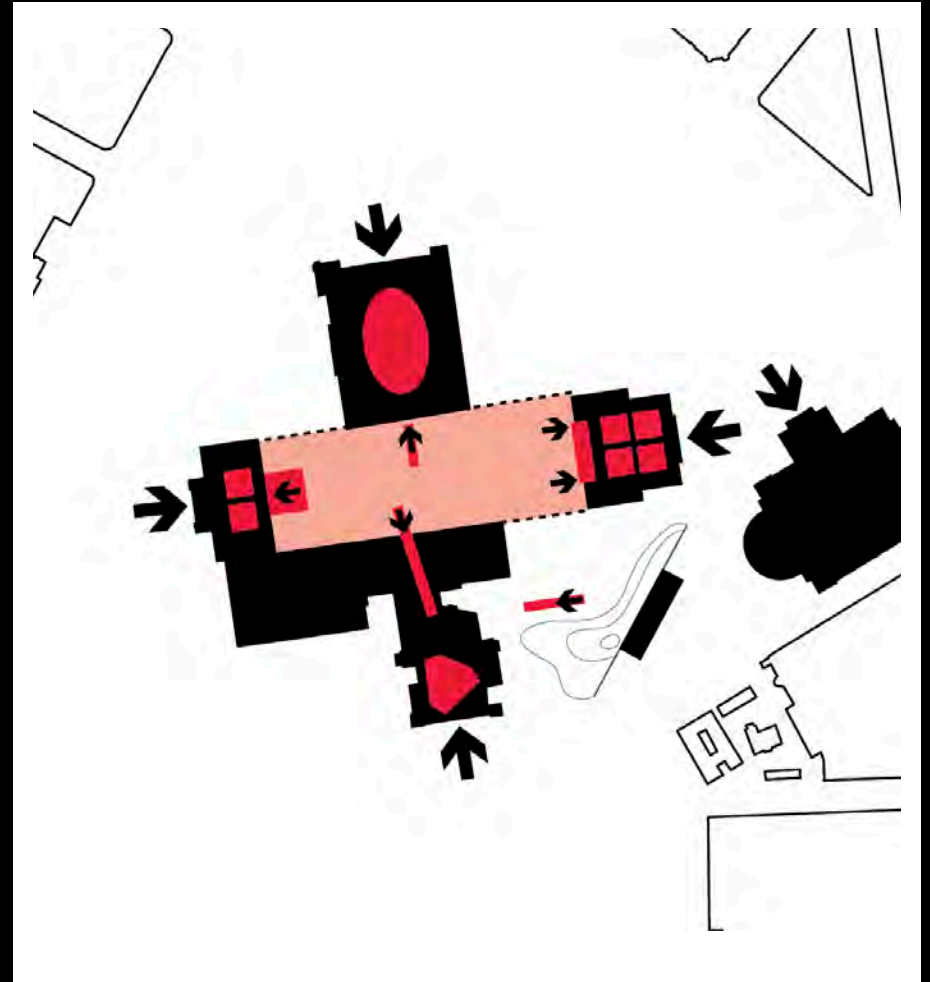
- Tegenover het S.M.A.K. komt in de lege kop van het oude Casino een uitbreiding van het S.M.A.K. De Floraliënhall wordt dan ingericht als botanische tuin (cfr de Floraliën) en beeldenpark die de link maakt tussen beide delen van het museum. In een deel komt de permanente collectie in het tweede gebouw de wisselende tentoonstellingen.

- Tussen het ICC en de Floraliënhall komt een nieuwbouw met daarin verschillende functies die zowel voor het I.C.C. als voor het S.M.A.K. gebruikt kunnen worden: conferentieruimtes, expositieruimtes, filmzaal, werkatelier S.M.A.K., opslag, ... Ook de noodzakelijke functies voor de Azaleahall komen in dit gebouw.

- De verschillende bestaande gebouwen worden vernieuwd:

- Het Kuipke blijft een sportpaleis. De bestaande waardevolle structuur wordt gerenoveerd. De centrale open ruimte kan mee ingeschakeld worden als evenementenruimte binnen het complex. Daarnaast wordt voor het gelijkvloers kleinschalige aanpassingen voorzien die mee het park kunnen opladen: sanitair, kleedkamers en opbrengtruimtes voor sportmateriaal zorgen ervoor dat de buitensportvelden intensief hergebruikt kunnen worden. Een deel van de benedenverdieping kan eventueel ook als een afzonderlijk compartiment af en toe gebruikt worden als kantine en in de uitbouw waar de ticketbalie zich in bevindt kan een kleine verkooppunt voor drankjes en ijsjes ingepast worden.

- Het Smak en het I.C.C. worden grondig gerenoveerd om aan de hedendaagse comforteisen te voldoen. De verschillende nevenfuncties in deze twee gebouwen krijgen een eigen ingang naar het park, zodat deze mee opgeladen wordt: S.M.A.K.café, Bookshop, kantoren, kleine congreszaaltjes.

8. gerichte relaties

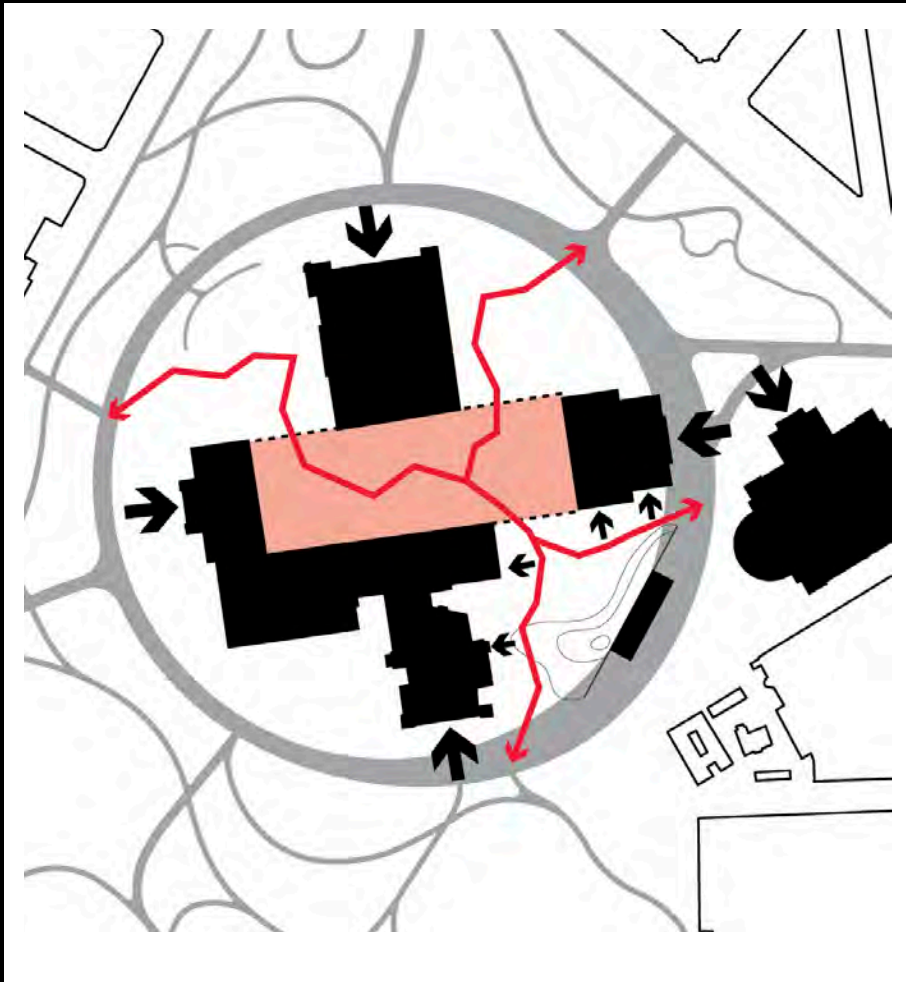
De verschillende functies krijgen gerichte relaties naar de Floraliënhall toe:

- De centrale ruimte van het Kuipke wordt via een ondergrondse sleuf rechtstreeks verbonden met de hal. Zo kan deze ruimte gemakkelijk mee ingeschakeld worden tijdens grote evenementen, of kan in functie van de zesdaagse, de hal makkelijk ingezet worden.

- De nieuwbouw van het I.C.C. wordt vanaf de eerste verdieping (de hoofdverdieping van het I.C.C. met roltrappen verbonden met de hal.

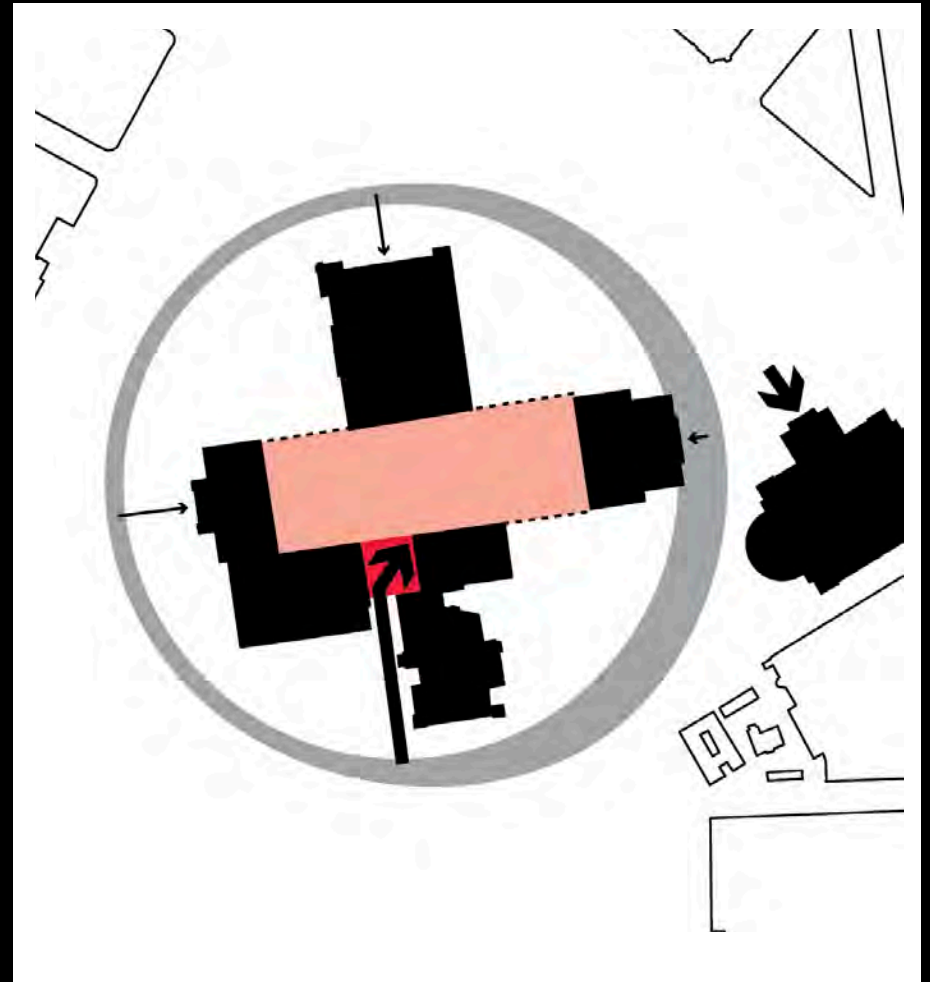
- Het S.M.A.K. richt zich met het Broothaers-kabinet naar de hal.

- En de uitbreiding van het S.M.A.K. krijgt een ruime trappenpartij naar de benedenverdieping van het nieuwe museum.

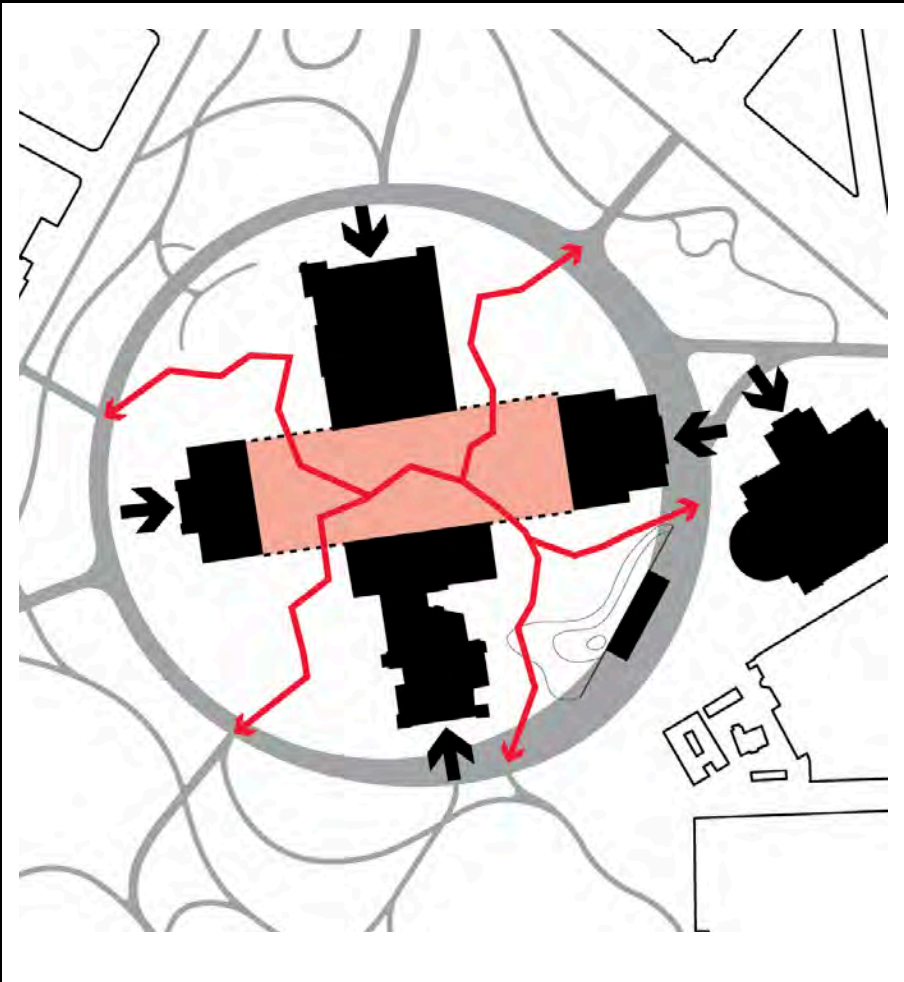
9. Doorwaadbaarheid

De centrale hal wordt opnieuw de spil van het gebouwencomplex. Door gericht te slopen en de zijwanden open te maken komt de hal in contact met het park. Overdag kan deze openstaan en als botanische tuin onderdeel vormen van het park. 's Avonds of voor events gaat de hal dicht. De centrale hal regelt de relaties tussen de verschillende functies en laat bewegingen door het gebouwencomplex toe. Elk van de hoofdfuncties behoudt een eigen formele toegang (die ook leesbaar is in de architectuur) aan de cirkelpromenade.

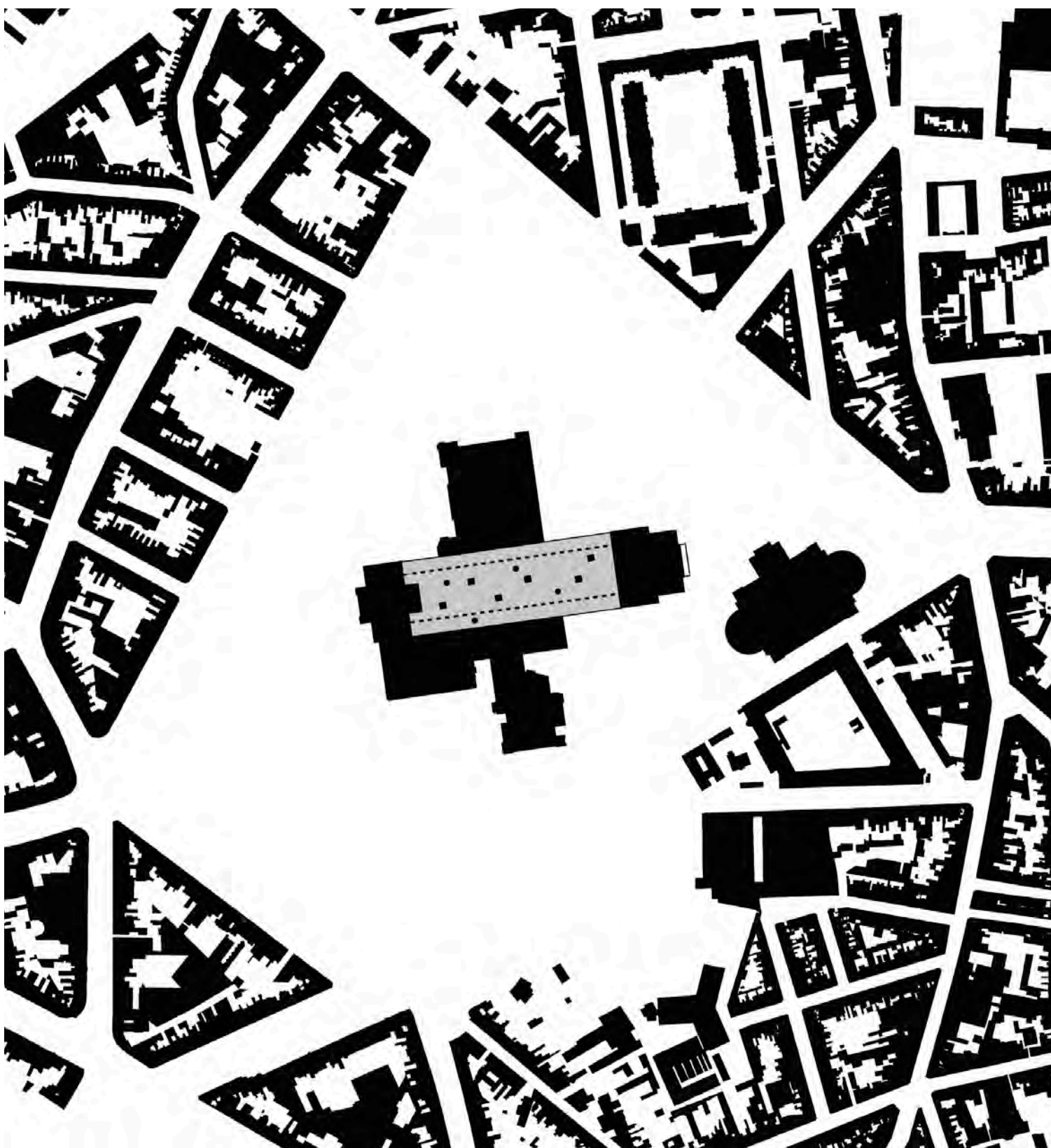
10. Logistiek

De verspreide logistiek wordt gecentraliseerd en weggehaald uit de Floraliënhall. In de nieuwbouw van het I.C.C. wordt een compact logistieke hal voorzien die toegang geeft tot de Azaleahal en het I.C.C., maar ook tot het atelier van het S.M.A.K. en de opslagruimtes. Deze hal legt zeer korte en directe verbindingen met de belangrijkste functies die (veelvuldig) logistiek behoeven. De logistieke hal wordt ontsloten aan de westzijde van het I.C.C. via de cirkelpromenade. Deze kan ook voor uitzonderlijk leveringen elders in het park ingezet worden. De logistieke hal kan ook gebruikt worden als bergplaats voor de groendienst.

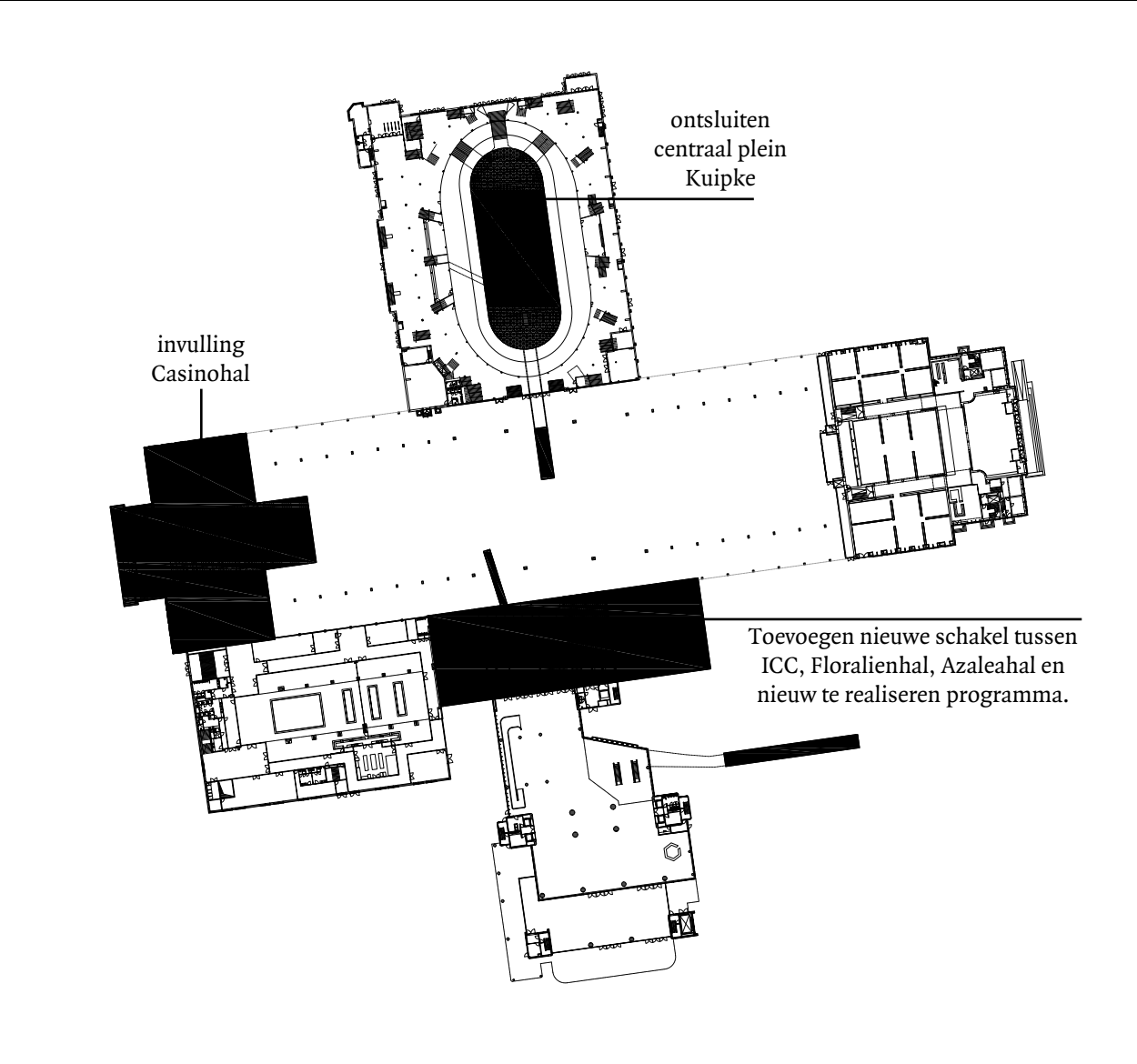

II. Lange termijn

Op lange termijn stellen we voor de Azaleahal eveneens af te breken. De te behouden functies worden dan toegevoegd aan de nieuwbouw van het I.C.C. Zo ontstaat opnieuw een heldere kruisvormige figuur in het park, met aan elk uiteinde een duidelijke gebruiker die zowel een relatie heeft met het park als met de centrale hal. Deze zal dan langs vier zijdes doorwaadbaar zijn.

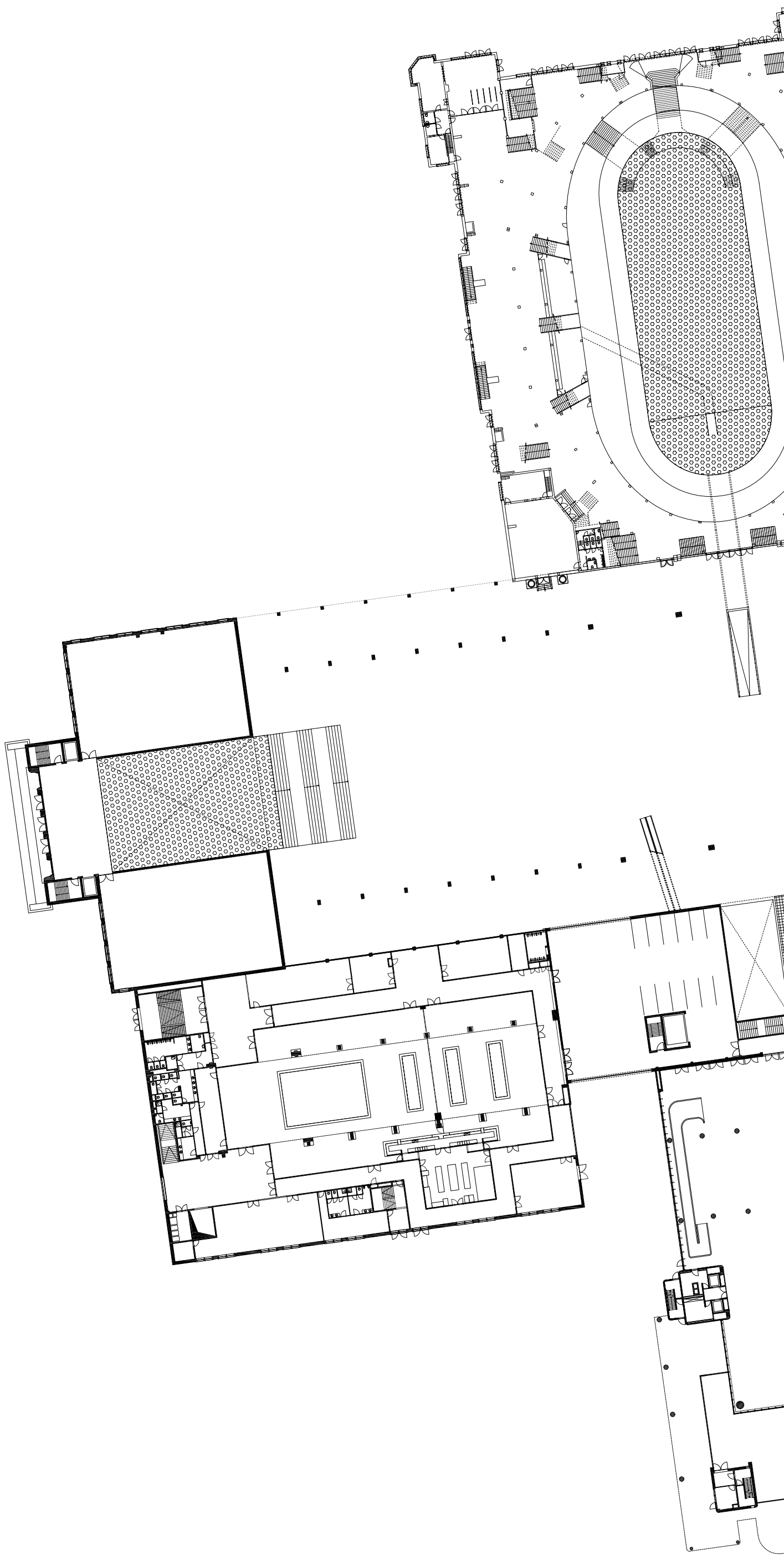
Strategisch kader voor de transformatie van het gebouwencluster.
Uitgangspunt is de minimalisatie van het volume en de herbestemming van de hal tot wintertuin als aanvulling op de
publieke structuur van het park.

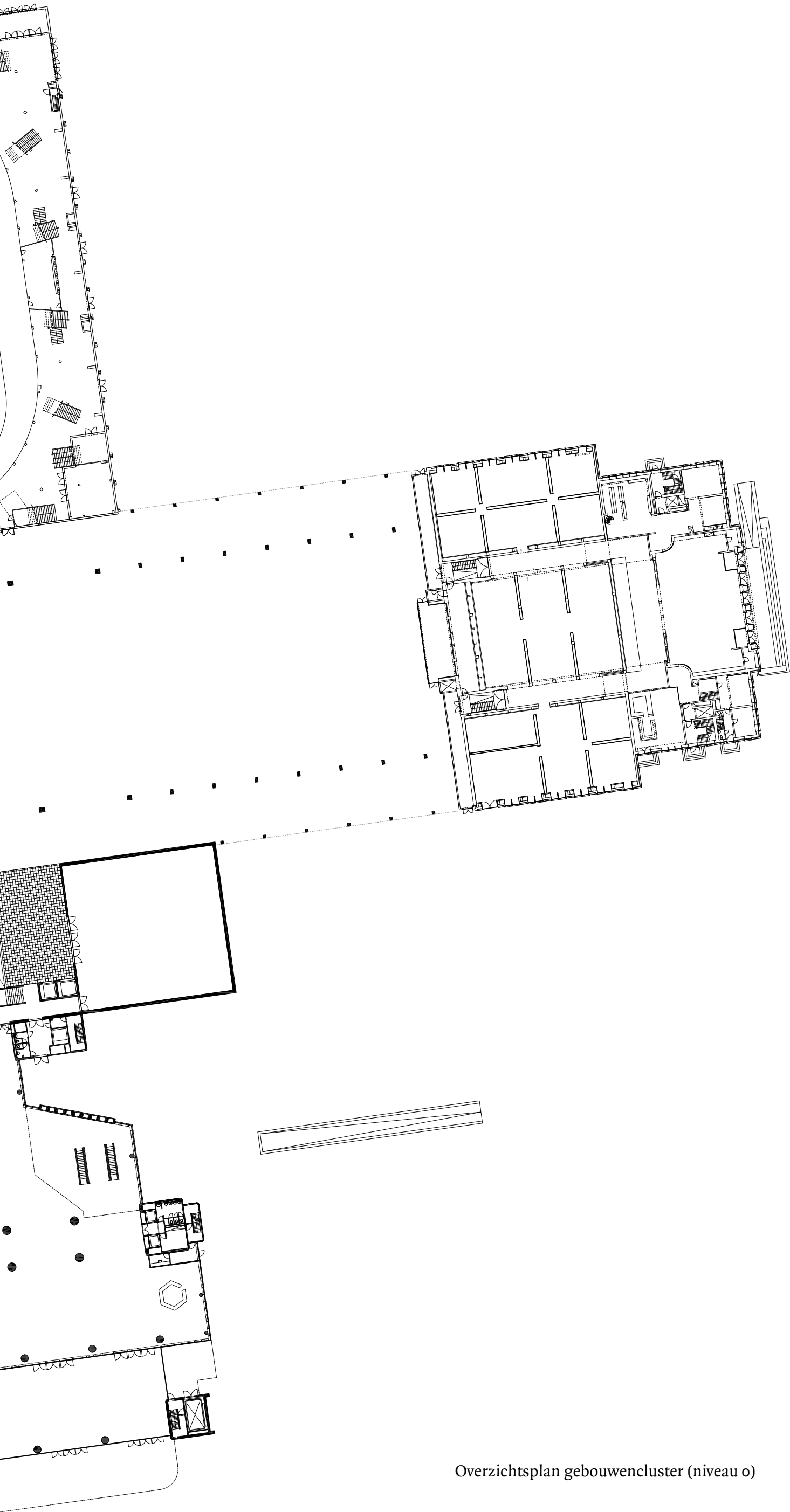

Concrete ontwerpingrepen gebouwen

	vraag (m²)	ontwerp (m²)
Gekende uitbreidingsbehoeften (Bestek p.35)	10350	12580
TENTOONSTELLINGSRUIMTES		
1 uibreiding SMAK ifv permanent tentoonstellen vaste collectie	4000	4175
2 ruimte voor tijdelijke tentoonstellingen (voor SMAK en MSK)	1000	1000
3 binnenplein Kuipke		1150
OPSLAGRUIMTE		
4 Gourmet Event	2000	
5 Filmfestival	600	2425
CONGRESFUNCTIES		
6 extra meeting ruimtes/auditoria ICC	750	870
ONTVANGSTRUIMTE		
7 extra lobby / ontvangstruimte	2000	2200
LOGISTIEK		
8 laad- en losruimte camions		760
Afbraak bestaand programma	6300	6475
ICC		
9 hal tussen ICC en Floraliënhal	4200	4375
RODE POORT		
10 behoud 1/2de van bestaand programma	2100	2100
Totaal oppervlakte	16650	19055

Ruimte balans:
gekende uitbreidingsbehoefte ten opzichte
van ontworpen oppervlaktes

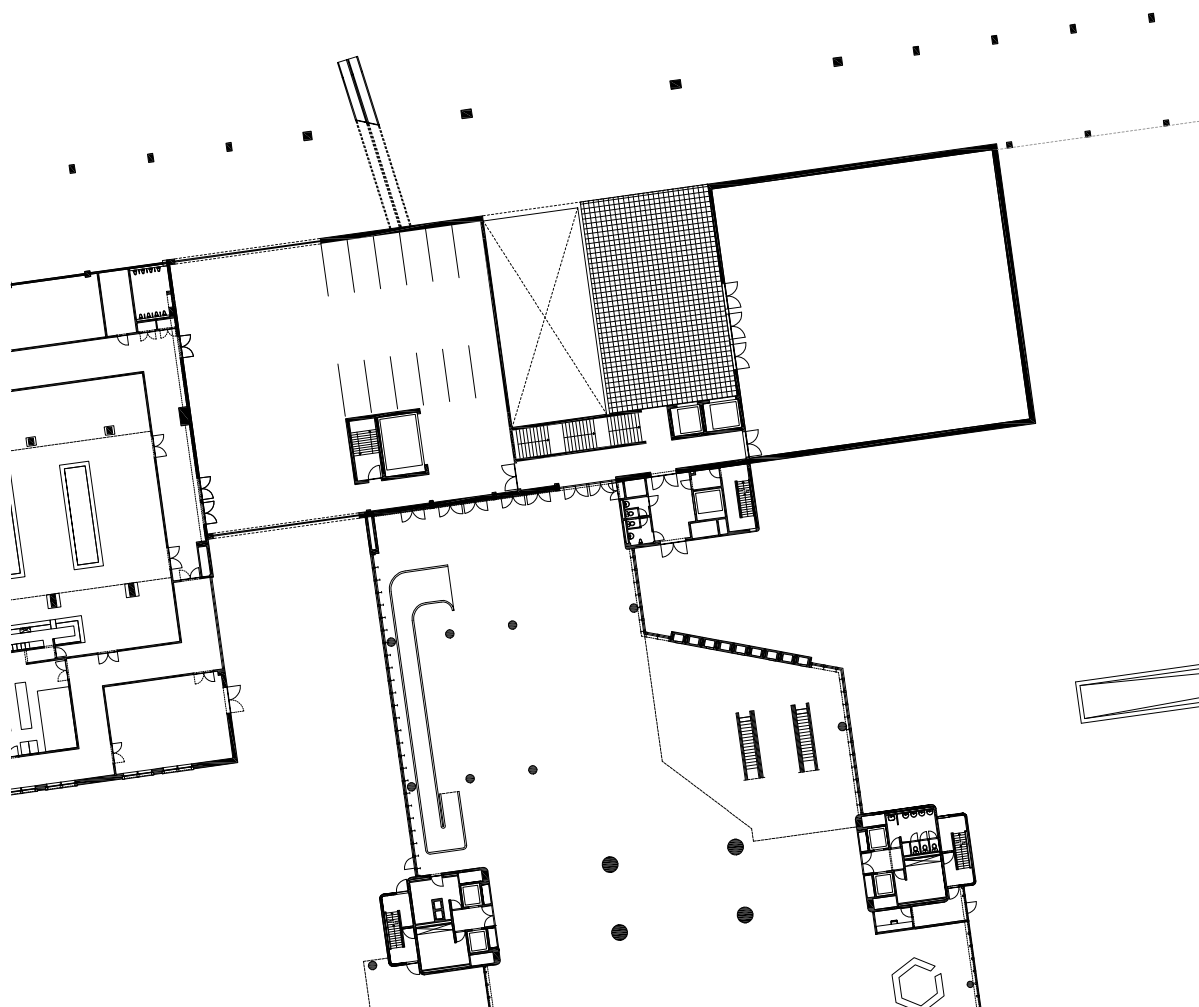

Overzichtsplan gebouwencluster (niveau o)

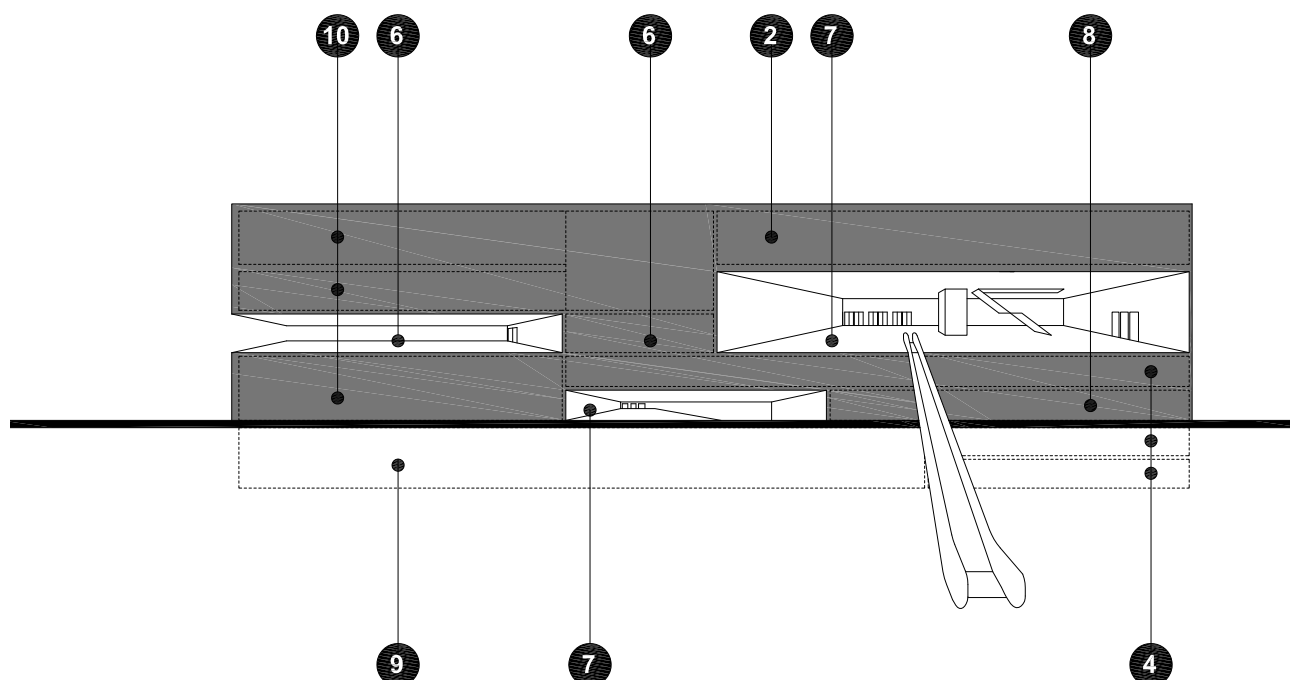
UITBREIDING ICC

In de visie wordt nadrukkelijk een opwaardering van de verbinding met de Plantentuin beoogd. Met de uitdunning van de heestermassieven wordt de verlanding van de brug weer vrijgemaakt. Nadere suggesties voor de aanpassing van de plek:

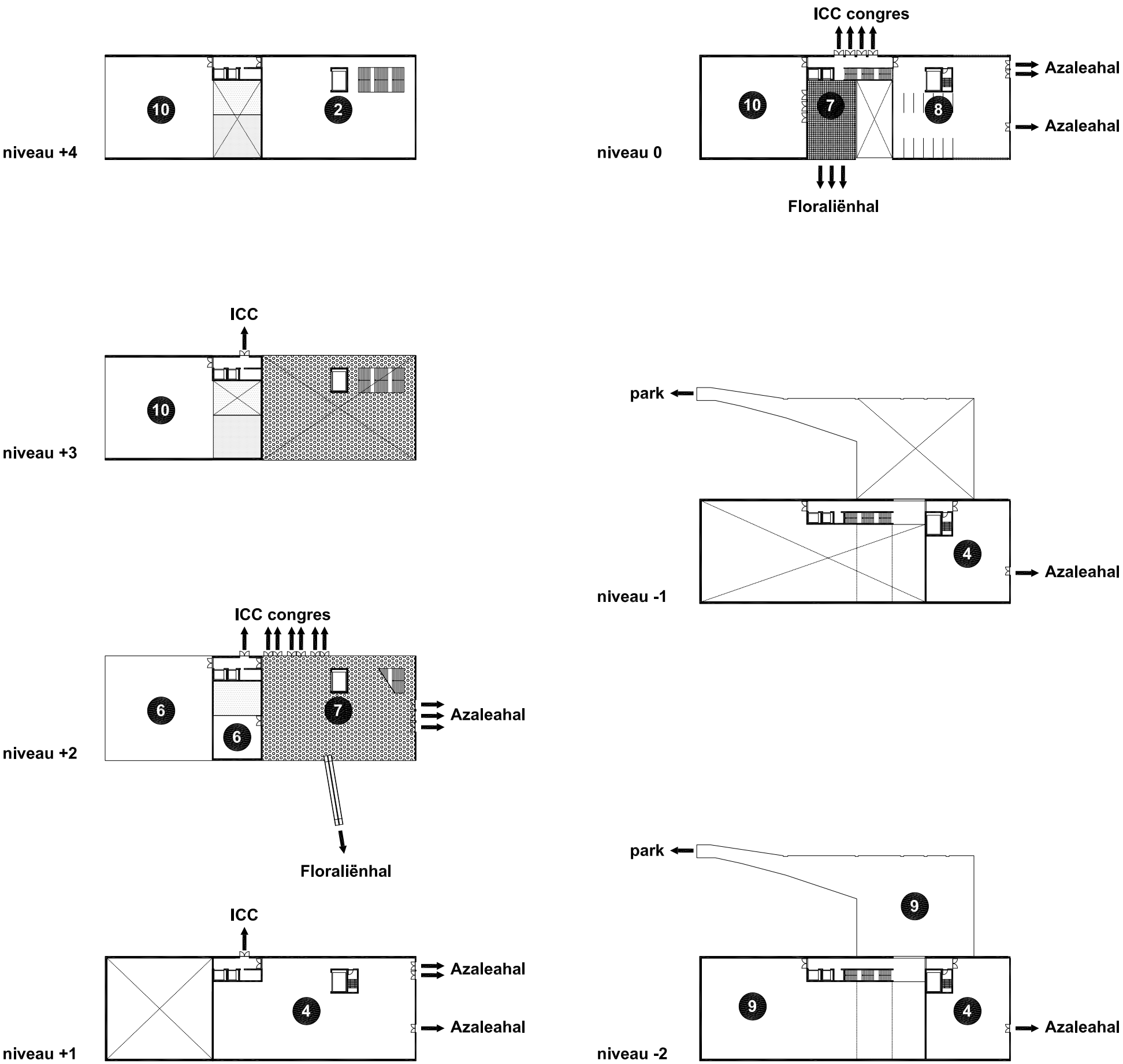
- Volledig eerherstel voor een continue watergang, dus ook de verlanding in de plantentuin aanpakken.
- Tweede toegangspoort voor de Plantentuin waardoor een padencircuit door de tuin dat aansluit bij de grote vijver van het park mogelijk wordt (een lusvormige route).
- Eventueel een brug over de grote vijver als onderdeel van het padencircuit.

Grondplan gebouw (niveau 0)

Aanzicht gebouw 1 kijkend vanuit de Floraliënhall gebouw

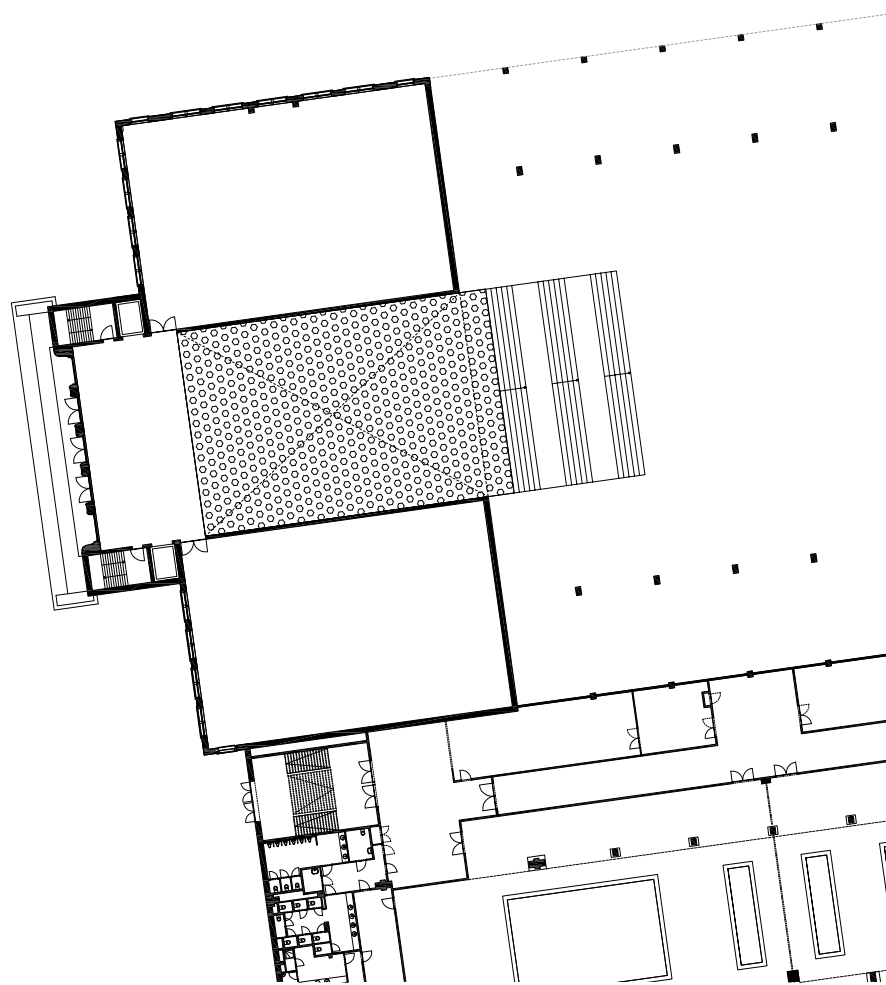

Planopbouw en verdeling programma per planlaag

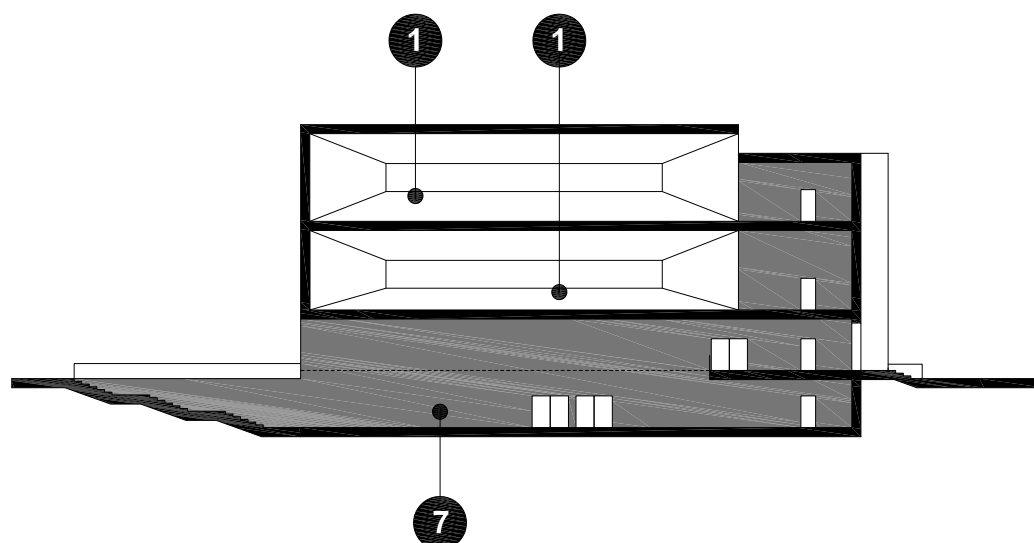
S.M.A.K.

In de visie wordt nadrukkelijk een opwaardering van de verbinding met de Plantentuin beoogd. Met de uitdunning van de heestermassieven wordt de verlanding van de brug weer vrijgemaakt. Nadere suggesties voor de aanpassing van de plek:

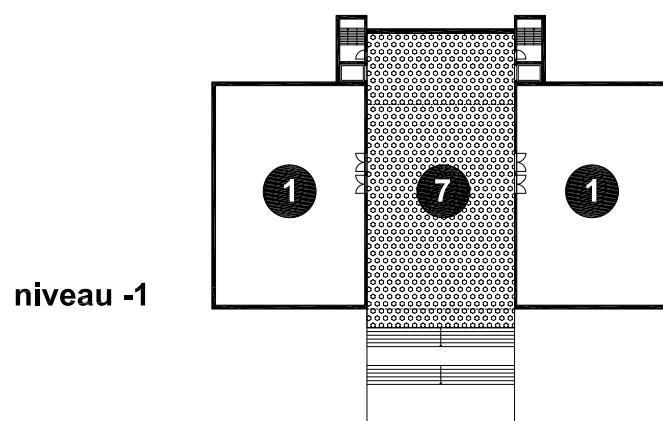
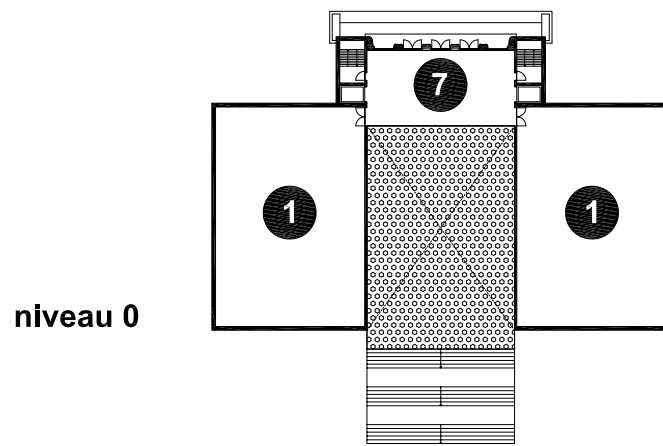
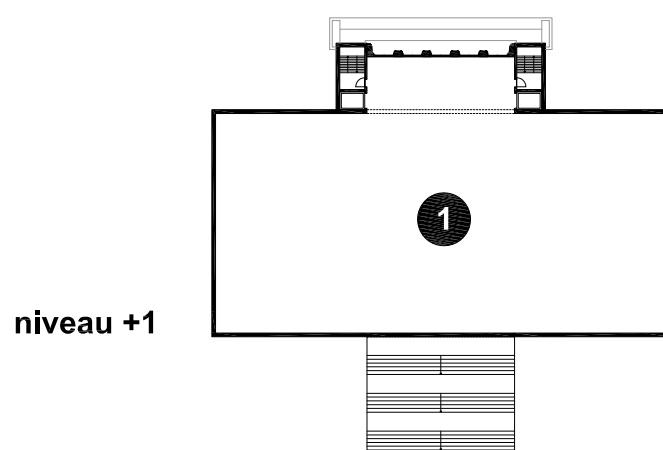
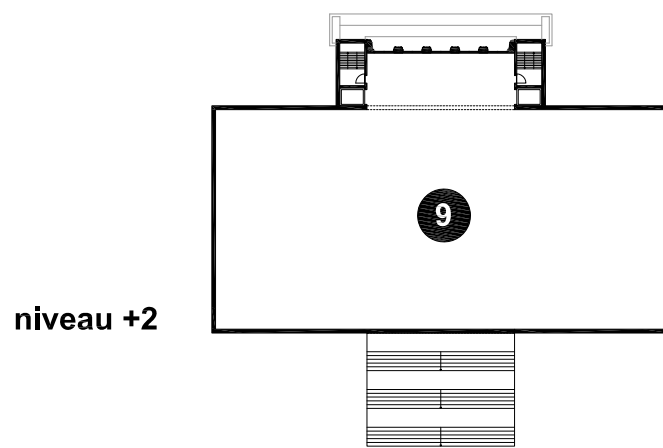
- Volledig eerhestel voor een continue watergang, dus ook de verlanding in de plantentuin aanpakken.
- Tweede toegangspoort voor de Plantentuin waardoor een padencircuit door de tuin mogelijk wordt dat aansluit bij de grote vijver van het park.
- Eventueel een brug over de grote vijver als onderdeel van het padencircuit.

Grondplan gebouw 2 (niveau 0)

Doorsnede gebouw 2: links trappartij in de Floralienhal gebouw, rechts met huidige entree Casino

Planopbouw en verdeling programma per bouwlaag

Tate Modern, London, referentie voor verbinding van binnen en buiten

Kohlewasche, Selche Zollverein, voorbeeld van verbinding met buitenruimte

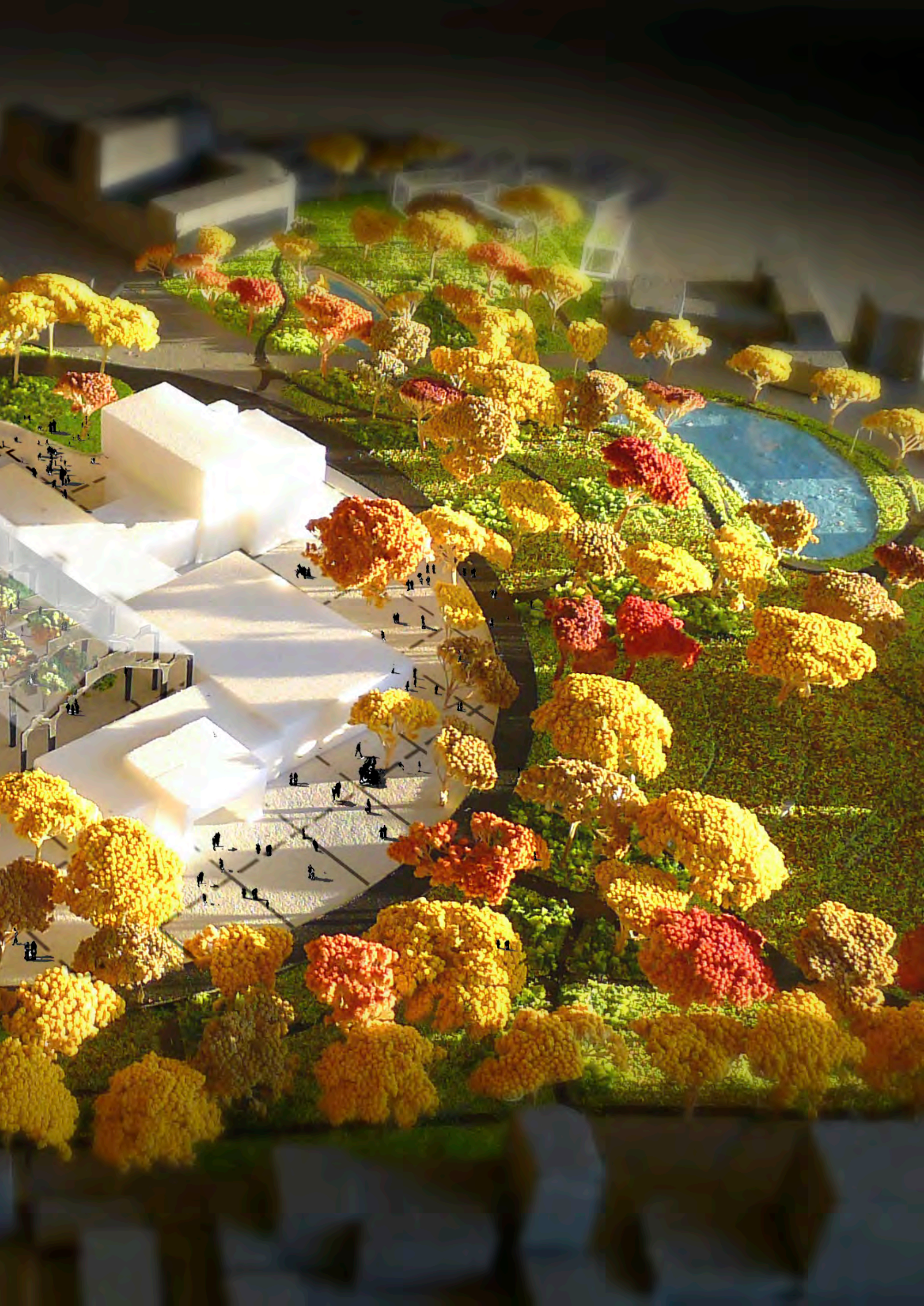
Centraal station, Madrid, als referentie voor wintertuin

Crystal Palace, London, ter inspiratie van een publiek interieur

maquettefoto park, podium en tuin

SYNTHESE

A black and white photograph of a large industrial warehouse. The ceiling is high with a complex network of steel beams and long fluorescent light fixtures. Multiple levels of industrial shelving or racks are visible, extending into the background. The floor is a light-colored, polished surface. In the lower left foreground, a person is walking away from the camera. The word "SYNTHESE" is overlaid in large, bold, yellow capital letters across the center of the image.

**Waar het park de
behoeften van
de buurt en de
omliggende stad
faciliteert, biedt het
podium ruimte voor
grootstedelijke
cultuur.**

Bestaande parklayout en gebouwen:
onleesbare parkstructuur en dominant gebouwencluster

Structuurbeeld parklayout en gebouwencluster:
leesbare parkstructuur en gebouwen te
gast op het podium

IMPLEMENTATIE ONTWERPGRAMMATICA

De visie en strategische kaders van de ontwerpstrategie vormen het uitgangspunt voor de nadere uitwerking van de ontwerpgrammatica voor het Citadelpark. De strategische kaders zijn geen ontwerp: ze tonen de potenties voor de herinrichting van het Citadelpark. Deze nader uit te werken ontwerpgrammatica is een methodiek van specifieke spelregels voor het ontwerpen aan het Citadelpark. De herinrichting zal uitgevoerd worden binnen een tijdsperiode van circa 10 jaar, voortschrijnend inzicht voor de inrichting van het park moet daarom ingepast kunnen worden. Hieronder is een eerste aanzet gegeven voor deze ontwerpgrammatica.

Startpunt voor de werkwijze is het bepalen van de locatie van de interventie of het deelproject: in welke zone vindt de aanpassing of additie plaats? Op basis van de visie zijn de aanpassingen met een specifiek programma, gebruik en beeld, te plaatsen in het PARK, het PODIUM of in de TUIN. Voor de verschillende zones zijn zogenaamde compositorische aspecten (bewerkingsvormen) omschreven die de spelregels vormen voor het ontwerp.

De compositorische aspecten zijn interpreteerbaar en op velerlei wijze toepasbaar door de combinatie van de bouwstenen (reliëf, beplanting, paden). Voor de bouwstenen is de ontwerpstrategie leidend. De ontwerpgrammatica is zodoende te gebruiken om een (landschaps)architectonische compositie te creëren. Voor het ontwerp kunnen daarmee verschillende scenario's worden opgesteld en is de toepasbaarheid flexibel.

INTERVENTIE

ZONERING

PARK	PODIUM	TUIN
------	--------	------

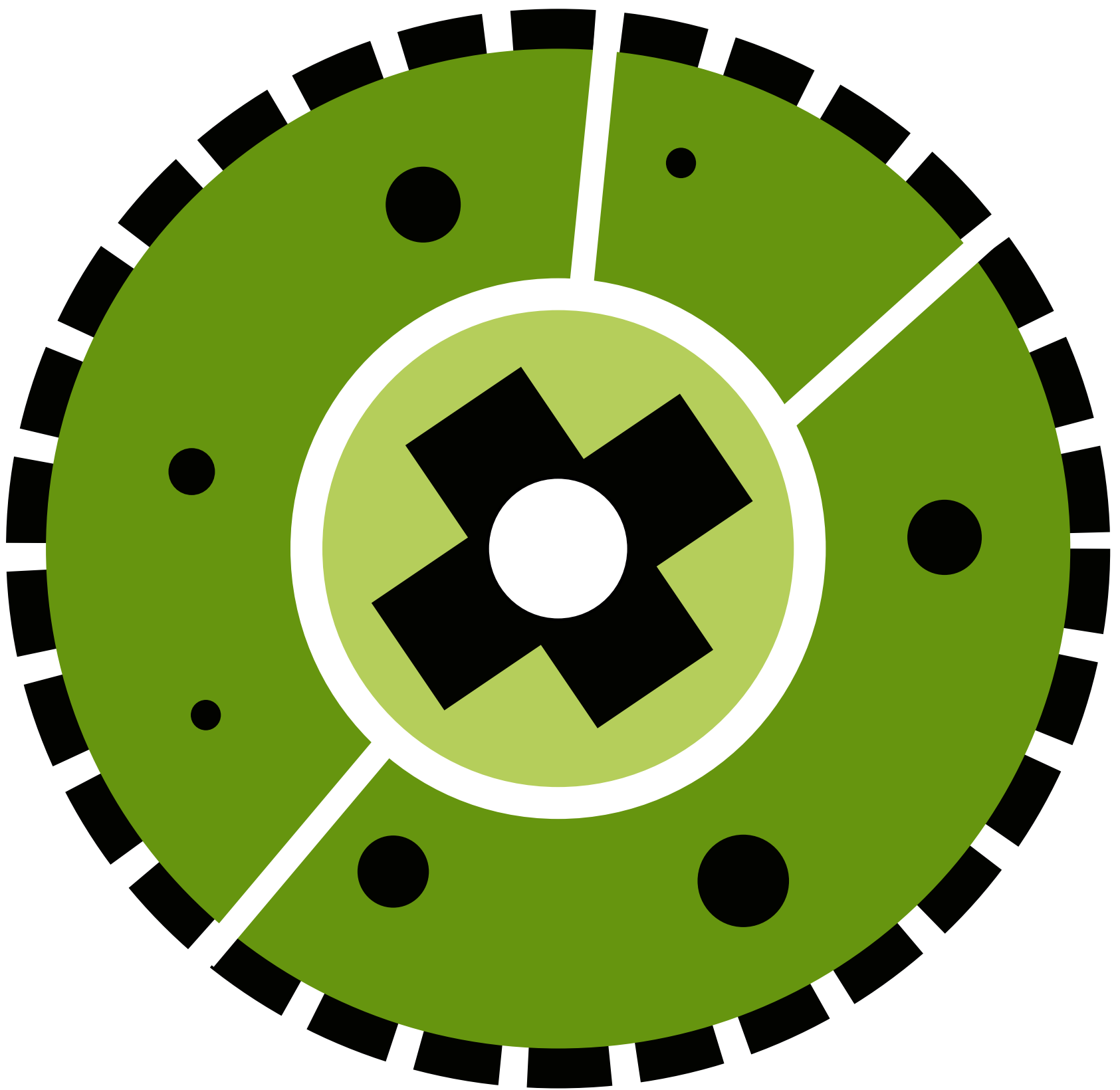
COMPOSITORISCHE ASPECTEN PER ZONE

geometrie (planorganisatie) De topografie van het landschap wordt gerationaliseerd en geactiveerd tot een grondvorm.	ruimte (ruimteform) De architectonische vorm en ruimtewerking van de 3d landschapsruimte waardoor ruimtelijke dynamiek ontstaat.	beeld (verschijningsvorm) De vorm waarin de beelden worden bewerkt en samengaan met elementen uit het (stedelijk) programma.	programma (& betekenis) Dit brengt de zonering en de architectonische uitdrukking van het programma in relatie tot het bewegingspatroon.
---	---	---	---

SPECIFIEKE BOUWSTENEN

[illegible]

TUIN
PODIUM
PARK

ONTWERPGRAMMATICA PER ZONE

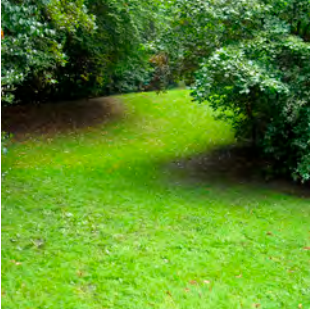
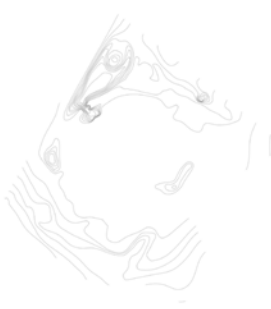
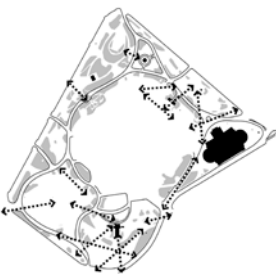
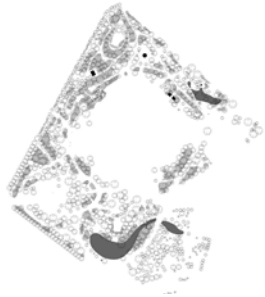
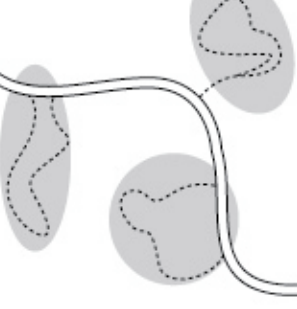
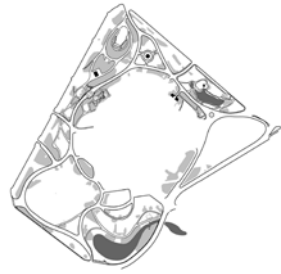
	PARK	PODIUM	TUIN
GEOMETRIE (planorganisatie)	informele topografie (natuurlijke geomorfologie)	formele grid (vlakke tapijt)	concentrische plek (??)
RUIMTE (ruimteform)	ruimtestroom (onbegrensde ruimte)	contramal (netwerk/theater??) (stedelijk weefsel)	omsloten ruimte (horizontale & verticale relaties)
BEELD (verschijningsform)	reeks natuurbeelden (representatie natuurlijke form & tijdsorde)	decorstukken (architectonische & sculpturale beelden)	zintuiglijk (uitvergrotng van waarneming in de box: geur, kleur, geluid, smaak?)
PROGRAMMA (-form & betekenis)	circuit walks & zones (modaliteiten gekoppeld aan belevingszones)	binnen-buiten (binnen weefsel is binnen-buiten programma complementair)	centrum (24/7 programma? leeg/zentuin?)

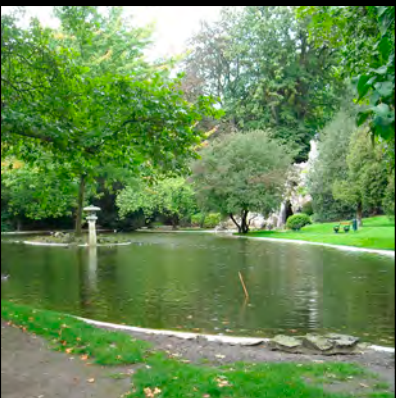
ONTWERPGRAMMATICA

PARK

COMPOSITORISCHE ASPECTEN

BOUWSTENEN

GEOMETRIE informele orde	 De geometrie van het picturale engelse landschapspark is gebaseerd op de activatie van de natuurlijke (geo)morfologie. Dit vormt een verborgen informele orde die zorgt voor een ruimtelijke dynamiek.	reliëf / glooiing
		asymmetrie
		continu & slingerend padenstelsel
		plastische vormen
RUIMTE ruimtestroom	 De ruimtelijke constructie van het picturale landschapspark is die van de ruimtestroom: ruimtes, bebouwing en context worden in beweging waargenomen. De route is het verbindende systeem in een compositie van beelden.	wandelroute
		zichtlijnen/perspectief (kaders)
		coulissen/clumps (filters)
		ruimten (weiden)
BEELD reeks van natuurelementen	 In de picturale compositie van het engelse landschapspark werden architectonische vormen (bouwwerken) als zetstuk opgenomen in een landschappelijke reeks van natuurbeelden. Deze representeren de natuurlijke morfologie en tijdsorde van de natuur.	bebouwing (te gast & contrast)
		waterpartij & waterval/werk
		clump (boomgroep)
		boom (solitair)
		bos
		heestermassief
		follie (grot/kiosk/poort/monument)
PROGRAMMA circuit walks & places	 verschillende circuit walks, gekoppeld aan verschillende modaliteiten en verschillende zones.	paden (wandelcircuits)
		dreven (fiets- & wandelcircuits)
		pleasure ground (plek - tuin)
		wilderness (plek? - natuur)

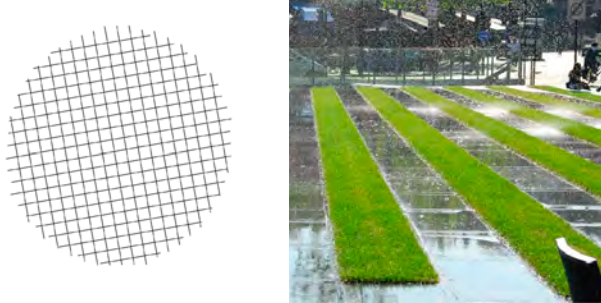
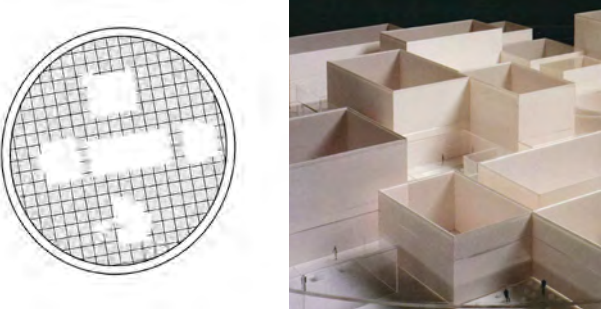

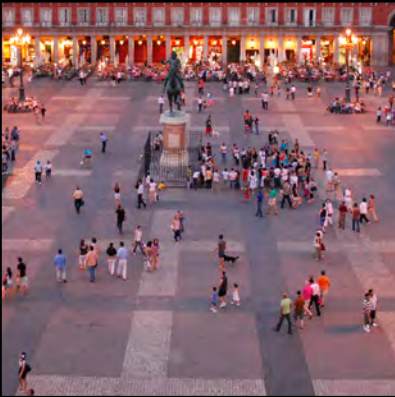
ONTWERPGRAMMATICA

PODIUM - TUIN

COMPOSITORISCHE ASPECTEN

BOUWSTENEN

GEOMETRIE formele grid		vlak/podium/tapijt
		module
		rechtlijnige patronen
RUIMTE contramal/weefsel		begrenzing (belt/mal)
		bouwmassa
		plein
		steeg/straat
BEELD architectonische & sculpturale beelden		bebouwing
		trap
		boom (solitair)
		bomenrij (scherm)
		poort/entree
		heg
		object
PROGRAMMA binnen-buiten		binnen (afwisseling programma)
		buiten (open, flexibele ruimte)
		pleasure ground (plek - tuin)
		belt (route/mal)

DEEL PROJECTEN

PILOOTPROJECTEN

HERSTRUCTURERING ROUTES

1. implementatie centrale promenade (in relatie met de aanpassing van de aansluiting van de randen en gebouwencluster)
herstructurering van de overige routes gefaseerd uitvoeren in relatie tot het eerherstel van het landschap en de aansluiting van de randen

IMPLEMENTATIE PODIUM

2. aanleg speeltuin (ruimen van de Franse tuin)
3. aanleg sportterrein en vrijzetten en restauratie van de Sint Lievenspoort
4. petanque plein (bomenplein)
5. herinrichting terras S.M.A.K. op de zuidwesthelling van het restant van de historische vestingwal

EERHERSTEL LANDSCHAP

6. uitbreiding kleine vijver
7. vrijzetten en restauratie muziekkiosk
8. afsluiting en renovatie openluchttheater De Schelp
9. eerherstel Zwitserse vallei
10. herpositionering Erekoer
11. inbedding grote vijver
12. zone dierenasiel (mogelijk in relatie tot de herbestemming)
13. brug tussen Citadelpark en Plantentuin vrijmaken van de verlanding
14. herstructurering van parkrand-west (heuvel) en sloop van entreegebouw tot de bunkers

AANSLUITING RANDEN

15. herprofilering Koning Leopold II-laan
16. herprofilering Charles de Kerchovelaan (inpassing tunnel)
17. entreezone Kunstlaan (poort)
18. kruispunt/entreezone Koningin Astridlaan (poort) mogelijk in combinatie met de herpositionering van de Erekoer
19. kruispunt/entreezone en tramhalte Parklaan
20. kruispunten en entreezone Familie van Rysselberghedreef (aansluiting plantentuin en expeditieentree tot CCI)
21. entreezone en aansluiting promenade Citadellaan-Ferdinand Scribe-dreef (poort en aanpassing beeldhouwwerk ‘de vlaggenplanters’)
22. entreezone Charles de Kerchovelaan
23. tweede aansluiting Plantentuin en aanpassing van de padenstructuur

TRANSFORMATIE GEBOUWCLUSTER

24. herbestemming van de Floralienhal en aansluiting op het podium

Deelprojectkaart

FASERING
DEELPROJECTEN

2012

2013

2014

2015

ROUTES

FASERING HERSTRUCTURERING ROUTE

CENTRALE PROMENADE

PODIUM

AANLEG SPORTTERREIN

AANLEG SPEELTUIN

PETANQUE P

TERRA

PARK

EERHERSTEL ZWITSERSE VALLEI

RESTAURATIE MUZ

BRUG PLANTENTUIN VRIJMAKEN

HERPOSITIONE

RANDEN

KRUISPUNT/ENTREEZONE KON

KRUISPUNT/I

ENTREEZONE KUNSTLAAN

HERPROFILERING KONING LE

HERPROFILERING CHARLES DE KERCHOV

GEBOUWEN

HERBEST

2016

2017

2018

2019

2020

2021

2022

ES

N

RESTAURATIE SINT LIEVENSPOORT

PLEIN

AS S.M.A.K.

IEKKIOSK

ZONE DIERENASIEL

RENOVATIE OPENLUCHTTHEATER DE SCHELP

ERING EREKOER

UITBREIDING KLEINE VIJVER

INBEDDING GROTE VIJVER

IINGIN ASTRIDLAAN

ENTREEZONE CHARLES DE KERCHOVELAAN

ENTREEZONE EN TRAMHALTE PARKLAAN

ENTREEZONE FAMILIE VAN RYSSELBERGHEDREEF

EOPOLD II-LAAN

TWEEDE AANSLUITING PLANTENTUIN

VELAAN

AANSLUITING PROMENADE CITADELLAAN-FERDINAND SCRIBEDREEF

EMMING VAN DE FLORALIENHAL

PILOOTPROJECT 1

IMPLEMENTATIE CENTRALE PROMENADE

aanleg van de kern van een nieuwe
routestructuur voor passanten en recreanten

PILOOTPROJECT 2

SPORT EN SPEL OP HET PODIUM

voorbeeldproject voor de inrichting van het podium
op de voormalige locatie van hal 6

PILOOTPROJECT 3

HERPOSITIONERING VAN DE EREKOER

voorbeeldproject voor de herwaardering
van plekken in het parklandschap

PILOOTPROJECT 1

IMPLEMENTATIE CENTRALE PROMENADE

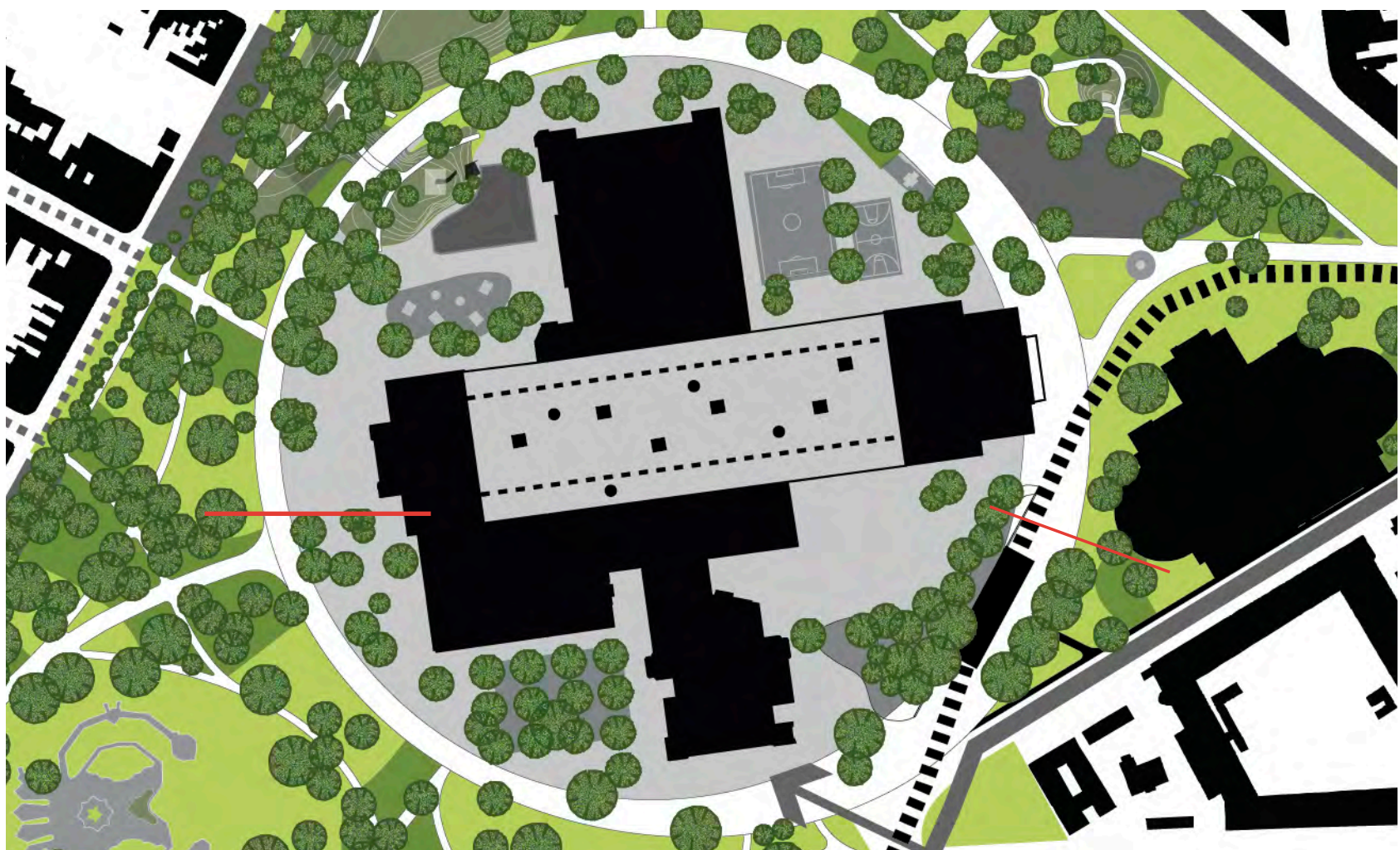
aanleg van de kern van een nieuwe routestructuur voor passanten en recreanten

De promenade is de centrale route in het park en moet gaan functioneren als schakel in de hoofdverbindingen door het park, als recreatieve ruimte wandelaars, fietsers en sport & spel en als entreeplein tot het gebouwencuster (adres). De promenade is het belangrijkste deelproject in de herinrichting van het Citadelpark en legt de zonering van podium en park vast.

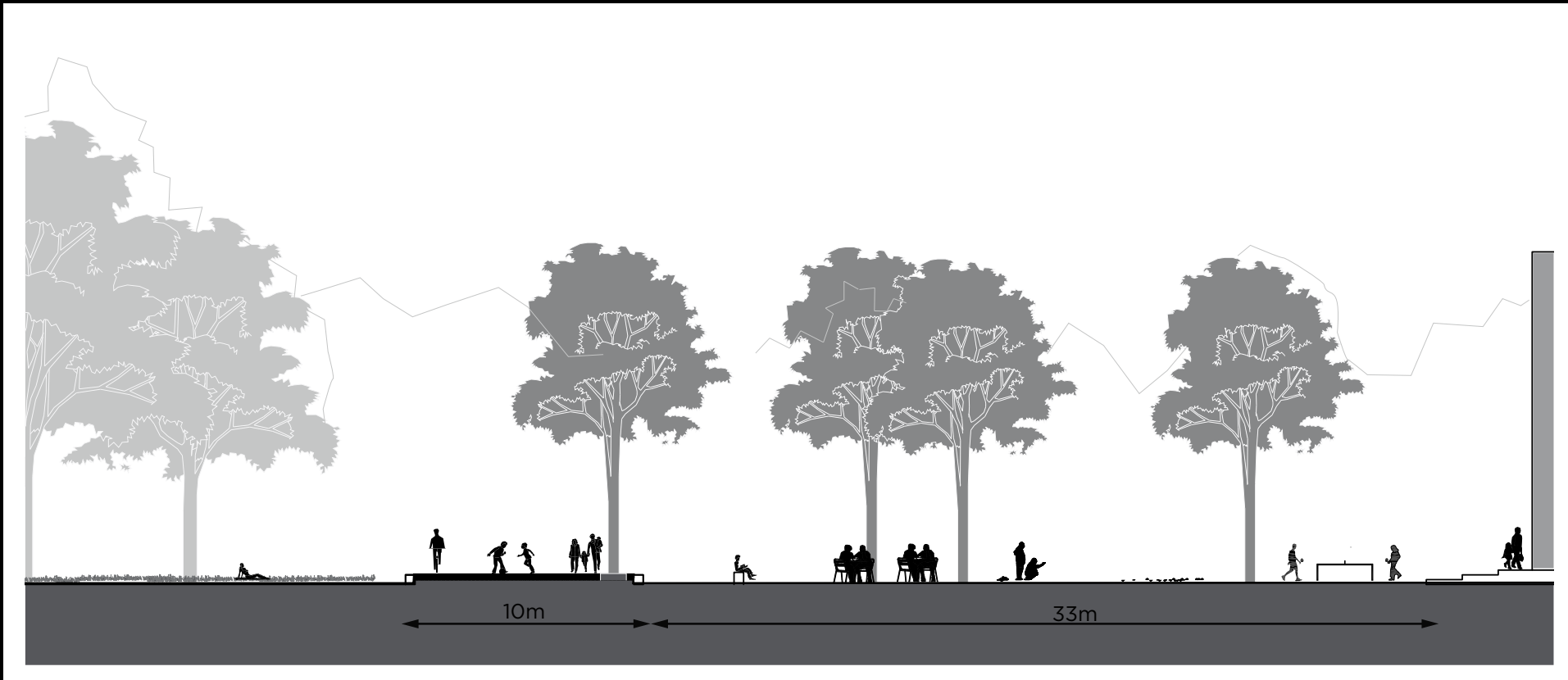
De promenade varieert in breedte (10 tot 30 meter) en functie van de inpassing van de tram en bushalte. Door deze variatie in dimensie kan de promenade op verschillende manieren worden gebruikt. De smallere delen zullen voornamelijk als recreatieve route worden gebruikt en de bredere delen voor samenkomst, sport en spel. Zo dient deze verharde ruimte ook als museumplein voor M.S.K. en S.M.A.K. De gebruiksintensiteit vraagt om een robuuste materialisatie van asfalt.

Door de superpositie van de promenade -de route verheft zich ten opzichte van het maaiveld van park en podium- wordt het als een autonome ruimte in het park beleefd. De materialisatie met zwart asfalt contrasteert met het parkgroen.

Door het reliëf van het parkmaaiveld zal de hoogte (uitgangspunt is ca. 0,50 meter) sterk variëren. Hierdoor dient de promenade bij momenten als zitrand en is op andere momenten niet meer dan een stoeprand. Aandachtspunt hierbij is de aansluiting van de paden en dreven. De dreven (fietsers en wandelaars) snijden met een hellingbaan in de structuur van de promenade. Paden sluiten aan met een trap. Deze randen krijgen dan ook specifieke aandacht bij de materialisatie: brede banden van natuursteen.

implementatie van de promenade in het park

doorsnede Promenade - Podium - Casino 1:250

doorsnede SMAK - Promenade - MSK 1:250

doorsnede Promenade 1:50

Bestaande situatie grotten

De grotten als attractief parkelement op de Promenade met bijzondere verlichting.

Voor zitmeubilair, verlichtingsarmaturen en bewegwijzering is op de promenade een zone gereserveerd. Deze zone is continu. Daarnaast is er plaatselijk ruimte voor kunstobjecten en informatieborden en tijdelijk programma zoals kiosken. Bij de kleine vijver kan mogelijk een vlonder aan de promenade worden gekoppeld. De monumentale bomen worden ingepast in de verharding (gebonden halfverharding) en parkelementen als de Zwitserse vallei en het restant van de vestingwal bij het S.M.A.K. vormen een afwisseling in de beleving van de route. Het verlichtingsbeeld is continu en gericht op het podium en niet op het park.

TOEPASSING ONTWERPGRAMMATICA

De promenade hoort zowel bij de parkzone als bij de podiumzone. In de ontwerpstrategie 'reconstructie en differentiatie routes' wordt de autonomie van deze route benadrukt. De inrichting van het podium kent haar eigen logica met een zone voor inrichtingselementen en de flexibiliteit in gebruiksmogelijkheden. De projectie (layout) van de promenade raakt nagenoeg de volledige parkinrichting. De definitieve inpassing dient daarom in nader overleg te worden vormgegeven.

DUURZAAMHEID

Het Citadelpark wordt beter toegankelijk voor gebruikers door de verbindende functie van de promenade: het is een schakel in de belangrijkste verbindingen door het park en bijna alle parkelementen en plekken zijn via de promenade bereikbaar of beleefbaar. Bij de implementatie van de promenade wordt uitgegaan van de principes van Harmonisch Parkbeheer. De promenade is een duurzame structuur die op een dynamische manier inspeelt op de verschillende zich wijzigende behoeften van gebruikers: de route als flexibele recreatieve ruimte. Door een continu en gelijkmatig verlichtingsbeeld is een hoge mate aan sociale veiligheid beoogd.

De materialisatie is robuust en tijdloos, afgestemd op de gebruiksiteit (asfalt en natuursteenbanden). Met de keuze voor de inrichtingselementen en objecten wordt aangesloten op de algemene uitgangspunten voor de vorm en materialisatie: een vriendelijke, sobere en robuuste uitstraling. Er wordt gebruik gemaakt van duurzame materialen met een natuurlijk verouderingsproces dat bestand is tegen vervuilingen en niet gevoelig voor vandalisme.

Voor het principeprofiel (10 meter) geldt het principe van integraal waterbeheer: de afwatering vindt niet plaats via goten en kolken (riool) maar infiltreert in de omliggende onverharde ruimte park- en podiumzone.

De Promenade als verdeelsleutel tussen Park en Podium

PILOOTPROJECT 2

SPORT EN SPEL OP HET PODIUM

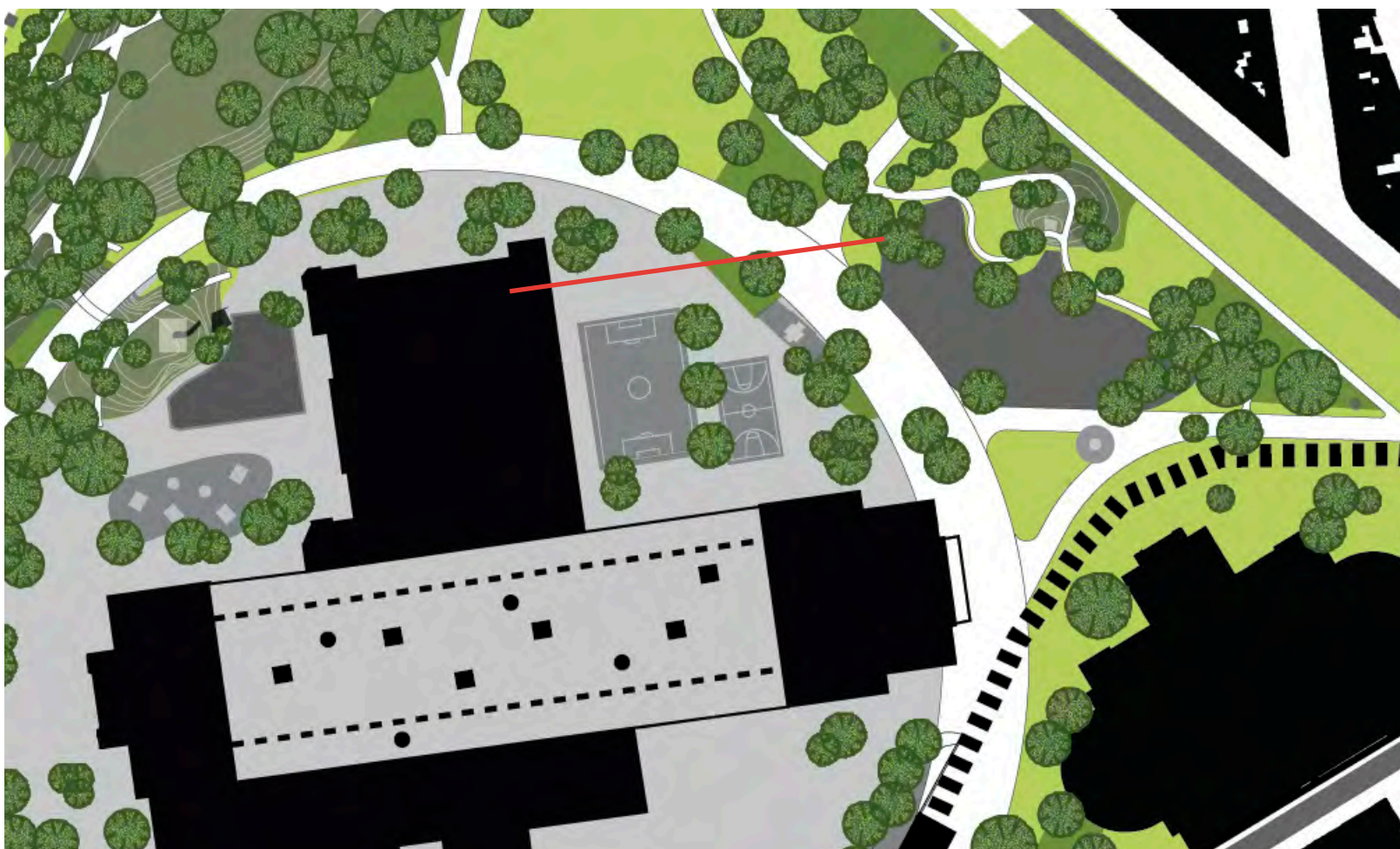
voorbeeldproject voor de inrichting van het podium op de voormalige locatie van hal 6

Het podium is een vrij veld, een flexibel te gebruiken recreatieruimte centraal in het park. Deze ruimte vormt de voorruimte van het gebouwencluster en de buitenruimte (uitloopgebied) voor de stedelijke functies van 't Kuipke, CCI en S.M.A.K. Het podium vervangt de bestaande parkeerpleinen, expeditieruimte en formele tuinen. De ontwerpstrategie beoogt de introductie van nieuwe recreatieve elementen voor sport en spel op het podium. Hiermee krijgt het Citadelpark extra betekenis als park voor de stad en als tuin voor de buurt zonder dat de pittoreske parkstructuur wordt opgeladen met te veel en te grote functies.

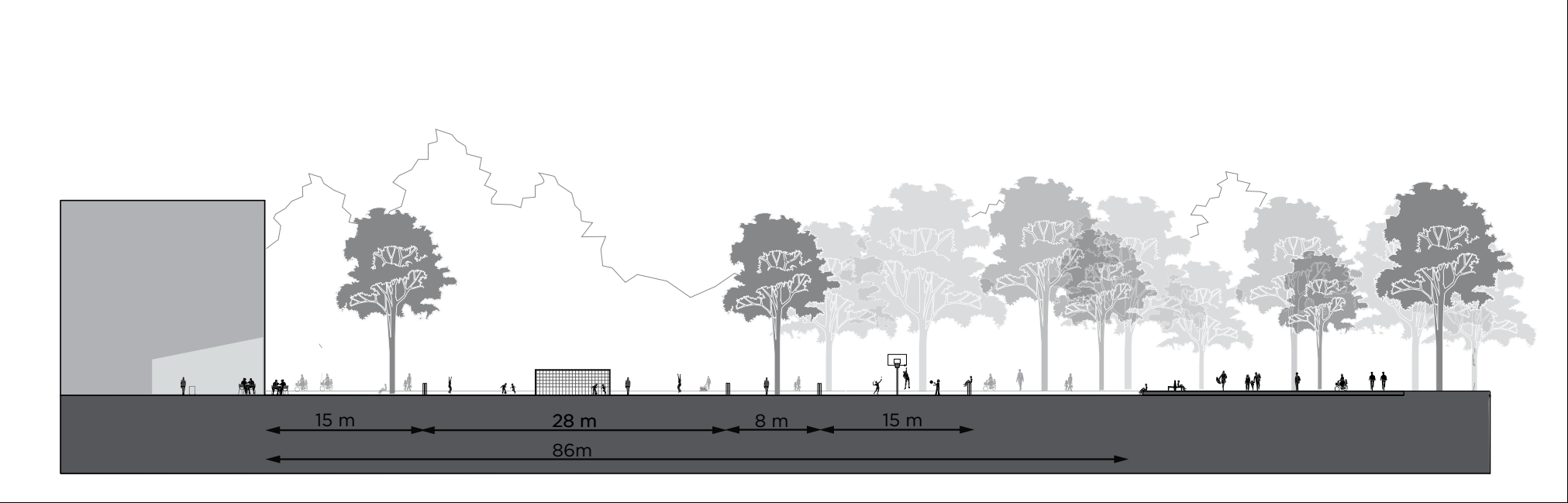
Gekoppeld aan de functie van sportpaleis 't Kuipke wordt ter plaatse van de gesloopte hal 6 een aantal sportvelden beoogd. Op het podium is hier ruimte voor de inpassing van een Cruijff court en basketbalveld. Dit programma dient slechts als een suggestie te worden beschouwd. Mogelijk kunnen de ruimtes onder de tribunes van het sportpaleis gekoppeld worden aan de publieke structuur van het park en ruimte bieden aan openbare toiletten, verkleedruimten, de opslag van speelmateriaal of seizoensgebonden horeca zoals een ijssalon.

De sportvelden liggen ingebed op het podium. Dit podium wordt gematerialiseerd met een halfverharding, een lichtgrijze gravel waartegen de klassieke bakstenen architectuur van het gebouwencluster zal hier tegen afsteken. De materialisatie van de sportvelden kan variëren. De opsluiting van dit materiaal is minimaal, bijvoorbeeld door middel van een rvs-strip.

Zitmeubilair, verlichting en overige inrichtingselementen worden terughoudend toegepast. De materialisatie van de inrichtingselementen is voor heel het park gelijk. Het verlichtingsbeeld is genuanceerd in vergelijking met de verlichting op de promenade.

Sportvelden naast Kuipke

Doorsnede Kuipke - Podium - Promenade 1:500

voormalige locatie van hal 6

TOEPASSING VAN DE ONTWERPGRAMMATA

In dit pilootproject wordt een deel van het podium geïmplementeerd. Uitgangspunt voor de herinrichting is het strategische kader van een neutrale ondergrond en de methodiek dat inrichtingsvoorstellen gebruik maken van de compositorische aspecten uit de nader uit te werken ontwerpgrammatica. De definitieve inrichting en programmering van dit pilootproject is daarbij flexibel.

DUURZAAMHEID

Bij de implementatie van het podium wordt uitgegaan van de principes van Harmonisch Parkbeheer. Het podium is een duurzame ruimte die op een dynamische manier inspeelt op de verschillende zich wijzigende

behoeften van gebruikers: het podium als flexibele recreatieve ruimte door de neutrale en tijdloze inrichting als gravelveld. Diversiteit en variatie wordt beoogd door de inpassing van verschillende speelplekken. De intensief gebruikte plekken (sportvelden) worden ingericht met een duurzamer materiaal dat minder gevoelig is voor slijtage. Het podium kent geen heestermassieven en is gekoppeld aan de doorgaande routestructuur waardoor de transparantie en dus de sociale veiligheid is gewaarborgd.

Met de keuze voor de inrichtingselementen en objecten wordt aangesloten op de algemene uitgangspunten voor de vorm en materialisatie: een vriendelijke, sobere en robuuste uitstraling. Er wordt gebruik gemaakt van duurzame materialen met een natuurlijk verouderingsproces dat

Nieuwe situatie voor sport en spel op het Podium met kijk in de hal ingevuld als wintertuin

bestand is tegen vervuilingen en niet gevoelig voor vandalisme.
Voor het podium geldt het principe van integraal waterbeheer: de
afwatering vindt niet plaats via goten en kolken (riool) maar infiltreert
direct in de ondergrond door de toepassing van een halfverharding.

PILOOTPROJECT 3

HERPOSITIONERING VAN DE EREKOER

voorbeeldproject voor de herwaardering van plekken in het parklandschap

In de visie is geen plek voor monumentale structuren die de layout van het pittoreske landschapspark domineren. De Erekoer wordt met de ontwerpstrategie van de reconstructie en differentiatie van routes ingepast als tuinelement in een open ruimte. De monumentale as en het voor- en achterplein van de Erekoer verdwijnen daarbij. Met de uitdunning en gedeeltelijke verwijdering van de heestermassieven wordt de constructie vrijgezet. De erekoer wordt gereduceerd tot tuinobject in een open grasveld. Nadere suggesties voor de aanpassing van deze plek zijn de restauratie van de verdwenen torenconstructies die kunnen gaan dienen als mogelijk uitkijkpunt en verticale tuin.

De constructie van de Erekoer blijft als relict, als 20e eeuwse follie behouden. We stellen voor de huidige sierbeplanting te vervangen door siergrassen. Dit sluit aan bij het meer natuurlijk beplantingsbeeld van het park. De Erekoer wordt daarmee een weelderige tuin in een architectonisch kader temidden van een neutraal grastapijt in plaats van een klassiek en statisch ornament.

TOEPASSING VAN DE ONTWERPGRAMMATIC

In dit pilootproject wordt een start gemaakt met het eerherstel van het park. De routes en groenstructuur rondom de Erekoer worden gereconstrueerd op basis van de strategische kaders en de nader uit te werken ontwerpgrammatica van het park. De uiteindelijke layout van routes, heestermassieven en bomenkap is dus flexibel

Erekeoer als tuin

Doorsnede Park en Erekoer 1:500

Bestaande situatie Erekoer

DUURZAAMHEID

Het Citadelpark wordt beter toegankelijk en bereikbaar door de beoogde reorganisatie van de omliggende infrastructuur en de reconstructie en differentiatie van de routing. Daarnaast wordt een kwaliteitslag in de aantrekkelijkheid van het park beoogd (uitrusting, natuur, cultuur, historie, ruimte, rust en stilte).

Bij het eerherstel van het park wordt uitgegaan van de principes van Harmonisch Parkbeheer. Het park is een duurzame ruimte die op een dynamische manier inspeelt op de verschillende zich wijzigende behoeften van gebruikers: de neutrale open ruimten, oevers en hellingen vormen de flexibele ruimte voor zacht recreatieve activiteiten. Diversiteit en variatie wordt beoogd door de inpassing van verschillende speciale parkelementen.

De materialisatie van de routes is robuust en tijdloos (asfalt). Met de keuze voor de inrichtingselementen en objecten wordt aangesloten op de algemene uitgangspunten voor de vorm en materialisatie: een

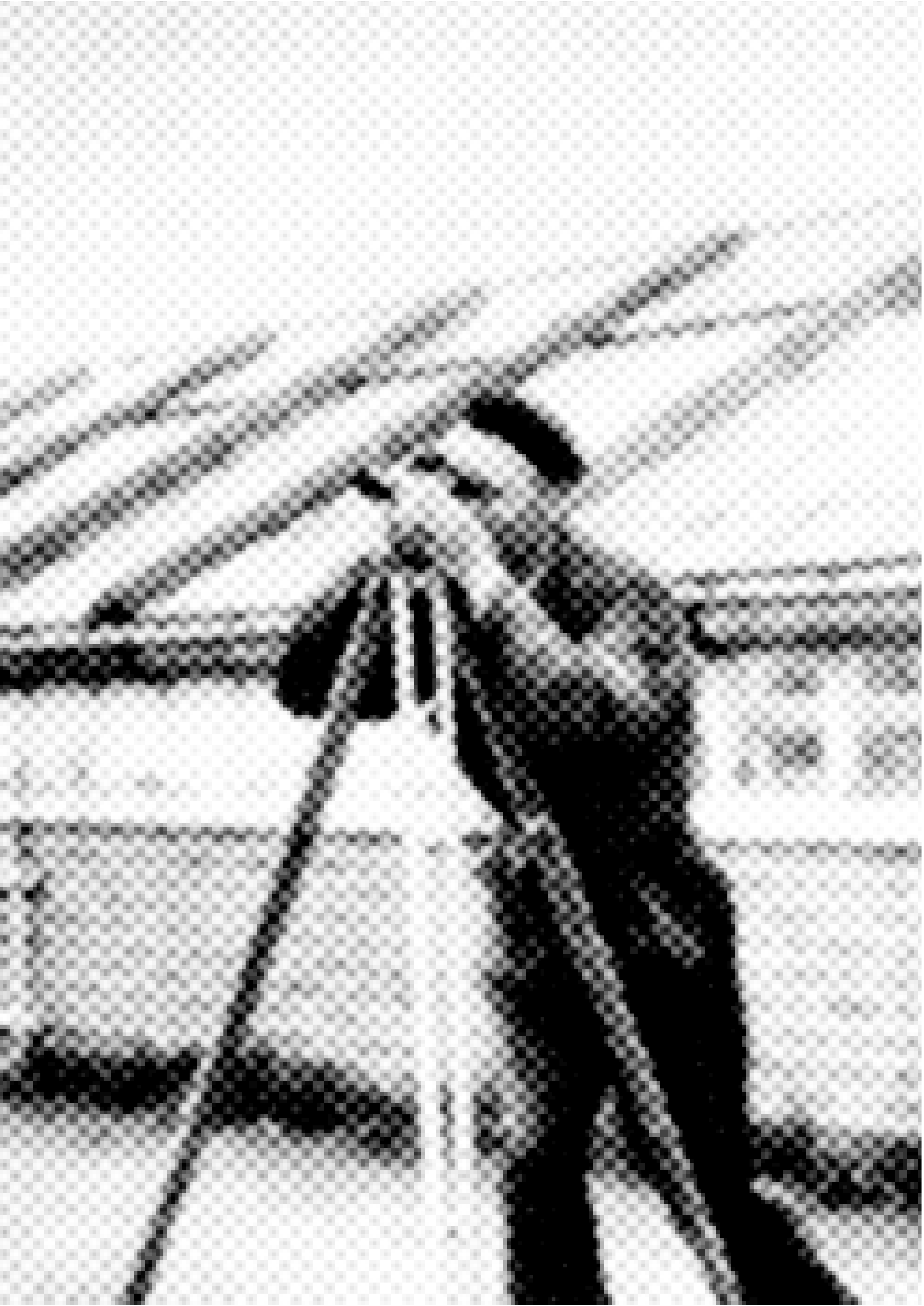
vriendelijke, sobere en robuuste uitstraling. Er wordt gebruik gemaakt van duurzame materialen met een natuurlijk verouderingsproces dat bestand is tegen vervuilingen en niet gevoelig voor vandalisme.

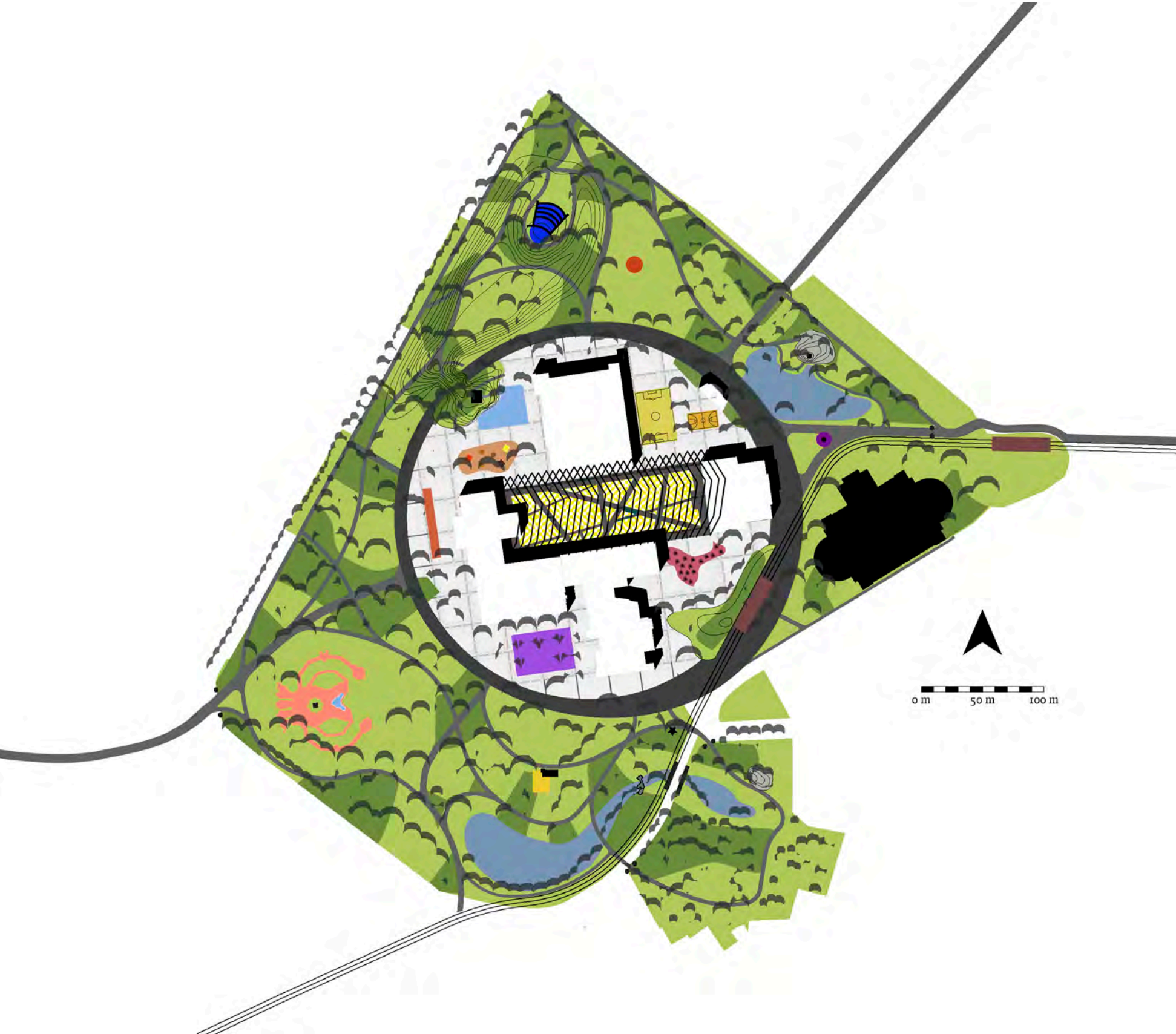
Met een minder groot aantal heestermassieven en een eenduidig verlichtingsbeeld op de dreven is de sociale veiligheid is gewaarborgd. Met de keuze voor de inrichtingselementen en objecten wordt aangesloten op de algemene uitgangspunten voor de vorm en materialisatie: een vriendelijke, sobere en robuuste uitstraling.

Voor het podium geldt het principe van integraal waterbeheer: de afwatering vindt niet plaats via goten en kolken (riool) maar infiltreert direct in de ondergrond door de toepassing van een halfverharding.

Nieuwe situatie Erekoer, zichtbaar ingepast in het parklandschap

PROJECT- ORGANISATIE

PLAN VAN AANPAK

VISIE OP DE OPDRACHT

De herinrichtingsopgave voor het Citadelpark bestaat uit twee deelopdrachten. Enerzijds de opmaak van een ontwerpgrammatica en anderzijds de uitwerking van één of meerdere pilootprojecten. De focus in onze aanpak ligt daarom op twee sporen, namelijk op het uitwerken van zowel een PRODUCT (de ontwerpgrammatica) dat we zien als een ruimtelijk raamwerk voor de ontwikkeling van het Citadelpark, als een PROJECT (de pilots) waarbij we de ontwerpgrammatica toetsen in één of meerdere cases. Daarnaast is ook een derde spoor essentieel, namelijk het opzetten van een PROCES, als een overlegplatform tussen de verschillende partners maar ook de omwonenden van het project Citadelpark.

PRODUCT

Werken aan de hand van een ontwerpgrammatica laat de opdrachtgever toe om de werken gespreid uit te voeren. Niet alles dient onmiddellijk te gebeuren en niet alle werken veronderstellen de inzet van een extern ontwerpteam. Door te werken met een ontwerpgrammatica, een toolbox voor de herinrichting van het park, reiken we als ontwerpteam de richtlijnen aan voor de herinrichting van het park. Deze ontwerpgrammatica bestaat uit zeven deellagen, en niet elke deellaag behoort tot de eigenlijke opgave van de open oproep. We overlopen ze kort:

- De reconstructie van de routes is een essentiële opgave voor het ontwerp van het park zelf. Een deel ervan wordt ook opgenomen als pilootproject.
- De implementatie van het podium en het eerherstel van het park volgen de principes zoals gesteld door de op te maken ontwerpgrammatica. Verschillende van de voorgestelde ingrepen kunnen door de stedelijke groendienst later zelf uitgevoerd worden
- Het creëren van duidelijke randen en entrees is een opgave waar verschillende bovenlokale partners bij betrokken zijn. Binnen dit onderdeel zitten zowel de herinrichting van de Leopold II-laan en Fortlaan maar evengoed de ondertunneling van de R40 en de inpassing van de tram-as (bundel 7). De twee eerste projecten kan de stad Gent zelf opnemen nadat het ontwerp verder is uitgewerkt door het ontwerpteam. De laatste twee randen vergen een intensief traject met o.a. AWV en De Lijn. Het zijn projecten met een lange looptijd. Hier blijkt de strategische waarde van de ontwerpgrammatica: deze levert de principes aan voor de latere werken
- Het maken van betekenisvolle plekken op basis van de historisch waardevolle elementen is bij uitstek een onderwerp waar het ontwerpteam de aanzet voor zal leveren. Deze verbijzonderingen in het park laten zich niet in een algemene grammatica van het landschapspark vatten. Voor elk van deze specifieke plekken dient een eigen ontwerpvoorstel uitgewerkt worden. Voor de restauratie van de historische elementen voegen we een ontwerp bureau gespecialiseerd in restauratie aan het team toe.
- De transformatie van de gebouwencluster heeft een grote impact

op het functioneren van het park. Tegelijkertijd vormt de architecturale uitwerking van de gebouwen geen onderdeel van deze opdracht. Vanuit de ontwerpgrammatica willen we duidelijke randvoorwaarden naar voor schuiven voor de gebouwencluster. We werken als het ware een masterplan uit waarbinnen achteraf architectuuropdrachten ingepast kunnen worden. De ontwerpgrammatica formuleert de eisen die gesteld worden aan de verschillende gebouwen, zonder een definitief ontwerp voor te stellen.

- Bij de inrichting van de Floraliënhal komen de verschillende strategische insteken samen: het voorstel vertrekt van een grondige renovatie van de hal. Hier kan het ontwerpteam al input leveren, zonder de werken te begeleiden. Voor de inrichting wordt een specifieke beeldtaal uitgewerkt voor de botanische tuin. Daarnaast worden er ook principes geformuleerd voor de relatie met de toekomstige bebouwing.

PROJECT

Door alvast één of meerder pilootprojecten reeds in een vroeg stadium uit te werken kan het ontwerp toch al een eerste vorm krijgen. Drie pilots werden geselecteerd om de potenties van de ontwerpgrammatica en het voorliggende ontwerpvoorstel te duiden. Het lijkt ons essentieel de padenstructuur in eerste instantie aan te pakken. Enkel op die manier kan de positie van het park in haar context aangepast worden. Het park kan op die manier binnenste buiten gedraaid worden. Door de stromen van gebruikers weer doorheen het park te leiden wordt het publieke karakter van het park verzekerd. De twee andere pilots tonen telkens de mogelijkheden van een plek op het podium en in het landschap. Op die manier kan strategisch de ontwerpgrammatica reeds ingezet en getest worden. Twee plaatsen lijken ons cruciaal.

- De footprint van de voormalige hal 6 lijkt een eerste uitgelezen plek om de ontwerpprincipes van het podium te tonen. Hier is een quick win mogelijk. Er komt park op een plek die nu heel desolaat oogt.
- De tweede plek is de erekoer. Deze ruimte wordt nu reeds intens gebruikt omdat het een van de meest zonnige plekken in het park is. Toch oogt deze ruimte zeer afgeleefd. Een eerherstel voor deze plek levert onmiddellijk een zeer aangenaam parkdeel op dat veelvuldig gebruikt kan worden. Opnieuw een quick win.

PROCES

Voor het uitwerken van de ontwerpgrammatica en later de pilots is het essentieel de verschillende betrokken partijen voortdurend op elkaar te betrekken. Het werkproces voor de opmaak van de grammatica willen we daarom één op één koppelen aan het de overlegstructuur met de verschillende betrokken actoren. Deze overlegstructuur willen we organiseren op basis van de zeven lagen die we definieerden. Elke laag kent specifieke partners die best betrokken worden. Een eerste aanzet:

- laag 1 ROUTES: dienst coördinatie, groendienst, dienst stedenbouw, dienst mobiliteit, monumenten en landschappen (Vlaams

gewest), ...

- laag 2 PODIUM + laag 3 PARK: dienst coördinatie, groendienst, dienst stedenbouw, sportdienst, cultuurdienst, jeugddienst, monumenten en landschappen (Vlaams gewest), ...
- laag 4 RANDEN: dienst coördinatie, groendienst, dienst stedenbouw, dienst mobiliteit, parkeerbedrijf, AWV, De Lijn, ...
- laag 5 PLEKKEN: dienst coördinatie, groendienst, dienst stedenbouw, dienst mobiliteit, dienst monumentenzorg en architectuur, monumenten en landschappen (Vlaams gewest), dienst sport, dienst cultuur, dienst economie / horecace, ...
- laag 6 GEBOUWEN + laag 7 HAL: dienst coördinatie, groendienst, dienst stedenbouw, dienst monumentenzorg en architectuur, ICC, SMAK, MSK, Ugent, Hogent, Sportdienst (ifv Kuipke), ...

De verschillende actoren worden in hoofdzaak betrokken bij die laag waar ze inhoudelijk het dichtst bij betrokken zijn. Van de overige lagen worden ze steeds op de hoogte gehouden van de vorderingen van het werk.

Ook naar omwonenden wordt voorgesteld om een proces op te zetten samen met de participatiedienst. Buurtbewoners kunnen mee input leveren op de ontwerpvoorstellen. Relevante aspecten zijn o.a. de invulling van het podium (welke vormen van sport en spel?), de routes doorheen het park, het parkeren, de inrichting van de randen, ...

Hierbij worden verschillende types van overlegorganen ingezet, namelijk

- Ontwerpteam:

overleg intern tussen de twee ontwerp bureaus aangevuld met de drie expertisebureau's, namelijk:

- expertisebureau uitvoering
- expertisebureau restauratie
- expertisebureau mobiliteit en infrastructuur

- Werkgroepen ifv lagen:

overleg tussen de vaste vertegenwoordigers van de opdrachtgever, eventuele andere belangrijke betrokken actoren en het ontwerpteam in functie van het regelmatig bespreken en begeleiden van het project. De vaste vertegenwoordiger(s) per actor staat(n) in voor terugkoppeling met de eigen organisatie en interne besluitvorming rond het plan. De werkgroep wordt voorgezeten door de opdrachtgever van de studie. Deze staat in voor de praktische organisatie: rondsturen van agenda, vastleggen van vergaderingstermijnen en het bewaken van de kalender. Het ontwerp bureau staat in voor de verslaggeving en de presentatie van het ontwerpwerk. De andere actoren staan in voor inhoudelijke feedback en eventuele inhoudelijk aanvullende toelichtingen.

- Bilateraal overleg:

overleg tussen een of meerdere partners en het ontwerpteam in functie van specifieke informatieverzameling.

- Stuurgroep:

collectief beslissingsorgaan van de stad Gent actoren dat instaat voor het goedkeuren van de verschillende deelproducten en de daarin genomen keuzes. De stuurgroep keurt de tussentijdse documenten voor in functie van definitieve goedkeuring door het college.

- Focusgroep of klankbordgroep:

overleg van het ontwerpteam met verschillende maatschappelijke geledingen en vertegenwoordigers van bewoners, buurtcomités, ... Dit zijn immers de stakeholders binnen het project en hun input kan het project verder verfijnen en onderbouwen en tegelijk ook draagvlak voor de ontwerpgrammatica creëren. De samenstelling van de focusgroep kan gebeuren op twee manieren, ofwel door een oproep naar geïnteresseerden (grote samenstelling, maar daarom niet divers), ofwel kan net vanuit het oogpunt van de diversiteit de stad zelf een lijst van verschillende groepen en vertegenwoordiger samenstellen (bv vertegenwoordigers van omwonenden, jeugdraad, seniorenraad, gecoro, personeel, gebruikers, middenstand, culturele verenigingen, ...). De focusgroep wordt actief betrokken. Het gaat niet om eenrichtingscommunicatie naar hen toe, maar ze worden, via diverse participatietechnieken actief bij het tot stand komen van masterplan betrokken.

Naast een focusgroep of klankbordgroep kan, in functie van participatie of communicatie, ook een presentatiemoment naar de bredere bevolking georganiseerd worden, bijvoorbeeld onder de vorm van een toelichtingsavond, een mini-tentoonstelling, panelen in het park zelf, een infokrantje, Het ontwerpteam staat daarbij in voor de toelichting, de stad voor de organisatie en communicatie er rond.

WERKSCHEMA

Het bestek suggereert de opdracht uit te werken in twee fases, namelijk de opmaak van een ontwerpgrammatica en het uitwerken van één of meerdere cases. We herinterpreteren deze structuur tot een proces in twee sporen die niet geheel gelijktijdig lopen. De twee sporen lopen deels parallel, maar de uitwerking van de pilots loopt net iets trager, zodat de inzichten van de ontwerpgrammatica verwerkt kunnen worden.

FASE1. OFFERTEVOORSTEL

De eerste fase van de opmaak van de ontwerpgrammatica ligt met dit document reeds op tafel. Bij selectie wordt deze basisvisie opgevat als een starthypothese voor het verdere werk. Bij de gunning van de opdracht werken we dus niet vanaf een wit blad maar vanuit het ontwerpvoorstel.

FASE2. STARTNOTA

Deze basishypothese kwam echter niet tot stand in overleg met de verschillende betrokken actoren. Het vormt dus geen ontwerpvoorstel dat besproken en afgetoetst is. Daarom stellen we voor om deze

visie af te toetsen met de verschillende partners en op die manier het programma van eisen opnieuw op te bouwen.

De startvergadering met de werkgroep willen we zo inzetten dat de betrokken partijen en het team van ontwerpers elkaar leren kennen, alsook het ontwerpvoorstel en de reacties hierop. De startvergadering is dus een bespreking met het offertevoorstel op tafel en met de bijhorende bedenkingen van alle partners.

Na de startvergadering lassen we twee maanden consultatie en analyse in. Daarbij worden basismateriaal en aanvullende en meer gedetailleerde gegevens onderzocht. Op die manier wordt een startnota opgemaakt waarin de verschillende ruimteclaims opgelijst worden en waarbij potentiële conflicten tussen de verschillende claims worden blootgelegd. In deze periode is bilateraal overleg met de verschillende partijen mogelijk om specifieke informatie te verzamelen en te bespreken, maar is een gezamenlijk overleg met de verschillende partners eveneens aangewezen. In deze fase voorzien we enkele werkgroepen per laag. Ook overleg met vertegenwoordigers van buurtbewoners lijkt in deze fase zinvol. Zij leveren mee input voor het programma van eisen op basis van het wedstrijdvoorstel.

Aan het einde van deze fase wordt de startnota toegelicht aan de werkgroepen en overgemaakt voor goedkeuring in de stuurgroep. Na goedkeuring van de startnota wordt de volgende fase aangevat.

In deze fase wordt het programma van eisen van de pilots natuurlijk ook mee onderzocht. Een gerichte analyse in functie van de pilots wordt dus samen met de analyse voor de grammatica opgestart.

FASE3. CONCEPTNOTA

In de volgende fase wordt de ontwerpgrammatica vanuit de offerte geconfronteerd met het aangepaste programma van eisen. Dit leidt tot bijsturing en verfijning van de voorliggende grammatica. Verschillende alternatieven voor (delen van) het basisconcept worden onderzocht, de voor- en nadelen worden afgewogen en weergegeven. Deze aanpassingen tonen eveneens de rek of flexibiliteit die in het ruimtelijk raamwerk zit en die essentieel is om hiervan een duurzaam werkkader te maken voor latere uitwerking van deelprojecten. De verschillende delen of lagen worden ook meer in detail uitgewerkt. De deeluiterwerkingen worden telkens in de werkgroepen laag per laag besproken.

Resultaat van deze fase is tot één concept van grammatica te komen.

Hiervoor wordt drie maand ingerekend.

Aan de pilots wordt in deze fase niet expliciet gewerkt. Deze vormen onderdeel van de grammatica en komen in die vorm aan bod.

FASE4. ONTWERPNOTA

Het basisconcept wordt vervolgens meer in detail uitgewerkt via verschillende deelontwerpen van de verschillende onderdelen.

Dergelijke ontwerputwerkingen dienen twee doelstellingen; enerzijds testen ze de basishypothese verder door deze gedetailleerd te ontwerpen en hiervoor verschillende versies of ontwerpvarianten te tonen. Deze worden weer afgewogen ten opzichte van elkaar. Anderzijds werken de ontwerpvoorstellen verbeeldend. Ze tonen de mogelijkheden van de verschillende deelruimtes en deelstructuren. Deze voorstellen kunnen ruimer gecommuniceerd worden naar de buurtbewoners.

Deze fase wordt beschouwd als ontwerpend onderzoek en het resultaat is een weergave van het onderzoek en de conclusies en keuzes die eruit voort vloeien. Hiervoor wordt drie maand ingerekend.

In deze fase worden de pilots wel verder in detail uitgewerkt. Deze fase kan daarom gelden als het voorontwerp voor de pilots (in functie van uiteindelijke realisatie)

FASE5. SYNTHESNOTA

Op het einde van het proces wordt nog een maand ingerekend om tot een degelijk en aantrekkelijk synthesesdocument te komen. De uitgewerkte ontwerpvoorstellen worden terug doorvertaald naar basisprincipes voor de grammatica zelf. Het ontwerpwerk wordt daarom doorvertaald naar principe-uitspraken en typeoplossingen die in de later uitwerking en effectieve inrichting bepalend zullen zijn.

FASE 6. UITWERING ONTWERP PILOTS

Na het afwerken en goedkeuren van de ontwerpgrammatica wordt het definitief ontwerp voor de pilots opgestart. Het reeds uitgevoerde ontwerpwerk dat parallel liep met de uitwerking van de grammatica wordt vertaald in een definitief ontwerp dat als basis dient voor de bouwaanvraag, de bestekken en meetstaten. In deze fase nemen de technische bureaus uit het team ook de overhand in de uitwerking.

FASE7. UITVOERING

Als team begeleiden we de uitvoering van de eerste pilots. Op die manier doorlopen we alle fases vanaf de opmaak van de ontwerpgrammatica tot aan de effectieve implementatie op het terrein. De technische bureau's zullen instaan voor de werfopvolging. Voor deze laatste twee fases wordt te zijner tijd nog een concrete timing opgemaakt. Deze is immers sterk afhankelijk van de keuze van de pilots en het vlotte verloop van de vorige fases.

PROGRAMMA VAN EISEN

De projectdefinitie (OO2012) zet de opgave uiteen voor het opmaken van een ontwerpgrammatica voor het Citadelpark te Gent en de realisatie van een of meerdere pilootprojecten.

De visie en ambities in de projectdefinitie zijn grotendeels gebaseerd op de Krachtlijnen, geformuleerd in de Masterclass Citadelpark (2010). Daarnaast vormt de Opmaak van een survey en waardering voor het Citadelpark in Gent (2011) richtinggevend suggesties door middel van aanbevelingen voor de renovatie opgave en een waardebeoordeling van te weerhouden relictten. Tenslotte dient de nota van de Actiegroep Citadelpark voor Kinderen genoemd te worden, waarin het laten primeren van de parkfunctie van groenvoorziening en kleinschalige sport- en recreatieve mogelijkheden wordt onderstreept.

Het Programma van Eisen (PVE) in de projectdefinitie vormt het formele kader met de notitie van minimale vereisten waaraan de uitgewerkte ontwerpgrammatica voor het Citadelpark te Gent moet voldoen. Daarnaast zijn een aantal bijkomende onderzoeksvragen geformuleerd. Het PVE en de onderzoeksvragen zijn hier geresumeerd.

PVE - Algemeen

- **Duurzaamheid** is voor de Stad Gent een zeer belangrijke randvoorwaarde: beheer, materiaalgebruik, integraal waterbeheer, gebouwen.
- De stad Gent tracht een duidelijk en **eenvormig beleid te voeren bij de inrichting van het openbaar domein**. De uitgangspunten en principes voor dat beleid zijn beschreven in onder meer het IPOD (integraal plan openbaar domein) en Lichtplan. Deze studies zetten het globaal kader uit over hoe de stad met zijn openbaar domein wil omgaan. Die filosofie verdient dan ook de nodige aandacht bij het opmaken van een ontwerpgrammatica voor het Citadelpark.

PVE - Park

- Het park vraagt een grotere **leesbaarheid**: zichtassen, looplijnen, toegangszones, benadering gebouwencluster,...
- De sociale **veiligheid** in het park moet verhoogd worden. Het **verlichtingsconcept** speelt daarbij een niet te onderschatten rol.
- De ontwerpgrammatica doet ook uitspraken over de **infrastructuur** in het park (paden, meubilair, speel- en sportvoorzieningen).
- De **cultuurhistorische en botanische waarde** van het park is groot en die willen we behouden: inplanting beelden, bomengroepen/solitaire bomen, soortenrijkdom,.... De waarderingskaart van het park (studie groendienst van de stad Gent) zorgt voor de nodige input.
- De **randen** van het park zijn nu meestal weinig uitnodigend. We willen een sterke visie op deze randen én op de toegangen tot het park.
- Het aandeel verhardingen (gebouwen en wegen) in het park is zo minimaal mogelijk.

PVE - Relatie met omgeving

- In de eerste plaats moeten de **fysische relaties** tussen de stad (die als het ware voor een wand rond het park zorgt) en het park onderzocht worden. Vanuit dit oogpunt zijn uitnodigende toegangszones, logische looplijnen, duidelijke randen,... belangrijk.
- Daarnaast is het **ruimtelijk functioneren van het stadsdeel in relatie tot het park en gebouwencluster** een aspect dat onderzoek vraagt betreffende (1) de link met Sint-Pietersplein (Kunsthof) en de Bijlokesite (STAM) - binnen het ruimer kader van het stadsdeel Kunstenkwartier; (2) de link met station Gent-Sint-Pieters en (3) de fysieke relatie met Ledeganck en plantentuin en gebruik van park en gebouwencluster door de UGent¹¹.
- Parkeren voor zowel bezoekers als bewoners (toeleveringen moeten mogelijk blijven).

PVE - Bebouwing

- De **relatie en interactie** tussen het park en de gebouwen dient groter te worden (doorwaadbaarheid, benadering, openheid,...),
- De **interne samenhang** van de gebouwen dient versterkt te worden.
- De **gebouwen zijn te gast in het park**. (visuele impact, beperken verharding rond de gebouwen, gebruiksintensiteit en functie,...).
- Verschillende functies hebben een uitbreidingsbehoefte die binnen het park moet opgevangen worden. **De footprint van de bestaande bebouwing in het park mag niet uitgebreid worden** om die behoefte op te vangen.

PVE - Pilootproject

- Een pilootproject moet in de eerste plaats de kracht en toepasbaarheid van de ontwerpgrammatica aantonen.
- Een pilootproject kan verschillende vormen aannemen, afhankelijk van de resultaten van de voorgestelde ontwerpstrategie. Er kan gekozen worden om één of meerdere toegangszones in te richten, een lichtconcept uit te werken, een hoofdroute door het park te realiseren of een strategische plek aan te pakken,...

Bijkomende onderzoeksvragen

- De mogelijke integratie van het Museumplein tussen MSK en SMAK voor gezamenlijke activiteiten van de musea en daarbij de integratie van tramlijn 7.
- Suggesties voor de oplossing van de parkeerproblematiek in en rond het park.
- Herbestemming van het dierenasiel.
- Suggesties voor de herinrichting van de Floraliënhof.
- Naast het streven voor permanente toegankelijkheid en bereikbaarheid kan gekozen worden om (een deel van) het park af te sluiten.

